

28 Juni 2021
Daniël Delfos
435503

Erasmus
University
Rotterdam

Wereldvoetballers

*Een historisch onderzoek naar mediarepresentatie
van Oranje-voetballers tussen 1990 - 2020*

Masterscriptie Maatschappijgeschiedenis

Student:

Daniël Delfos
435503
d.delfos@kpnmail.nl

Begeleider:

Prof. Dr. Gijsbert Oonk

Faculteit:

Erasmus School of History, Culture and Communication

Erasmus Universiteit Rotterdam

Bron foto voorblad:

Voetbalprekers. “De Turkse nachtmerrie voor Oranje,” *WordPress*. Geraadpleegd op 27 juni, 2021. <https://voetbalprekers.wordpress.com/2015/09/09/24/>.

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Hoofdstuk 1: Een introductie in de wereld van voetbal en identiteit	5
1.1 Inleiding	5
1.1.1 Introductie	5
1.1.2 Hoofdvraag en deelvragen	6
1.2 Historiografisch kader	8
1.2.1 Ontstaan en ontwikkeling van nationale identiteiten	8
1.2.2 Nationale identiteit en staatsburgerschap	12
1.2.3 Nationale identiteit, representatie, sport en media	17
1.2.4 Conclusie historiografisch kader	19
1.3 Bronmateriaal	20
1.3.1 Analyseren van krant als primaire bron	20
1.3.2 Archief kranten	22
1.4 Methode	23
1.4.1 Het creëren van een spelersdatabank	23
1.4.2 Databank krantenartikelen	25
1.4.3 Bepalende keuzefactoren	27
1.5 Conclusie hoofdstuk 1	29
Hoofdstuk 2: FIFA, UEFA en voetbalregulering	31
2.1 Introductie	31
2.2 FIFA en het internationale voetbal	31
2.3 Europese voetbalbond UEFA	34
2.4 Nationale representatie binnen internationaal voetbal	35
2.5 De Nederlandse casus en conclusie hoofdstuk 2	40
Hoofdstuk 3: Algemene analyse spelers en kranten	41
3.1 Introductie	41
3.2 Analyse dataset	41
3.2.1 Bevindingen dataset voetballers	41
3.2.2 Bevindingen databank krantenartikelen	48
3.3 Conclusie hoofdstuk 3	50
Hoofdstuk 4: Categorie I, Caribisch Nederland	51
4.1 Nederland en de (voormalig) Nederlandse Antillen	51
4.2 Internationaal voetbal op Aruba, Curaçao en de Nederlandse Antillen	52

4.3 Aruba en Curaçao in het Nederlands elftal.....	54
4.3.1 Spelersdatabank en dagbladen	54
4.3.2 Vurnon Anita: Een tweede interlandleven	56
4.3.3 Denzel Dumfries: Doorzetter met Oranje-droom	59
4.4 Conclusie hoofdstuk 4	62
Hoofdstuk 5: Categorie II, Marokko	64
5.1 Geschiedenis en achtergrond relatie Nederland met Marokko.....	64
5.2 Geschiedenis en ontwikkeling voetbal: Marokkaans elftal	65
5.3 Marokko in het Nederlands elftal	66
5.3.1. Spelersdatabank en dagbladen	66
5.3.2 Khalid Boulahrouz en Ibrahim Afellay: Spelers met een voorbeeldfunctie	68
5.3.3 Anwar El Ghazi: De laatste der Mohikanen?.....	72
5.4 Conclusie hoofdstuk 5	75
Hoofdstuk 6: Andere Nederlandse wereldvoetballers.....	77
6.1 Indonesië.....	77
6.1.1 Geschiedenis en achtergrond relatie Nederland en Indonesië	77
6.1.2 Nederlands-Indië, Indonesië en het internationale voetbal.....	78
6.1.3 Indonesië in het Nederlands elftal.....	80
6.2 Suriname.....	84
6.2.1 Suriname in het Nederlands elftal.....	84
6.2.2 Het sportpaspoort	87
6.3 Conclusie hoofdstuk 6	89
Hoofdstuk 7: Conclusie van het onderzoek.....	91
Bibliografie.....	94
Wetenschappelijke literatuur	94
Boeken	97
Geluid en Beeld	97
Online artikelen en websites.....	98
Rapporten en officiële documenten	104
Krantenartikelen	104
Bijlage 1 & 2	108

Voorwoord

Winst van het EK-voetbal in 2021 zou met alle kleuren die Oranje rijk is mooi aansluiten bij deze thesis. Helaas wordt dit voorwoord geschreven na de uitschakeling van het Nederlands elftal in de achtste finale. Desondanks hoop ik u met dit onderzoek enig leesplezier te bezorgen.

Tijdens het schrijven van deze scriptie ben ik door mijzelf meerdere malen geconfronteerd met het feit dat een academische carrière mij wellicht niet aanspreekt. Toch heb ik het een mooie uitdaging gevonden om onderzoek te doen naar een onderwerp waar ik mij dagelijks mee bezig houd: voetbal, een spel dat uitgroeide tot de populairste sport ter wereld. In de geglobaliseerde voetbalwereld is het mogelijk dat alle rangen, standen, kleuren en religies hetzelfde shirt dragen, wat we mogen koesteren.

Ik zou graag enkele personen willen bedanken die mij hebben ondersteund tijdens dit onderzoek. Allereerst gaat mijn dank uit naar Prof. Dr. Gijsbert Oonk, mijn thesisbegeleider. Dankzij zijn ondersteunende, opbouwende kritiek en grote kennis van het onderwerp heb ik de scriptie kunnen ontwikkelen tot zijn huidige vorm. Verder wil ik Dr. Dick Douwes bedanken voor het doceren van de research workshop en gaat mijn dank uit naar Promovendus Gijs van Campenhout voor zijn expertise in het vakgebied en beantwoording van mijn vragen. Ook spreek ik mijn waardering uit voor mijn medestudenten en de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Ten slotte wil ik graag mijn familie bedanken hun steun en bemoedigende woorden wanneer ik weer eens met de handen in het haar zat tijdens het schrijfproces.

Daniël Delfos

Oirschot, 28 juni 2021

Hoofdstuk 1: Een introductie in de wereld van voetbal en identiteit

1.1 Inleiding

1.1.1 Introductie

Een veelgehoorde uitspraak in de Nederlandse voetbalwereld luidt: “Voetbal is oorlog.”¹ Of een trainer het zegt in een interview na de wedstrijd of een journalist die een wedstrijdverslag schrijft; de vergelijking tussen het spel met de bal en bittere strijd is nooit ver weg. Hoewel het geen kwestie van leven en dood is haalt sport, en in Nederland de Oranjevoetballers in het bijzonder, een flink gevoel van vaderlandsliefde naar boven. We kunnen hierbij denken aan straten vol rood-wit-blauwe vlaggetjes en oranje gekleurde huizen. Het in de afgelopen decennia ontstane “Oranjegevoel” maakt tegenwoordig zelfs deel uit van de Nederlandse canon.² Communicatie- en mediawetenschapper Pamela Creedon beschrijft de grote invloed van sport op de maatschappij als “Athletes and teams become our symbolic warriors defending the honor of our schools, towns or nation.”³ Volgens Creedon worden atleten, bijvoorbeeld voetballers, nationale symbolen. Nationale symbolen of niet, uit onderzoek van Gijs van Campenhout, Gijsbert Oonk en Jacco van Sterkenburg blijkt dat vanaf 1990 ruim 8% van de voetballers op wereldkampioenschappen niet geboren is in het land dat ze representeren.⁴ Veel van deze spelers hebben een meervoudige nationaliteit. Ook in het Nederlands elftal zijn er spelers met wortels in verschillende landen. Dit roept vragen op over identiteit, nationaliteit, staatsburgerschap en loyaliteit. Wanneer een talentvolle speler voor de keuze staat om een voetbalnationaliteit te kiezen staan de Nederlandse kranten en voetbalgerelateerde websites vol met (opiniërende) artikelen. En op radio en televisie staan analisten te popelen om hun licht te laten schijnen over deze beslissing.

In dit onderzoek analyseer ik krantenartikelen over voetballers met een meervoudige nationaliteit die voor het Nederlands elftal hebben gekozen. Ik ga hierbij in op het mannenvoetbal. Hoewel vrouwenvoetbal het afgelopen decennium een stormachtige ontwikkeling heeft doorgemaakt in Nederland was de populariteit en daarmee de media-

---

¹ Jurryt van de Vooren, “De wereldberoemde uitspraak voetbal is oorlog is niet van Rinus Michels,” *Sportgeschiedenis*, 10 maart, 2021, <https://sportgeschiedenis.nl/sporten/voetbal/de-wereldberoemde-uitspraak-voetbal-is-oorlog-is-niet-van-rinus-michels/>.

² “Oranjegevoel,” Canon van Nederland, geraadpleegd op 7 januari, 2021, <https://www.canonvannederland.nl/nl/oranjegevoel>.

³ Pamela Creedon, “Woman, Media and Sport: Creating and Reflecting Gender Values,” in *Woman, Media and Sport*, ed. Pamela Creedon (Thousand Oakes: SAGE Publications, 1994), 4.

⁴ Gijs van Campenhout, Gijsbert Oonk, en Jacco van Sterkenbrug, “Has the World Cup become more migratory? A comparative history of foreign-born players in national football teams, c. 1930-2018,” in *Comparative Migration Studies* 7, nr. 22 (2019): 7-9.

aandacht in de beginjaren waar dit onderzoek zich op richt lager dan bij het mannenvoetbal. Daarnaast heeft het Nederlands mannenvoetbalelftal een veel langere geschiedenis op Europees – en Wereldkampioenschappen. Bovendien bestaat het mannenelftal op het gebied van nationale achtergronden al langere tijd uit een gemêleerder gezelschap dan het Nederlands vrouwenelftal.⁵ Een aspect wat in het licht van dit onderzoek belangrijk is. Met een interdisciplinaire aanpak van zowel geschiedenis als mediawetenschappen draag ik bij aan het veld van media en sportgeschiedenis en hoop ik uiteindelijk meer inzicht te kunnen geven in de relatie tussen sport en identiteit in Nederland.

1.1.2 Hoofdvraag en deelvragen

In deze thesis beschrijf en verklaar ik de gevarieerde wijze waarop de keuze voor een voetbationaliteit, beweegredenen en achtergrond van spelers door de Nederlandse kranten weergegeven wordt. Het gaat hierbij om voetballers met meer dan één nationaliteit die uitkomen voor het Nederlands mannenelftal. Mijn onderzoeksvraag luidt daarom: *Hoe werd de nationaliteitskeuze van voetballers van het Nederlands elftal met een meervoudige nationaliteit gerepresenteerd in kranten tussen 1990-2020?*

Om de hoofdvraag te beantwoorden zal een analyse uitgevoerd worden aan de hand van de volgende deelvragen:

- ❖ Wie waren de spelers met een meervoudige nationaliteit die in de periode 1990-2020 uitkwamen voor het Nederlands elftal?
- ❖ Hoe zagen deze meervoudige nationaliteiten eruit?
- ❖ Veranderde de beeldvorming over spelers met een meervoudige nationaliteit in de periode 1990-2020?
- ❖ Waaruit blijkt het perspectief in de berichtgeving rond de keuze van verschillende spelers in de Nederlandse dagbladen, in de periode 1990-2020?

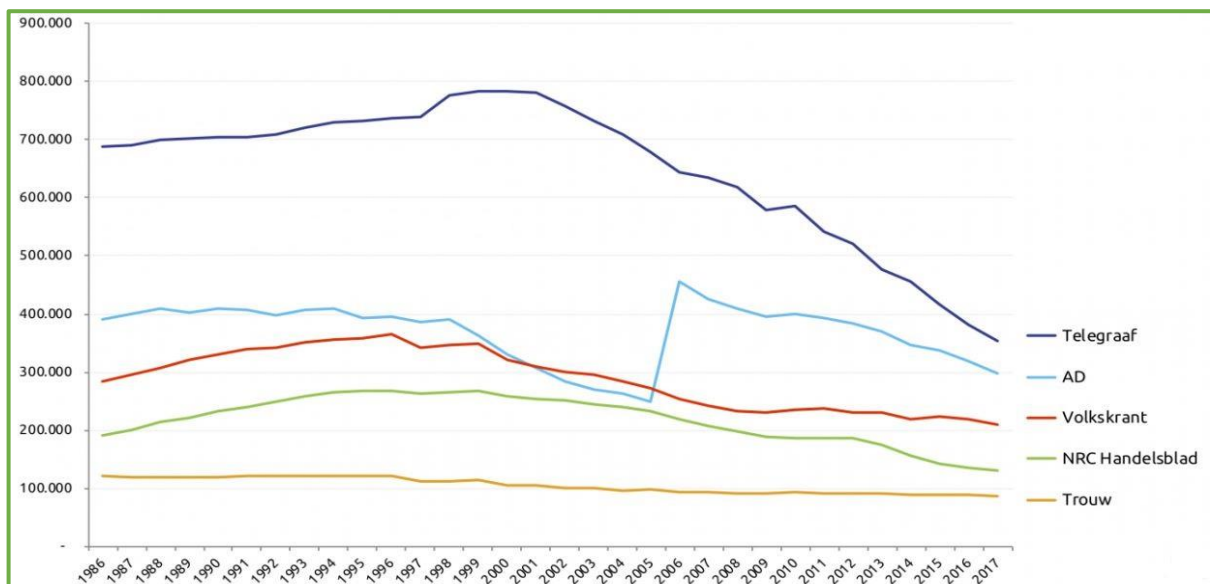
Deze deelvragen zal ik beantwoorden door een kwalitatieve tekstuele analyse uit te voeren naar spelers die tussen 1990 en 2020 bij de selectie zaten voor het Nederlands elftal op eindtoernooien (Wereldkampioenschappen en Europees kampioenschappen). Voor de laatste twee deelvragen zal ik casestudies uitvoeren aan de hand van verschillende voetballers uit een gemaakte dataset van spelers met meervoudige nationaliteiten. Tot en met het

---

⁵ Thomas Rijsman en Nordin Ghouddani, *Marokkaanse Trots: Smaakmakers in de Eredivisie* (Amsterdam: Atlas Contact, 2020), hoofdstuk 10, Calibre.

Wereldkampioenschap (WK) 2014 ontbrak het Nederlands elftal slechts éénmaal op een eindtoernooi; namelijk het WK van 2002. In de periode vóór 1990 kwalificeerde Nederland zich niet voor het Europees Kampioenschap (EK) van 1984 en de WK's van 1982 en 1986. Ik neem de WK's van 2002 en 2018 en de EK's van 2016 en 2020 wel mee in de analyse om enerzijds geen onderbreking te creëren in de tijdsperiode en anderzijds de relevantie van het maatschappelijke debat van de laatste jaren te kunnen analyseren.

In dit onderzoek richt ik mij op spelers met een dubbele of meervoudige nationaliteit. Ik maak hierbij onderscheidt tussen de formele identiteit (het verkrijgen van het paspoort) en de morele identiteit (het ervaren van bij een groep te behoren). In de analyse van verschillende casussen zal ik me focussen op spelers van verschillende achtergronden. Hiermee bedoel ik enerzijds dat de nationaliteiten van de betreffende spelers verschillen, maar anderzijds ook de wijze waarop een speler aanspraak maakt op een meervoudige nationaliteit. In de historiografie zal ik onder andere ingaan op de manieren waarop iemand recht kan hebben op het staatsburgerschap van een land. Ik maak hierbij onderscheid tussen 'ius sanguinis' (recht van afstamming), 'ius soli' (recht van geboortegrond) en 'ius nexi' (band tussen staat en burger). De Nederlandse kranten die ik ga onderzoeken zijn *Algemeen Dagblad*, *NRC Handelsblad*, *De Telegraaf*, *Trouw*, *de Volkskrant*. Dit zijn de vijf grootste landelijke dagbladen op basis van oplagecijfers zoals te zien in grafiek 1.1. In het hoofdstuk Bronmateriaal zal ik specifiek uitleg geven over de toegankelijkheid van deze dagbladen en de krant als primaire bron.

Grafiek 1.1: Oplagecijfers Nederlandse dabladen, periode 1986-2017.⁶

⁶ Cijfers volgens Het Oplage Instituut (HOI) en Nationaal Onderzoek Multimedia (NOM). Samengesteld door website Datagraver.com. "Oplage betaalde papieren dagbladen 1946-2017," Datagraver.com, geraadpleegd op 22 januari, 2021, <https://www.datagraver.com/case/oplage-betaalde-papieren-dagbladen-1946-2017>.

1.2 Historiografisch kader

In dit onderzoek staan de begrippen ‘nationalisme’ en ‘nationale identiteit’ centraal. Dit is een onderzoeksveld waarbinnen zowel antropologen, sociologen en historici actief zijn. Historicus Derek Hastings stelt dat er twee kampen zijn; modernisten en primordialisten. De modernistische benadering houdt hierbij in dat nationalisme en de huidige naties alleen konden ontstaan binnen de condities van de moderne tijd, eind achttiende eeuw. De primordialisten die Hastings beschrijft zijn ervan overtuigd dat naties en nationalisme direct voortvloeien uit premoderne tijden.⁷ Ik zal ingaan op visies, concepten en theorieën van academici behorend tot deze twee groepen. Hierop volgend zal ik onderzoeken behandelen waarin de relatie tussen nationale gemeenschappen en het verkrijgen van staatsburgerschap en nationaliteit wordt bevraagd. Tenslotte bespreek ik uitgevoerde onderzoeken over de relatie tussen de representatie van identiteit en sport in mediastudies.

1.2.1 Ontstaan en ontwikkeling van nationale identiteiten

Wat is een natie en nationalisme? Kan er sprake zijn van nationale gevoelens zonder dat er een natie bestaat? Wanneer kan men eigenlijk spreken van een natie? En wie zijn dan de burgers van deze naties? Volgens Hastings is het wetenschappelijke veld van nationalisme en nationale identiteit onlosmakelijk verbonden met elkaar.⁸ Hij beschrijft het academische debat over naties, nationalisme en nationale identiteit als een ‘kip en het ei’-verhaal. Wat ontstond eerder; de natie of het nationalisme?⁹ Binnen dit debat zijn er enerzijds de primordialisten tegenover anderzijds de modernisten. Deze eerste groep stelt dus dat de herkomst van nationalisme terug te brengen is naar premoderne tijden van voor 1789 (Franse Revolutie).¹⁰ Één van de eerste primordialisten was historicus Johan Huizinga. Al in de jaren 40 van de vorige eeuw beschrijft Huizinga het ontstaan van patriotisme en nationalisme. Hoewel het gebruik van de term nationalisme in de negentiende eeuw voor het eerst voorkomt in de literatuur, betekent dit volgens Huizinga niet dat het verschijnsel van nationalisme ook pas in die eeuw is ontstaan.¹¹ Sinds de Oudheid zou er bij de Grieken al sprake zijn geweest van een

---

⁷ Derek Hastings, “Introduction,” in *Nationalism in Modern Europe. Politics, Identity and Belonging since the French Revolution* (Londen: Bloomsbury Academic, 2018), 13-14.

⁸ Idem, 13

⁹ Idem, 13.

¹⁰ Idem, 14.

¹¹ Johan Huizinga, “Patriotisme en nationalisme in de Europeesche geschiedenis tot einde der negentiende eeuw,” in *Verzamelde werken. Deel 4. Cultuurgeschiedenis 2*, ed. L. Brummel (Haarlem: H.D. Tjeenk Willink & Zoon, 1949), 499.

nationaal bewustzijn. Met het ontstaan van naties in de Middeleeuwen ontwikkelde het vaderlandsbesef zich ook verder.¹² Volgens Huizinga kan dit echter nog allerminst nationalisme genoemd worden. Hij beschrijft dit vaderlandsbesef als een afkeer tegen andere volkeren of religies.¹³ Toch ziet hij omstreeks de veertiende eeuw wel een politiek nationalisme ontstaan wat meegroeit met de gevormde naties.¹⁴ Hij verwerpt daarom ook stellig dat nationalisme een product van de moderne tijd zou zijn: “Zoover [*sic*] als men in de Middeleeuwen terugblijkt, ziet men talrijke blijken van een levendig nationaal bewustzijn, en zelfs van regelrecht nationalisme. Die gevoelens sproten immers onmiddellijk voort uit den bodem van stamverwantschap, liefde tot den geboortegrond, taalgemeenschap, eenheid van zeden en gewoonten, en tenslotte niet in de laatste plaats, koningstrouw.”¹⁵

Naast Huizinga zijn andere bekende primordialisten Pierre van den Berghe, Edward Shils en Clifford Geertz. Hoewel primordialisten volgens Hastings een minderheid vormen ten opzicht van de modernisten, komt de primordialistische visie de afgelopen jaren steeds vaker terug in het academische debat.¹⁶ Aan de andere zijde van het spectrum plaatst Hastings dus de zogenoemde modernisten.¹⁷ Een bekende modernist is filosoof en antropoloog Ernest Gellner. Hij beschrijft in zijn boek *Nations and Nationalism* hoe de transitie van een agrarische samenleving naar een industriële samenleving cruciaal is geweest voor het ontstaan van nationalisme. Door de snelle urbanisatie trokken burgers van het platteland naar de stad waardoor meer verschillende groepen mensen met elkaar in contact kwamen dan ooit tevoren. De grenzen van lokale cultuur, die men met zich meebracht vanuit de voorheen meer in zichzelf gekeerde gemeenschappen, veranderden en vervaagden.¹⁸ Er kan volgens Gellner pas sprake zijn van nationalisme als de politieke en nationale eenheid met elkaar verbonden zijn.¹⁹ In deze zin gaat nationalisme dus niet alleen om een overeenkomend identiteitsgevoel van individuen, maar ook om een gelegitimeerde politieke staatsvorm die hierbij past.²⁰ Zowel de ontwikkeling van individuen als de ontwikkeling van natiestaten hebben dus volgens Gellner een essentiële rol in het ontstaan van nationale bewustwording.

---

¹² Huizinga, “Patriotisme en nationalisme in de Europeesche geschiedenis tot einde der negentiende eeuw,” 505.

¹³ Idem, 509.

¹⁴ Idem, 510-516.

¹⁵ Idem, 517.

¹⁶ John Coakley, “‘Primordialism’ in nationalism studies: theory or ideology,” *Nations and Nationalism* 24, nr. 2 (2018): 328-329, 332.

¹⁷ Hastings, “Introduction,” 13.

¹⁸ Ernest Gellner, “The Transition to an Age of Nationalism,” in *Nations and Nationalism (New Perspectives on the Past)*, (Ithaca: Cornell University Press, 1983), 42.

¹⁹ Ernest Gellner, “Definitions,” in *Nations and Nationalism (New Perspectives on the Past)*, (Ithaca: Cornell University Press, 1983), 1.

²⁰ Hastings, “Introduction,” 10.

Waar Gellner de nadruk legt op de staat leggen andere modernisten als Eric Hobsbawm en Benedict Anderson het zwaartepunt op tradities en rituelen. Historicus Hobsbawm beschrijft in *The Invention of Tradition* hoe bepaalde tradities werden (her)uitgevonden of bedacht om een relatie met het verleden te creëren. Met deze relatie probeert men een continuïteit met de geschiedenis te impliceren.²¹ Oude rituelen en symbolen worden gebruikt om een (nationaal) eenheidsgevoel te vormen. Denk bijvoorbeeld aan vlaggen en volksliederen.²² Hobsbawm schrijft dat deze “invention of traditions” in de tweede helft van de negentiende eeuw in Europa z’n hoogtepunt bereikte met een massaproductie van tradities. Dit was veelal ter ondersteuning van sociale cohesie en een gemeenschappelijke identiteit, “(...) people [transformed] into citizens of a specific country.”²³ Dit gebeurde bijvoorbeeld via het onderwijs en de (massa)media.²⁴ Ook in Nederland vond er eind achttiende- en begin negentiende eeuw de vorming van nationale eenheid plaats. In een tijdsbestek van 20 jaar veranderde Nederland van een Bataafse Republiek (1795) in een onderdeel van het keizerrijk van Napoleon (1810) tot een natie samen met het huidige België, inclusief een eigen monarchie (1815). Vijftien jaar later was dit Verenigde Koninkrijk niet zo verenigd meer door de afscheiding van het Belgische deel (1830).²⁵ Om na deze turbulente jaren een gemeenschappelijke identiteit te kunnen creëren werden standbeelden opgericht van belangrijk geachte Nederlanders uit het verleden zoals onder andere Willem van Oranje, Hugo de Groot en Michiel de Ruyter. Er kwam meer aandacht voor vaderlandse kunst met de oprichting van het Rijksmuseum. Daarnaast begon men nationale gebeurtenissen te herdenken die belangrijk geweest zouden zijn in de ontstaansgeschiedenis van Nederland. Historicus Joep Leerssen omschrijft deze constructie van de Nederlandse identiteit met Hobsbawm’s concept “invention of traditions”.²⁶

Politicooloog Anderson legt in zijn boek *Imagined Communities* de nadruk op de traditie van groepsvorming. Hij stelt dat dit essentieel is bij de vorming van identiteiten zoals een nationale identiteit en beschrijft dit met het concept “imagined communities”. De natie is volgens Anderson een imagined community, een ingebeelde gemeenschap. Het is namelijk onmogelijk dat iedereen binnen deze natie elkaar kent. Maar ondanks dat is het toch een

---

²¹ Eric Hobsbawm, “Introduction: Inventing Traditions,” in *The Invention of Tradition*, ed. Eric Hobsbawm en Terence Ranger (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 1.

²² Hobsbawm, “Introduction,” 5-7.

²³ Eric Hobsbawm, “Mass-Producing Traditions: Europe, 1870-1914,” in *The Invention of Tradition*, ed. Eric Hobsbawm en Terence Ranger (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 263-264.

²⁴ Hobsbawm, “Introduction,” 9-10.

²⁵ Joep Leerssen, “Inleiding: Het toeval Nederland en de cultivering van cultuur,” in *De Bronnen van het Vaderland. Taal literatuur en de afbakening van Nederland, 1806-1890* (Nijmegen: Vantilt, 2006), 9.

²⁶ Leerssen, “Inleiding,” 11-12.

gemeenschap. Anderson omschrijft het als een sterk kameraadschap.²⁷ Dit kameraadschap is volgens Anderson ontstaan door gedeelde tradities, gebruiken en de opkomst van massamedia. Uit een imagined community kan een gemeenschappelijke culturele identiteit geconstrueerd worden.²⁸ Socioloog Stuart Hall stelt ook dat een culturele identiteit een constructie is: “(...) cultural identity is not a fixed essence at all, lying unchanged outside history and culture.”²⁹ Een constructie welke gevormd wordt door verschillende discoursen binnen een cultuur. Dit houdt volgens Hall ook in dat identiteitsvorming een proces is dat altijd in beweging blijft.³⁰

Toch moet dit proces niet als een ontwikkeling gezien worden waarin alles verandert. Leerssen beschrijft dat in de geschiedenis stereotypering over landen en volkeren door de eeuwen heen heeft geleid tot nationale kenmerken. Deze kenmerken mogen dan misschien uitvergroot zijn of tegenwoordig (bijna) niet meer voorkomen, toch blijven ze kenmerkend voor landen of groepen mensen.³¹ Ook al draag ik zelf en met mij vele andere Nederlanders geen klompen, toch blijft de houten klomp een kenmerkend symbool binnen de (constructie van) de Nederlandse identiteit. Er moet dus bij een culturele identiteit als constant proces rekening gehouden worden dat de ontwikkeling soms enkele jaren in beslag neemt maar wellicht ook generaties – of eeuwenlang duurt. Hierdoor kan het voorkomen dat identiteit waargenomen wordt als een vaststaand gegeven. De vorming van nationale kenmerken zoals symbolen en tradities vinden volgens Leerssen zowel binnen als buiten een cultuur plaats. Dit gebeurt door binnen de ene cultuur een discours te hebben over een andere cultuur. Hij benoemt deze vorm van het afzetten tegenover een andere cultuur met het begrip alteriteit (in Engelstalige literatuur wordt hier soms naar verwezen met de term ‘othering’). Dit draagt bij aan de constructie van zowel de eigen identiteit als de, beeldvorming over de, identiteit van de ander. Jij bent wat de ander niet is en vice versa.³²

---

²⁷ Anderson, “Introduction,” in *Imagined Communities. Reflection on the Origin and Spread of Nationalism*, ed. Benedict Anderson (Londen/New York: Verso, 1991), 7.

²⁸ Benedict Anderson, “The origins of National Consciousness,” in *Imagined Communities. Reflection on the Origin and Spread of Nationalism*, ed. Benedict Anderson (Londen/New York: Verso, 1991), 37-46.

²⁹ Stuart Hall, “Cultural Identity and Diaspora,” in *Identity: Community, Culture, Difference*, geredigeerd door Jonathan Rutherford (Londen: Lawrence and Wishart, 1990), 226.

³⁰ Hall, “Cultural Identity and Diaspora,” 222, 226.

³¹ Joep Leerssen, “The Rhetoric of National Character: A Programmatic Survey,” *Poetics Today* 21, nr. 2 (2000): 267-280.

³² Joep Leerssen, “Identity/alterity/hybridity,” in *Imagology. The cultural representation and literary of national characters. A critical survey*, ed. Manfred Beller en Joep Leerssen (Amsterdam: Rodopi Publishers, 2007), 335-341.

1.2.2 Nationale identiteit en staatsburgerschap

Een identiteit bestaat in verschillende vormen. Het is een gevoel van “erbij horen” dat iemand ervaart, maar dit betekent nog niet dat iemand direct onderdeel daarvan uitmaakt. Historicus Frederick Cooper bespreekt in zijn boek *Citizenship, Inequality, and Difference* het concept ‘citizenship’. Aangezien ik het gebruik van het Nederlands in het onderwijs aanmoedig zal ik in deze scriptie het begrip citizenship omschrijven als ‘staatsburgerschap’. Wat ik onder staatsburgerschap versta zal ik uitleggen aan de hand van definities van citizenship volgens Cooper en andere academici. Cooper begint zijn boek met de uitleg dat staatsburgerschap een ambigu concept is dat in onder andere de academische wereld op verschillende manieren uitgelegd wordt. De complexiteit van het begrip staatsburgerschap heeft te maken met de complexiteit van de ‘citzien’, de burger. Waar sommige mensen hun hele leven in hetzelfde dorp wonen waar ze geboren zijn en zich daar thuis voelen, voelen anderen zich op verschillende plaatsen tegelijk thuis. Cooper schrijft hierover dat “(...) they [mobile people] might have legally defined rights in places other than that in which their citizenship is located – rights to welfare, education, sometimes even to vote in local elections.”³³ Cooper definieert citizenship als “(...) belonging to some sort of political collectivity” en “(...) the right to claim rights.”³⁴ Dit is niet hetzelfde als een nationaliteit. Historicus Gijsbert Oonk beschrijft eveneens de complexiteit rondom de begrippen nationaliteit en citizenship: “Citizenship refers to the formal membership of a state, whereas nationhood conveys membership in a community or ‘nation’. Nationality, however, can mean both.”³⁵ In deze thesis zal ik staatsburgerschap definiëren als het hierboven beschreven citizenship: de formele band met een land. Het land waarvan je een paspoort bezit. Het andere omschreven begrip, ‘nationhood’, is lastig te vertalen naar het Nederlands. Oonk stelt dat ‘nationality’, nationaliteit, als synoniem gebruikt zou kunnen worden. In de Nederlandse taal kan het begrip nationaliteit ook de formele band met een land aanduiden. Om verwarring te voorkomen zal in deze scriptie nationaliteit gedefinieerd worden als het lidmaatschap van een individu met een gemeenschap, een natie. Om dit te betrekken op de casus van dit onderzoek: Een voetballer met een Nederlands paspoort heeft Nederlands staatsburgerschap. Toch kan hij bijvoorbeeld zowel de Nederlandse als Surinaamse nationaliteit hebben.

De vraag wie er tot een natie behoren is volgens Cooper ouder dan de naties zelf. Al bij de oude Grieken en Romeinen was er sprake van een vorm van staatsburgerschap. Dit

---

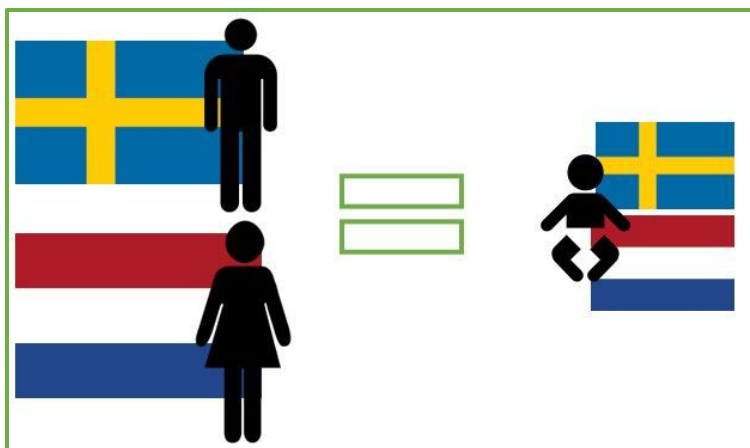
³³ Frederick Cooper, *Citizenship, Inequality and Difference* (Princeton: Princeton University Press, 2018), 4.

³⁴ Cooper, *Citizenship, Inequality and Difference*, 5, 10.

³⁵ Gijsbert Oonk, “Who May Represent the Country? Football, Citizenship, Migration, and National Identity at the FIFA World Cup,” *The International Journal of the History of Sport* 37, nr. 11 (2020): 1048.

betekende echter niet dat iedereen wonend in de Griekse polis dezelfde rechten en plichten had en aanspraak kon maken op dit staatsburgerschap. Zo hadden slaven en vrouwen weinig tot geen rechten. In het Europa van de twintigste eeuw ontstond de discussie of inwoners van overzeese gebieden staatsburger, van hun vroegere kolonisator mochten worden. Volgens Cooper is het mogelijk om als individu in het bezit te zijn van meerdere staatsburgersschappen, net zoals het mogelijk is om een meervoudige nationaliteit te hebben. Hij beschrijft deze vorm als multinationalaal of multicultureel staatsburgerschap. Met deze mogelijkheden ontstaat de discussie wanneer men recht heeft op staatsburgerschap.³⁶

Onk heeft onderzoek gedaan naar de relatie tussen sport, nationaliteit en staatsburgerschap. Hij beschrijft dat er door de geschiedenis heen twee manieren zijn waarop iemand recht heeft op een bepaald staatsburgerschap. Al bij de vorming van natiestaten in de achttiende – en negentiende eeuw, en het daaraan gekoppelde eerder beschreven eenheidsgevoel, had ieder land z'n eigen regels met betrekking tot staatsburgerschap. De eerste is het recht door middel van afstamming, genaamd 'ius sanguinis' (het recht van het bloed; de bloedlijn dus). Dit houdt in dat een kind aanspraak kan maken op het staatsburgerschap van de ouders. Uiteraard moet dit volgens de wet- en regelgeving van dat / die land(en) mogelijk zijn. Een kind met bijvoorbeeld een Zweedse vader en een Nederlandse moeder kan volgens de betreffende nationale wetten aanspraak maken op zowel een Nederlands als een Zweeds paspoort, zichtbaar in illustratie 1.

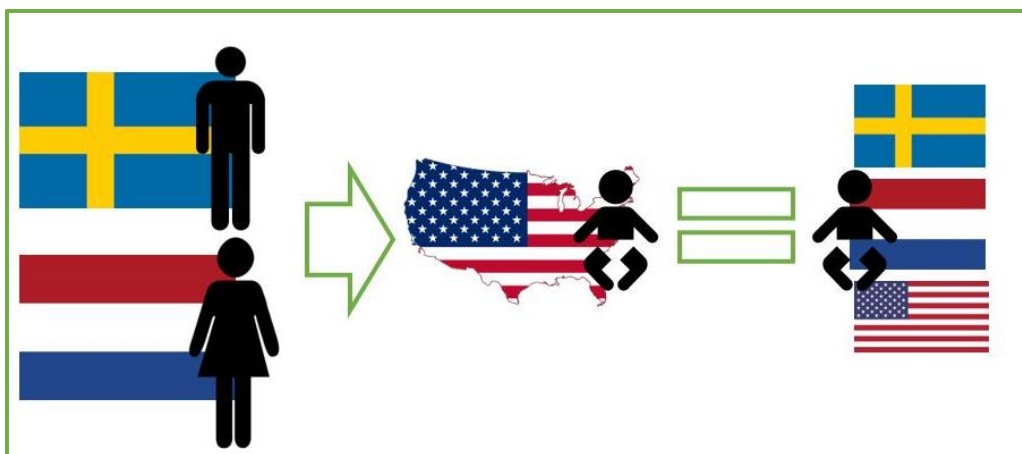

Illustratie 1:
Voorbeeld van 'ius sanguinis'.

De tweede vorm is recht op basis van territorium, 'ius soli' (het recht van de geboortegrond). Dit houdt in dat iemand aanspraak kan maken op het staatsburgerschap van het land waar hij of zij geboren is. Het bekendste voorbeeld hiervan is de Verenigde Staten.

³⁶ Cooper, *Citizenship, Inequality and Difference*, 11-14.

Wanneer het zojuist beschreven kind van Nederlands-Zweedse ouders geboren wordt op het grondgebied van de Verenigde Staten kan hij of zij dus ook aanspraak maken op het Amerikaanse staatsburgerschap. Het basisprincipe van ‘ius sanguinis’ en ‘ius soli’ is duidelijk maar ieder land kan er eigen regels op nahouden. Daarnaast kan het ook zo zijn dat er een combinatie van ‘ius sanguinis’ en ‘ius soli’ wordt gehanteerd, zoals tegenwoordig in Duitsland. In illustratie 2 is een combinatie van beide te zien. Tevens is het in het kader van dit onderzoek van belang dat het bezit van een dubbel paspoort in sommige landen niet toegestaan is. Zo was het tot 2019 voor een Nederlandse speler met Surinaamse wortels niet mogelijk om voor Suriname uit te komen zonder zijn Nederlands staatsburgerschap te verliezen. Het kiezen van een voetbationaliteit zou daarmee grotere gevolgen hebben. Omdat ieder land zijn eigen wet- en regelgeving heeft wat betreft ‘ius soli’ en ‘ius sanguinis’ is het bestaan van dual – of meervoudig staatsburgerschap onontkoombaar geworden.³⁷

Illustratie 2:
Een
combinatie
van ‘ius
sanguinis’ en
‘ius soli’.

Door veranderingen in de tweede helft van de twintigste eeuw zoals globalisering en sneller vervoer van personen en goederen kan staatsburgerschap niet meer toegeschreven worden aan louter ‘ius sanguinis’ of ‘ius soli’. Oonk neemt hierbij als voorbeeld de economische en technologische opkomst van landen in het Midden-Oosten en Azië. Veel van de landen in deze gebieden willen een inhaalslag maken richting het Westen en hebben daarbij naast financiële middelen ook kennis nodig. Deze kennis wordt binnengehaald door actief migranten te binnen te halen (en te behouden) met deze kennis en kunde. Oonk beschrijft dat er daarom drie manieren waarop men staatsburgerschap kan verkrijgen. Naast ‘ius sanguinis’ en ‘ius soli’ is dit ‘ius nexi’. Rechtsgeleerde Ayelet Shachar, expert op het gebied van staatsburgerschap, stelt dat “(...) something more than the mere accident of birth

³⁷ Gijsbert Oonk, “Sport and nationality: towards thick and thin forms of citizenship,” *Taylor & Francis Online* (8 oktober, 2020): 2-5, <https://doi.org/10.1080/14608944.2020.1815421>.

is required in order to determine who is entitled to the good of membership itself.”³⁸ Er moet volgens Shachar dus een andere optie zijn om staatsburgerschap te verkrijgen dan het toeval van waar je geboren wordt of wie je ouders zijn. In plaats van het geboorterecht gaat ‘ius nexi’ om een bewuste, oprechte band tussen staat en burger.³⁹ Dit zijn inwoners die zich naar verloop van tijd kunnen wortelen in hun ‘nieuwe’ land.⁴⁰ Het principe van ius nexi houdt op deze wijze in dat iedere “(...) long-term resident [is seen] as a citizen in the making.”⁴¹ Het gaat hier bijvoorbeeld om inwoners die vaak al langere tijd in een land wonen en positieve bijdragen leveren aan dit land. Ze werken er, betalen belasting en zijn maatschappelijk betrokken. Dit kunnen bijvoorbeeld oorlogsvluchtelingen of arbeidsmigranten (zoals voetballers) zijn.

Om de verschillende vormen van dual – of meervoudig staatsburgerschap te kunnen onderscheiden gebruiken Cooper en Oonk beide de concepten ‘thick citizenship’ en ‘thin citizenship’.⁴² Dit houdt, simpel gezegd, in hoe dik of dun de (eerder benoemde) band is tussen de burger en de politieke entiteit. Toch houden ze er beiden net andere definities op na. Cooper stelt dat thin citizenship louter gaat om de relatie tussen burger en staat met betrekking tot rechten en plichten. Thick citizenship gaat daarnaast ook om de sociaal-culturele band die een burger heeft met een staat.⁴³ Oonk beschrijft in zijn artikel hoe we deze vormen van staatsburgerschap en nationaliteit kunnen zien binnen de sportwereld, wat van belang is voor dit onderzoek. Illustratie 3 is een door Oonk gemaakte visualisatie van zijn definitie van thick – en thin citizenship. Wanneer een combinatie ‘ius sanguinis’, ‘ius soli’ en ‘ius nexi’ van toepassing zijn op een individu, in dit onderzoek een voetballer, is er sprake van de “dikste” vorm: ‘thick citizenship’. Als ‘ius sanguinis’ of ‘ius soli’ ontbreekt wordt het citizenship “dunner”.⁴⁴ Hoewel citizenship in dagelijks Engels taalgebruik vertaald zou kunnen worden naar het Nederlandse staatsburgerschap zijn de begrippen thick – en thin citizenship niet direct te vertalen naar bijvoorbeeld dik – en dun staatsburgerschap. Citizenship kan in deze vorm zowel verwijzen naar staatsburgerschap als nationaliteit. In Nederland geldt het principe van ‘ius sanguinis’: Een persoon heeft het Nederlands

---

³⁸ Ayelet Shachar, “Curtailling Inheritance: Toward a *Jus Nexi* Membership Allocation Principle,” in *The Birthright Lottery: Citizenship and Global Inequality*, ed. Ayelet Shachar (Cambridge: Harvard University Press, 2009), 165.

³⁹ Shachar, “Curtailling Inheritance,” 164-166.

⁴⁰ Ayelet Shachar, “Earned Citizenship: Property Lessons for Immigration Reform,” *Yale Journal of Law & the Humanities* 23, nr. 1 (januari 2011): 115-116.

⁴¹ Shachar, “Earned Citizenship,” 140.

⁴² Cooper, *Citizenship, Inequality and Difference*, 25-26. ; Oonk, “Sport and nationality,” 4-6.

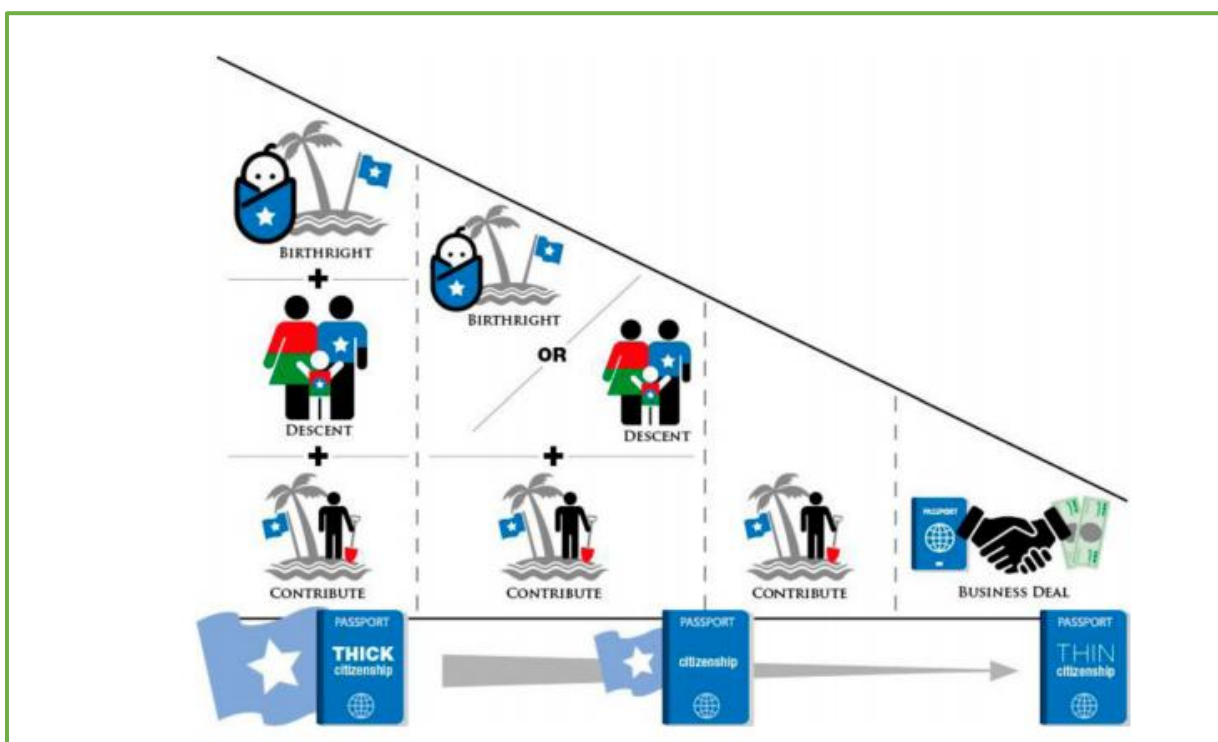
⁴³ Cooper, *Citizenship, Inequality and Difference*, 25.

⁴⁴ Oonk, “Sport and nationality,” 8-15.

staatsburgerschap omdat minimaal één van beide ouders een Nederlands paspoort bezit. De aanspraak op het staatsburgerschap hangt in het geval van Nederland niet af van ‘ius soli’. Het staatsburgerschap kan op deze wijze niet ‘thicker’ of ‘thinner’ worden. De nationaliteit wel. Vandaar dat de begrippen thick – en thin citizenship ook op de term nationaliteit van toepassing zijn.

De meest dunne vorm, thin citizenship, beschrijft Oonk als “business deal”. Binnen de sportwereld zou een atleet bijvoorbeeld sportieve kansen, betere trainingsfaciliteiten en een lucratief salaris aangeboden kunnen krijgen om zo voor een land uit te komen waar hij / zij tot dan toe geen enkele band mee heeft.⁴⁵ Deze ‘dunste’ vorm kan vragen oproepen over loyaliteit en wie het recht heeft om een land te vertegenwoordigen. In zijn artikel behandelt Oonk verschillende casussen van atleten uit allerlei sportdisciplines die binnen de door hem geschetste kaders van thick – en thin citizenship vallen.⁴⁶ Hoewel ik in deze paragraaf kaders heb geschetst om betekenis te kunnen geven aan de concepten staatsburgerschap, nationaliteit en thick – en thin citizenship, blijven de begrippen dus complex en zijn deze soms niet zo rechtlijnig als ze lijken.

Illustratie 3: De verschillende vormen van thick – en thin citizenship volgens Oonk.⁴⁷

⁴⁵ Oonk, “Sport and nationality,” 4-6.

⁴⁶ Idem, 8-15.

⁴⁷ Idem, 5.

1.2.3 Nationale identiteit, representatie, sport en media

Zoals in de inleiding van dit onderzoek beschreven brengt sport een gevoel van vaderlandsliefde naar boven in een samenleving. De uitspraak “Sport is de belangrijkste bijzaak in het leven” wordt op dit gebied door Nederlandse media vaak opgerakeld.⁴⁸ Het typeert de binding tussen het spel en de liefhebber. Zo beschrijft Hobsbawm het jaarlijkse toernooi om de Britse FA-Cup (het equivalent van de Nederlandse KNVB-beker) en de daarbij behorende gebruiken als de gespeelde finale in Londen en de prijsuitreiking door de koninklijke familie als een typische invention of tradition.⁴⁹ Daarnaast typeert hij de relatie tussen sport en identiteit als volgt: “What has made sport so uniquely effective a medium for inculcating national feelings, at all events for males, is the ease with which even the least political or public individuals can identify with the nation as symbolized by young persons excelling at what practically every man wants, or at one time in his life has wanted, to be good at. The imagined community of millions seems more real as a team of eleven named people.”⁵⁰ Sport, en in dit geval voetbal in het bijzonder, maken deel uit van een identiteit. Zo is iemand bijvoorbeeld naast moeder, verpleegster en dertiger ook fan van Feyenoord. Socioloog Thomas Alkemeyer beschrijft dat sport sinds het begin van de vorige eeuw zo’n belangrijk deel van het leven uit is gaan maken dat het religie, dat in toenemende mate een privézaak is geworden, heeft vervangen als bindmiddel tussen individuen.⁵¹ Sportwetenschapper Sven Ismer schrijft hierover dat “(...) sports seem to be an antipode to globalization by providing the most important area of ritualized action and collective emotion / effervescence in a predominant national frame.”⁵² Ismer stelt daarnaast dat voetbal gezien kan worden als een arena waarin de samenleving zich afspeelt en ontwikkelt. Binnen voetbal en media worden elementen als teamspel, presteren, moed en de natie vertegenwoordigd.⁵³ Academics Annelies Knoppers en Jacco van Sterkenburg zijn net als Ismer van mening dat niet alleen de sport zelf maar ook de media, en volgens hen tevens het beleid, met betrekking

---

⁴⁸ Hans van der Beek, “Kees Jansma: Voetbal is de belangrijkste bijzaak in het leven,” *Parool*, 30 april, 2016, <https://www.parool.nl/nieuws/kees-jansma-voetbal-is-de-belangrijkste-bijzaak-in-het-leven~bffd87ee/#:~:text=%22Voetbal%20is%20de%20belangrijkste%20bijzaak,met%20Van%20Basten%20in%20Zwitserland.%22.> ; Jurryt van de Vooren, “Duitse wijsheid uit 1960. Sport is de belangrijkste bijzaak van het leven,” *Sportgeschiedenis*, 10 december, 2017, <https://sportgeschiedenis.nl/sporten/voetbal/duitse-wijsheid-uit-1960-sport-is-de-belangrijkste-bijzaak-van-het-leven/>.

⁴⁹ Hobsbawm, “Introduction,” 1-2.

⁵⁰ Eric Hobsbawm, “The apogee of nationalism, 1918-1950,” in *Nations and Nationalism since 1780* ed. Eric Hobsbawm (Cambridge: Cambridge University Press, 1990), 143.

⁵¹ Sven Ismer, “Embodying the nation: football, emotions and the construction of collective identity,” *The Journal of Nationalism and Ethnicity* 39, nr. 4 (juli 2011): 553.

⁵² Ismer, “Embodying the nation,” 553.

⁵³ Idem, 553-554.

tot sport invloed heeft op de cultuur buiten de sport. Zo zou de terminologie binnen sportmedia overgenomen worden in het maatschappelijke discours. Dat de sportmedia hier een oorzaak van is wordt vaak door de sector zelf, alsmede door de wetenschap over het hoofd gezien volgens Knoppers en Sterkenburg.⁵⁴

Mediawetenschappers Alina Bernstein en Neil Blain beschrijven de invloed van sport als “primary cultural force”. Hiermee bedoelen ze dat sport dusdanig verspreid is binnen een cultuur dat het invloed uitoefent op deze cultuur.⁵⁵ Daarnaast halen ze in hun artikel onder andere de wereldberoemde socioloog Norbert Elias aan. Elias stelt dat “[...] sport continues to constitute an area of social activity in which overt emotional engagement remains publicly acceptable.”⁵⁶ Hij lijkt hiermee te zeggen dat sport voor een, al dan niet imaginair, sociaal platform zorgt waarin het geaccepteerd is emoties een rol te laten spelen en dus niet alleen de ratio. Bovendien stelt Elias ook dat er in het sportkatern van kranten een zeker uniek nationaal sentiment heerst.⁵⁷ Een interessante opvatting met het oog op het thema van dit onderzoek en de primaire bronnen die ik in mijn onderzoek gebruik.

Bernstein en Blain schrijven verder over de wijze waarop media, sport en representatie met elkaar samenhangen. Het wetenschappelijke onderzoek hiernaar is nog jong nadat het in de jaren 1980 is ontstaan en zich verder heeft ontwikkeld in de jaren negentig van de vorige eeuw. Inmiddels is er al aanzienlijk meer geschreven over dit onderwerp en wordt de relatie tussen (nationale) identiteit en sport door academici uit verschillende disciplines bevestigd.⁵⁸ Mediawetenschappers Paul Long en Tim Wall schrijven onder andere over de relatie tussen representatie en media. Ze vallen in het hoofdstuk over dit onderwerp meteen met de deur in huis: “In the modern world the majority of people gain the majority of their information and knowledge about the world through mass media texts.”⁵⁹ Hiermee willen ze zeggen dat de kennis die mensen hebben over anderen, de wereld, grotendeels komt vanuit de media. Mensen stellen hierbij niet direct de vraag waar deze informatie vandaan komt en hoe betrouwbaar deze is. Het beeld wat een groep, een samenleving, over een andere cultuur heeft wordt gevormd door de media. De samenleving accepteert dit beeld, ook al zijn ze misschien

---

⁵⁴ Annelies Knoppers en Jacco van Sterkenburg, “Sport as a contested racial/ethnic discourse: Processes of racialization in Dutch sport media and sport policy,” *Journal of Multicultural Discourses* 7, nr. 2 (juli 2012): 120, 126.

⁵⁵ Alina Bernstein, Neil Blain. “Sport and the Media: The Emergence of a Major Research Field,” *Culture, Sport, Society* 5, nr. 3 (2002): 2.

⁵⁶ Bernstein, Blain, “Sport and the Media,” 13.

⁵⁷ Idem.

⁵⁸ Idem, 1-3, 13.

⁵⁹ Paul Long en Tim Wall, “Media representations,” in *Media Studies: Texts, Production, Context*, ed. Paul Long en Tim Wall, (New York: Routledge, 2012), 102.

nog nooit met deze andere cultuur in aanraking geweest. Dit beeld van een cultuur of samenleving kan volgens Long en Wall resulteren in het ontstaan van stereotypes. Deze stereotypes kunnen onderdeel uit gaan maken van een maatschappelijk discours.⁶⁰ Uit zo'n discours kan volgens mediawetenschapper Jenny Kidd ideologie voortvloeien. Ze stelt dat discours meer is dan louter taal. Bepaalde kennis en uitspraken over onderwerpen kunnen dominant worden binnen een discours.⁶¹ In de representatie van mediaberichtgeving zal ook een heersend discours gelden. De macht dat het heersende discours met zich meedraagt wordt niet gevormd door een elite maar daar draagt volgens Kidd de hele samenleving, zowel in de privé – als publieke sfeer, aan bij.⁶²

1.2.4 Conclusie historiografisch kader

In deze literatuurstudie ben ik ingegaan op de geschiedschrijving over en het ontstaan van nationalisme en nationale identiteit. Hierbinnen zijn twee hoofdstromingen te onderscheiden, die van primordialisten en modernisten. Waar de modernisten stellen dat nationale identiteitsvorming maximaal tweehonderd jaar bestaat stellen de primordialisten dat dit al veel langer plaatsvindt. Bovendien zijn modernisten van mening dat cultuur en identiteitsvorming een proces is dat continu in beweging is. Over de voornaamste redenen van de vorming van een gemeenschappelijke – of nationale identiteit liggen de meningen uiteen. Zo legt Gellner de nadruk op de industrialisatie, Hobsbawm op de invention of traditions en Anderson op groepsvorming door middel van onder andere de media resulterend in imagined communities. Hierna ben ik ingegaan op hoe identiteit gezien kan worden met betrekking tot het concept staatsburgerschap. Zo heeft ieder land eigen regels voor het verkrijgen van staatsburgerschap. Bovendien komt uit de literatuur naar voren dat de band tussen een burger en een natie, of in dit onderzoek een voetballer en het land waarvoor hij uitkomt, zowel thick als thin kan zijn. Verder ben ik ingegaan op de relatie tussen nationale identiteit, sport en media en wat dat betekent voor mediarepresentatie. Zo is sport bij uitstek een domein binnen de media waar nationalistische gevoelens tot uiting komen.

---

⁶⁰ Long en Wall, "Media representations," 105-111.

⁶¹ Jenny Kidd, "Language as Power," in Representation, ed. Jenny Kidd (Londen: Routledge, 2015), 46.

⁶² Kidd, "Language as Power," 47.

1.3 Bronmateriaal

De analyse die ik zal uitvoeren valt binnen het onderzoeksveld naar representatie in de media. Eind jaren 1990 concludeerde historicus Frank van Vree: “Op dit moment is er in Nederland nog maar nauwelijks iets gedaan op het vlak van de studie van de representatie in de moderne media.”⁶³ Nu ruim 20 jaar later is dit academische vakgebied flink uitgebreid. Volgens Van Vree kan het begrip representatie in weidse zin worden omschreven als een “voorstelling beladen met betekenis”.⁶⁴ Met voorstelling bedoelt hij zowel beeld als tekst maar ook rituelen en voorwerpen. Daarom speelt ook het concept cultuur een belangrijke rol hierin. Net als andere wetenschappers omschrijft Van Vree cultuur als een proces, waarin een belangrijke rol is weggelegd voor uitwisseling en betekenisgeving. Het onderzoek naar deze betekenisgeving en de maatschappelijke invloed daarvan is dus lange tijd een latent onderzoeksgebied gebleven. Dankzij de ‘linguistic turn’ is hier verandering in gebracht.⁶⁵ Dit houdt onder andere de verandering binnen de Geesteswetenschappen in, waarbij het onderzoek naar taal in relatie tot betekenisgeving een belangrijkere rol heeft gekregen.⁶⁶ Van Vree stelt dat een analyse van representatie “buitengewoon vruchtbaar” kan zijn om tot de kern van (media)cultuur te komen.⁶⁷ In de komende paragrafen zal ik het gebruik van media als primaire bron uiteenzetten en een theoretische toelichting geven.

1.3.1 Analyseren van krant als primaire bron

Binnen cultural studies schrijft John Storey over betekenisgeving. Hij stelt dat het betekenisgeven aan tekst, zoals schrijven en spreken maar ook verschillende kunst- en mediavormen, onze cultuur vormt. Bij onderzoek naar betekenisgeving gaat het niet om één waarheid of dé waarheid.⁶⁸ De maker en lezer kunnen een tekst op verschillende wijze interpreteren: “(...) the meaning of something can never be fixed, final or true; its meaning will only ever be contextual and contingent and, moreover, always open to the changing relations of power.”⁶⁹ Achter representaties in getoonde beelden, gedane uitspraken of geschreven tekst gaat altijd een wereld van keuzemomenten schuil. Deze keuzes worden

---

⁶³ Frank van Vree, “Media, Geschiedenis en Representatie,” *TMG Journal for Media History* 1 (1998): 4, <http://doi.org/10.18146/tmg.64>.

⁶⁴ Van Vree, “Media, Geschiedenis en Representatie,” 1.

⁶⁵ Idem, 1-2.

⁶⁶ Oxford Reference, geraadpleegd op 3 december, 2020, <https://www-oxfordreference-com.eur.idm.oclc.org/view/10.1093/oi/authority.20110803100107530>.

⁶⁷ Van Vree, “Media, Geschiedenis en Representatie,” 3-4.

⁶⁸ John Storey, *Cultural Studies and the study of Popular Culture* (Edinburgh: Edinburgh University Press Ltd, 2010), 3, 6.

⁶⁹ Storey, *Cultural Studies and the study of Popular Culture*, 6.

bijvoorbeeld gemaakt door krantenredacties. Zij hebben de macht om te bepalen waarover ze schrijven en hoeveel, welke beelden ze laten zien en met welke woorden een fenomeen wordt omschreven. Op deze manier laten ze een representatie zien van de / een werkelijkheid. Volgens sommige academici laat de media zelfs zien hoe we de wereld zouden moeten interpreteren.⁷⁰ De uitkomst van deze keuzemomenten is volgens mediawetenschappers Marita Sturken en Lisa Cartwright altijd verbonden aan sociale constructies en een ideologie. Ze omschrijven het concept ideologie als de verschillende normen en waarden in een sociale gemeenschap, zoals een cultuur. Deze ideologie is niet altijd duidelijk zichtbaar en kan onbewust worden uitgedragen.⁷¹ Het is dus voor mij als onderzoeker van belang om altijd rekening te houden met deze (onbewuste) ideologie en redactionele vrijheid.

Een lezer van een tekst zal niet altijd doorhebben dat voordat hij de tekst leest er een hoop van deze zogenoemde keuzemomenten hebben plaatsgevonden. Storey gaat hierbij in op het communicatiemodel uit de Sociologie van Stuart Hall. De communicatie bestaat uit drie actoren: de boodschapper, het medium, en de ontvanger. Het construeren van het verhaal dat de boodschapper wil overdragen noemt Hall ‘encoding’. Na deze codering komt er een tweede stap. Dit is het medium zelf, zoals een film, televisie of krant. De derde en laatste stap in dit model is de ontvanger. In het geval van de media is dat vaak de kijker of lezer. Door middel van ‘decoding’ wordt de boodschap van de maker achterhaald en ziet of leest men de representatie. Het is niet vanzelfsprekend dat de codering van de maker op de juiste wijze wordt gedecodeerd door de ontvanger. Wanneer de ontvanger de boodschap van de maker niet goed interpreteert kan er een misverstand ontstaan. Volgens Hall zijn er drie verschillende ‘codes’; manieren waarop de boodschap gedecodeerd wordt. De wijze waarop een individu of groep een betekenis ontleedt ligt aan zijn sociale context en ideologie. Bij de ‘dominant code’ decodeert de kijker de boodschap zoals de maker deze bedoeld heeft. De tweede is de ‘negotiated code’. Volgens Hall valt de meerderheid van het publiek onder deze manier van decoderen. Dit houdt in dat de kijker begrijpt welke betekenis verborgen zit in het beeld, deze accepteert, maar ook vanuit het eigen, persoonlijke kader betekenis geeft. De laatste manier van decoderen is de ‘oppositional code’. Hierbij gaat de ontvanger niet mee in de codering van de maker, maar kiest hij ervoor om vanuit een compleet andere kader te decoderen. De manier waarop een individu of groep een betekenis ontleedt ligt aan de sociale

---

⁷⁰ Sandra Jeppesen, “Understanding Alternative Media Power: Mapping Content & Practice to Theory, Ideology, and Political Action,” *Democratic Communiqué* 27 (2015/2016): 69.

⁷¹ Marita Sturken en Lisa Cartwright, “Images, Power, Politics,” in *Practices of Looking: An Introduction to Visual Culture*, ed. Marita Sturken en Lisa Cartwright (New York: Oxford University Press Inc., 2001), 22-23.

context en ideologie.⁷² In deze scriptie doe ik geen analyse naar de receptie door de lezer. De ontvanger ben ikzelf, de onderzoeker. De boodschappers zijn zowel journalisten en redacteuren, als de voetballers. Tijdens het decoderen van de krantenartikelen wil ik kijken naar wat geschreven wordt, maar ook naar wat wellicht onbenoemd wordt gelaten.

1.3.2 Archief kranten

Er zijn verschillende manieren om toegang te krijgen tot de primaire bronnen voor dit onderzoek. Bijvoorbeeld via de online archieven van de kranten zelf. Om een zo geordend mogelijk overzicht te krijgen van de artikelen wil ik één online krantendatabank gebruiken waarin het archief van verschillende dagbladen staat opgeslagen. Zo ben ik niet afhankelijk van verschillende programma's en websites bij het invoeren van zoektermen. Ik heb daarom gekozen om gebruik te maken van de databank LexisNexis. In deze databank bevinden zich meer dan 212 kranten over een periode van de afgelopen 40 jaar.⁷³ De archieven van de vijf dagbladen die ik analyseer (*Algemeen Dagblad*, *NRC Handelsblad*, *De Telegraaf*, *Trouw*, *de Volkskrant*) zijn allemaal aanwezig in LexisNexis. Deze dagbladen zijn niet allemaal in de volledige periode gearchiveerd en gedigitaliseerd. Artikelen van het *NRC Handelsblad*, *Algemeen Dagblad* en *Trouw* zijn vanaf jaargangen 1990, 1991 en 1992 te vinden in LexisNexis. Edities van de *Volkskrant* zijn vanaf 1995 beschikbaar en *De Telegraaf* vanaf 1999.⁷⁴ Dit betekent dat er wel kranten aanwezig zijn uit de gehele onderzoeksperiode, maar dat het archief niet volledig is. In Delpher, een ander online krantenarchief, zijn wel dagbladen van voor en begin jaren 1990 te vinden. Het zoekstelsel in Delpher werkt echter anders, waardoor de door mij opgezette zoekmethode (uiteengezet in de volgende paragraaf) niet functioneert in Delpher. Voor de ordening en correctheid van de methode heb ik ervoor gekozen alleen LexisNexis te gebruiken. Met deze keuze ben ik mij ervan bewust dat dit van invloed zou kunnen zijn op de onderzoeksresultaten. Toch ben ik van mening dat de invloed niet groot hoeft te zijn. De spelers met een migratieachtergrond die begin jaren 1990 uitkwamen voor het Nederlands elftal waren grotendeels van Surinaamse afkomst. Doordat het bezitten van een dubbel paspoort in Suriname niet mogelijk is zal in de analysehoofdstukken blijken dat de 'keuze' voor het Nederlands elftal veel minder aan bod komt in de media.

---

⁷² Storey, *Cultural Studies and the Study of Popular Culture*, 10-16.

⁷³ "Bronnen," geraadpleegd op 11 april, 2021, <https://www.lexisnexis.nl/over-lexisnexis/bronnen>.

⁷⁴ "Source selection," geraadpleegd op 25, mei, 2021, <https://advance-lexis-com.eur.idm.oclc.org/sourceselection/?pdmfid=1516831&crd=bd1c3bf3-61bc-42b9-8f43-f5f21ac4365c>.

1.4 Methode

1.4.1 Het creëren van een spelersdatabank

In dit onderzoek staan voetballers in het Nederlands elftal met een migratie-achtergrond centraal. Het betreft spelers die volgens de FIFA-regelementen bij de start van hun interlandcarrière naast Nederland ook in aanmerking kwamen om voor een ander land te kiezen. Ik kijk hierbij naar de regels die destijds van toepassing waren. Er worden af en toe namelijk veranderingen aangebracht in de FIFA-regelementen. Meer over de FIFA (Fédération Internationale de Football Association) en voetbalregulering zal ik aan bod laten komen in hoofdstuk 2.

Om de hoofdvraag te beantwoorden is het voor dit onderzoek van belang om inzicht te krijgen in de spelers met een migratieachtergrond die voor het Nederlands elftal gespeeld hebben. Om een goed beeld te schetsen van het Nederlands elftal in de periode 1990-2020 heb ik gekozen om namen en achtergrondinformatie van spelers uit de EK- en WK selecties van Nederland te verzamelen in een dataset. Deze teamselecties bestaan uit de basis- en reservespelers van Nederland op de betreffende toernooien. Dat zijn er 20, 22, 23 of 24 per toernooi, afhankelijk van regelgeving, selectieprocedure en het al dan niet vervangen van ziek of geblesseerde spelers. Ik maak hierbij gebruik van de dataset van Gijs van Campenhout. Voor het onderzoeksproject *Sport & Nation* heeft hij gegevens verzameld over een groot gedeelte van voetballers die op WK's hebben gespeeld sinds 1930.⁷⁵ Bij deze gegevens gaat het om naam, geboortedatum, geboorteplaats, geboorteland maar ook het land van geboorte van de ouders en grootouders van deze spelers. Dit zijn gegevens die niet in alle gevallen vindbaar zijn. Ik heb deze categorieën ook in mijn eigen dataset gebruikt. Ik heb de gegevens van Van Campenhout overgenomen van de Nederlandse voetballers op de WK's van 1990, 1994, 1998, 2006, 2010 en 2014. Voor de overige toernooien in de onderzoeksperiode heb ik zelf de gegevens aangevuld. De WK's van 2002 en 2018 ontbreken in zijn databank omdat Nederland zich niet heeft gekwalificeerd voor deze toernooien. Aangezien ik een zo volledig mogelijk beeld weer wil geven van de Nederlandse spelers en hun afkomst zijn onderbrekingen in mijn onderzoeksperiode niet wenselijk. Om een representatie te geven van wat de Nederlandse WK-selecties in 2002 en 2018 hadden kunnen zijn heb ik ervoor gekozen om de selecties te kiezen van de laatste twee wedstrijden uit de kwalificatiereeks voor het

---

⁷⁵ Gijs van Campenhout, Gijsbert Oonk, en Jacco van Sterkenbrug, "Has the World Cup become more migratory? A comparative history of foreign-born players in national football teams, c. 1930-2018," *Comparative Migration Studies* 7, nr. 22 (2019): 1-19.

betreffende WK.⁷⁶ Deze interlands worden ongeveer driekwartjaar voor het WK gespeeld. Er zijn wedstrijden die dichterbij het WK worden gespeeld, maar deze zijn vriendschappelijk, wat ze dus geen officiële interland maakt. De gegevens over de Nederlandse EK-selecties heb ik zelf toegevoegd aan de databank. Dit zijn de EK's van 1992, 1996, 2000, 2004, 2008 en 2012. Hier ontbreken de toernooien van 2016 en 2020. Voor het toernooi van 2016 heeft Nederland zich niet gekwalificeerd. Het toernooi van 2020 is wegens de COVID-19 pandemie met een jaar uitgesteld en zal in de zomer van 2021 plaatsvinden. Evenals bij de ontbrekende WK's heb ik ervoor gekozen om de selecties van de twee laatste kwalificatiewedstrijden voor beide EK's te analyseren.⁷⁷ Doordat mijn focus op de grote, officiële toernooien ligt heb ik gekozen voor de WK- en EK selecties. Het nadeel hiervan is dat er spelers zullen zijn die wel officiële wedstrijden hebben gespeeld maar Nederland niet hebben gerepresenteerd op zo'n groot toernooi. Hierdoor zullen deze spelers niet opgenomen zijn in mijn dataset en deze studie.

Binnen de dataset deel ik de spelers op in categorieën van migratieachtergrond. De eerste categorie 'Oud-koloniën' bevat spelers met wortels in landen die ooit onder Nederlands bewind stonden, in dit geval: Aruba, Curaçao, Indonesië en Suriname. De eerste twee van deze landen zijn nog steeds onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden, maar zijn naast Nederland aparte landen. De voetballers in de tweede categorie zijn nakomelingen van arbeidsmigranten die zich in de periode na de Tweede Wereldoorlog tot ongeveer halverwege de jaren 1970 in Nederland gevestigd hebben. Deze migranten kwamen uit Zuid-Europa, Turkije, Marokko, Algerije en Tunesië.⁷⁸ De derde categorie, 'Overige migratie', bestaat uit spelers die niet in de eerste of tweede groep te plaatsen zijn. Deze voetballers zijn bijvoorbeeld buiten Nederland geboren of (één van) beide ouders komt uit het buitenland. De nationaliteiten die in deze categorie voorkomen zijn veelal uniek in de dataset. In hoofdstuk 3 zal ik de bevindingen van deze dataset presenteren. In de hoofdstukken die daarop volgen zal ik enkele casussen van spelers uiteen zetten waarbij de er sprake is van een interessante levensloop en / of opvallende berichtgeving over de nationaliteitskeuze. Aan de hand van de resultaten uit deze casussen zal ik antwoord geven op de derde en vierde deelvraag over eventueel veranderde beeldvorming en de berichtgeving rond de keuze van verschillende

---

⁷⁶ Laatste twee kwalificatiewedstrijden WK 2002: Nederland – Estland (05-09-2001), Nederland – Andorra (06-10-2001). WK 2018: Wit-Rusland – Nederland (07-10-2017), Nederland – Zweden (10-10-2017).

⁷⁷ Laatste twee kwalificatiewedstrijden EK 2016: Kazachstan – Nederland (10-10-2015), Nederland – Tsjechië (13-10-2015). EK 2020: Noord-Ierland – Nederland (16-11-2019), Nederland – Estland (19-11-2019).

⁷⁸ Roel Jennissen, "De instroom van buitenlandse arbeiders en de migratiegeschiedenis van Nederland na 1945," *Justitiële verkenningen* 39, nr. 6 (2013): 9.

voetballers. De volledige dataset is toegevoegd in bijlage 1. Bij verschillende spelers staan notities geschreven. De notities geschreven door Van Campenhout staan in het Engels. De door mij geschreven notities in het Nederlands.

1.4.2 Databank krantenartikelen

Naast een spelersdataset is het belangrijk om ook een dataset van kranten(artikelen) te creëren. Hierin zal ik per voetballer met een migratieachtergrond het aantal gevonden artikelen noteren. Ik zal dit onderzoek uitvoeren aan de hand van artikelen uit de vijf grootste Nederlandse dagbladen: *Algemeen Dagblad*, *NRC Handelsblad*, *De Telegraaf*, *Trouw* en *de Volkskrant*. Van alle spelers met niet-Nederlandse nationaliteiten uit de databank zal ik in krantendatabank LexisNexis zoekopdrachten doen naar artikelen over deze speler door middel van de volgende invoer: voornaam + achternaam AND land OF inwoner OF *bijvoeglijk naamwoord land* OF *nationaal elftal* OF *Nederlander* + inwoner OF inwoner + *Nederlander*. Dit zijn termen die relatie hebben tot nationaliteit. Daarnaast zal ik de zoekbegrippen ‘*nationaliteit*’ OF ‘*paspoort*’ toevoegen. Wanneer de spelersnaam in combinatie met één van de bovenstaande cursief gedrukte termen in een krantenartikel gevonden wordt komt dit naar voren als zoekresultaat. Uit deze resultaten maak ik een selectie door artikelen te filteren waarin de term ‘*Nederlands elftal*’ OF ‘*Oranje*’ voorkomt. Oranje is de bijnaam en een veel gebruikt synoniem voor het Nederlands elftal. De officiële website van het Nederlands elftal heet ook [onsoranje.nl](https://www.onsoranje.nl).⁷⁹ Hiermee wil ik zorgen dat van de artikelen die overblijven er een grotere kans bestaat dat deze gaan over hun persoonlijke identiteit in combinatie met de keuze voor het Nederlands elftal. Bij spelers met meer dan één niet-Nederlandse nationaliteit maak ik aparte zoekopdrachten van de volledige spelersnaam in combinatie met de hierboven beschreven zoektermen. In tabel 1.1 is te zien hoe deze zoekopdrachten eruit zien voor spelers van Surinaamse, Arubaanse, Curaçaose en Indonesische komaf. In bijlage 2 zijn ook de zoekopdrachten van alle andere nationaliteiten te vinden.

Zoals te zien in tabel 1.1 bestaat de zoekopdracht bij spelers met een Surinaamse achtergrond uit minder zoektermen dan bij spelers van Arubaanse, Curaçaose en Indonesische achtergrond. Ik heb hiervoor gekozen vanwege de historische relatie van de landen en de relatie tot Nederland. Zo behoorden Aruba en Curaçao beiden tot de Nederlandse Antillen. Aruba ging in 1986 verder als apart land binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Bij de opheffing van de Nederlandse Antillen in 2010 verkreeg Curaçao ook deze status. Hoewel de

---

⁷⁹ “Over ons,” *Ons Oranje*, geraadpleegd op 26 mei, 2021, <https://www.onsoranje.nl/over-ons>.

Nederlandse Antillen tegenwoordig dus niet meer bestaan wordt de benaming in dagelijks taalgebruik nog wel gebruikt en zijn sommige spelers geboren op de Nederlandse Antillen. Daarnaast bestaan de nationale elftallen van Aruba en Curaçao pas sinds de opheffing van de Nederlandse Antillen. Voor de volledigheid heb ik bij iedere speler van Arubaanse en Curaçaose afkomst de zoektermen over de Antillen toegevoegd. Bij het vormen van de spelersdatabank werd duidelijk dat de spelers van Indonesische afkomst vaak wortels hebben op de Molukken. Dit is een eilandengroep die onderdeel uitmaakt van Indonesië. De geschiedenis tussen Nederland en de Molukken is rijk en complex, daarom heb ik ervoor gekozen heb om bij de voetballers van Indonesische afkomst zoektermen met betrekking tot de Molukken toe te voegen.

Tabel 1.1: Zoektermen spelers uit categorie 1

Nationaliteit speler	Land	Inwoner	Bijvoeglijk naamwoord	Nationaal elftal	Nederlander + inwoner	Inwoner + Nederlander
<i>Suriname</i>	Suriname	Surinamer	Surinaams	Surinaams elftal	Nederlandse Surinamer	Surinaamse Nederlander
	<i>Aruba</i>	Arubaan	Arubaans	Arubaans elftal	Nederlandse Arubaan	Arubaanse Nederlander
<i>Curaçao</i>	Nederlandse Antillen	Antilliaan	Antilliaans	Antilliaans elftal	Nederlandse Antilliaan	Antilliaanse Nederlander
	Curaçao	Curaçaoënaar	Curaçaos	Curaçaos elftal	Nederlandse Curaçaoënaar	Curaçaose Nederlander
	Nederlandse Antillen	Antilliaan	Antilliaans	Antilliaans elftal	Nederlandse Antilliaan	Antilliaanse Nederlander
<i>Indonesië</i>	Indonesië	Indonesiër	Indonesisch + Indisch	Indonesisch elftal	Nederlandse Indonesiër	Indonesische Nederlander
	Molukken	Molukker	Moluks	Moluks elftal ⁸⁰	Nederlandse Molukker	Molukse Nederlander

Tabel 1.1: Weergave invoer zoekopdrachten in LexisNexis.

Omwille van de grootte van het onderzoek is het niet mogelijk om van alle casussen een uitgebreide analyse te maken. Bovendien zullen niet alle bevindingen over de spelers even interessant en relevant zijn voor dit onderzoek. Daarom zal ik in de komende

⁸⁰ Er bestaat een Zuid-Moluks voetbalelftal. Dit team is echter niet aangesloten bij de FIFA.

hoofdstukken aan de hand van verschillende categorieën ingaan op casussen van verschillende spelers. Van deze voetballers zal ik de zoekresultaten analyseren en zoeken naar verklaringen voor hun keuze voor het Nederlands elftal en de factoren die hierin een rol gespeeld hebben.

1.4.3 Bepalende keuzefactoren

Naast de datasetverzameling van spelersgegevens en krantenartikelen is het voor de analyse en daarmee de beantwoording van de onderzoeksvraag relevant de beweegredenen van de voetballers te analyseren. Er zijn namelijk vele factoren, zowel binnen als buiten het voetbal, die bepalen voor welk land een speler met een meervoudige nationaliteit wil of kan uitkomen. In deze paragraaf zal ik de verschillende mogelijke beweegredenen uiteenzetten. Ik deel deze factoren in naar categorieën met onderliggende subcategorieën. Deze zijn uiteengezet in tabel 1.2. In de analyse zal ik ingaan op casussen van spelers waarbij ik terugkoppel naar deze factoren. Hierbij kan het voorkomen dat de keuze van een speler gebaseerd is op een combinatie van meerdere factoren of dat factoren overlappen.

Allereerst de puur voetbal gerelateerde factoren. Bij deze eerste factor (Voetbalinhoudelijk) zijn er twee zaken die mee kunnen spelen bij de keuze van de speler. Met de kwaliteit van het nationaal elftal doel ik onder andere op de positie van een land op de FIFA-wereldranglijst. Alle bij de wereld voetbalbond FIFA aangesloten voetballanden worden op basis van hun prestaties gerangschikt op deze lijst. Wanneer een land wedstrijden wint stijgt het op deze lijst en bij verlies daalt het. Wellicht nog belangrijker dan deze positie is de kans op succes met dit nationale team. Het gaat hierbij om kans om op een WK of EK te spelen of misschien zelfs mee te doen om de prijzen. Een goed presterend nationaal team genereert aantrekkingskracht. Een speler zou om deze reden hiervoor kunnen kiezen. Naast de kwaliteit van het team is de kwaliteit van de speler ook uitermate relevant. Komt een speler met zijn voetballende kwaliteiten in aanmerking om wedstrijden te spelen of om de bank warm te houden? Hierbij is essentieel om rekening te houden met het feit dat er schaarste of overbezetting op de veldpositie van de betreffende speler kan zijn. Zo is Klaas-Jan Huntelaar een zeer goede spits maar was hij bij het Nederlands elftal vaak geen basisspeler door de concurrentie met topaanvallers Ruud van Nistelrooij en Robin van Persie. Een recent voorbeeld is Feyenoord-middenvelder Orkun Kökcü. De Nederlander met Turkse wortels

besloot te kiezen voor een interlandcarrière bij Turkije omdat hij denkt de concurrentiestrijd met de huidige Oranje-middenvelders niet winnen.⁸¹

Tabel 1.2: Bepalende keuzefactoren	
Algemene categorie	<i>Subcategorie</i>
Voetbalinhoudelijk	<i>Kwaliteit nationaal elftal</i>
	<i>Kans op speeltijd</i>
Band met land	<i>Onderdeel van identiteit</i>
	<i>Wederdienst als blijk van dank</i>
	<i>Eer</i>
Persoonlijke relaties	<i>Familie</i>
	<i>Vrienden</i>
Professionele relaties	<i>Nationale bond</i>
	<i>Bondscoach & staf</i>
	<i>Teamgenoten</i>
Overig	

De tweede algemene factor is de band van de speler met het land waarvoor hij kiest. Hierbij speelt het concept identiteit een rol. Maakt het feit dat een speler geboren is in het land ('ius soli') of er opgegroeid is deel uit van zijn identiteit. Een persoon met een migratieachtergrond kan zich bijvoorbeeld met twee landen evenveel verbonden voelen of juist met het ene land meer dan met het andere. Zoals uit de historiografie blijkt heeft identiteit geen eenduidige betekenis en is een persoonlijke identiteit ook niet op één wijze te omschrijven. Het gevoel en persoonlijke ervaringen van spelers zijn hierbij dus van belang. Heeft de speler bijvoorbeeld een warme band met zijn woonplaats of op welke wijze voelt hij

⁸¹ Voetbalprimeur. "Kökü over keuze voor Turkije: 'Kans groter eindtoernooi te spelen dan bij Oranje'." *Voetbalprimeur*, 23 november, 2019. <https://www.voetbalprimeur.nl/nieuws/904822/k-kc-over-keuze-voor-turkije-kans-groter-eindtoernooi-te-spelen-dan-bij-oranje-.html>.

zich cultureel verbonden met een land. Naast identiteit heb ik de subcategorie ‘Wederdienst als blijk van dank’ gevormd. Binnen de Nederlandse voetbalverslaggeving wordt regelmatig geopperd dat een speler voor Nederland moet kiezen om iets terug te geven aan Nederland, het land waar de speler faciliteiten zijn geboden en een voetbalopleiding heeft genoten.⁸² Het kan dus meespelen dat een voetballer Nederland, Nederlandse clubs waar hij gespeeld heeft of de Nederlandse voetbalbond dankbaar is en daarom kiest voor het Nederlands elftal. Daarnaast heb ik de categorie ‘Eer’ toegevoegd omdat een speler het een eer vindt om te mogen spelen voor het nationaal team. Bij deze keuzefactoren kunnen woorden als ‘trots’ of ‘loyaliteit’ kunnen een rol spelen.

De derde factor is ‘Persoonlijke relaties’. Een speler zou beïnvloed kunnen worden door de wens van zijn ouders of andere familieleden en vrienden. Hierbij hangt het natuurlijk af van de band die een speler heeft met zijn familie. Het land waar veel familie en vrienden woonachtig zijn kan een rol spelen. De vierde categorie zijn relaties op professioneel gebied. Heeft een voetballer een goede of juist slechte band met de bondscoach en andere stafleden. Is het de wens van een speler om te kunnen voetballen met bevriende teamgenoten. En ook nationale voetbalbonden kunnen een rol spelen in het beïnvloeden van de keuze. De laatste categorie die ik heb gekozen is ‘Overig’. Hierbinnen vallen alle redenen van keuzes die niet binnen de bovenstaande categorieën vallen.

1.5 Conclusie hoofdstuk 1

In dit hoofdstuk heb ik het fundament van deze thesis uiteengezet. In het historiografisch kader is gebleken dat het onderzoeksgebied van sport, media en identiteit verder uit te diepen valt. Hierbij staan nationaliteit en staatsburgerschap en de daarbij behorende concepten ‘ius soli’, ‘ius sanguinis’ en ‘ius nexi’ centraal. Met het uitbreiden en van de bestaande dataset van voetballers met een meervoudige nationaliteit en door middel van het analyseren van voetballers poog ik bij te dragen aan het wetenschappelijke en maatschappelijke debat rondom staatsburgerschap, migratie en meervoudige nationaliteit. Ik onderzoek hierbij voetballers met een meervoudige nationaliteit die gespeeld hebben voor het Nederlands elftal. Met de methode die ik toepas krijg ik een overzicht van de verschillende spelers en de krantenartikelen waarin geschreven wordt over de keuze die spelers maken. Door de afbakening zullen er spelers buiten de dataset vallen en de dagbladen staan niet volledig

---

⁸² Youtube, “Kiezen voor Marokko? ‘Ze hebben alles aan Nederland te danken’,” Veronica Inside, geraadpleegd op 23 mei, 2021, https://www.youtube.com/watch?v=Tkt_mmJE26Q&t=40s.

gearchiveerd in LexisNexis. Desondanks ben ik van mening dat dit geen belemmering hoeft te vormen voor deze studie.

In de komende hoofdstukken zal ik mij allereerst verdiepen in de wereld van het internationale voetbal. Belangrijk zijn de regels met betrekking tot het maken van een keuze, hoe zijn deze door de jaren heen veranderd, en wat is de rol van actoren als (inter)nationale voetbalbonden. Daarna zal ik in hoofdstuk 3 ingaan op de dataset van spelers en kranten. In de hoofdstukken die daarop volgen richt ik me op de beantwoording van de derde en vierde deelvraag om uiteindelijk de hoofdvraag te kunnen beantwoorden. Hierbij zal ik de verhalen en achtergronden van verschillende spelers uitdiepen om tot een beeld te komen van hun beweegredenen. De krantenartikelen zullen hierbij dienen als primair bronmateriaal en analyseobject. In het laatste, concluderende hoofdstuk zal ik mijn bevindingen samenvatten om een duidelijk antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag.

Hoofdstuk 2: FIFA, UEFA en voetbalregulering

2.1 Introductie

Zoals landen wet- en regelgeving hebben inzake nationaliteit en staatsburgerschap heeft het internationale voetbal dit ook. De FIFA bepaalt namelijk of je als speler in aanmerking kunt komen om deel te nemen aan voetbalcompetities zoals Europese- en Wereldkampioenschappen. Vandaar dat het belangrijk is om in dit hoofdstuk de geschiedenis, structuur en macht van deze actoren te analyseren. Dit vormt namelijk een belangrijk deel van de basis voor de analysehoofdstukken in deze studie.

2.2 FIFA en het internationale voetbal

De FIFA is de overkoepelende wereldwijde voetbalbond. De organisatie is opgericht in 1904 door de nationale voetbalbonden van verschillende Europese landen: België, Denemarken, Frankrijk, Nederland, Spanje, Zweden en Zwitserland. Het doel van deze bonden was het bevorderen van vriendschappelijke relaties tussen nationale voetbalorganisaties en spelers.⁸³ Opvallend genoeg behoorde de FA (Football Association) en daarmee Engeland niet tot de oprichters. Engeland wordt wereldwijd gezien als de bakermat van het voetbal doordat ze met de oprichting van de FA in 1863 onder andere wilde zorgen voor uniforme spelregels. Voor die tijd was het gebruikelijk dat iedere club of regio er net even andere regels op na kon houden. Als “uitvinders” van de sport zagen de Engelsen geen heil om zich te schikken naar de wetten van een internationale bond. Twee jaar later, in 1906, kwamen ze hiervan terug en sloten zich alsnog aan.⁸⁴ De oprichting van de FIFA betekende niet dat er voor 1904 geen internationale wedstrijden werden gespeeld. Tweeëndertig jaar eerder, in 1872, speelden Schotland en Engeland de eerste officiële interland (een wedstrijd tussen twee landenteams). Daarvoor waren al een handvol onofficiële wedstrijden tussen deze beide landen gespeeld. Aan Schotse zijde stonden Londense spelers met Schotse wortels en ook hun Engelse

---

⁸³ “FIFA – Soccer’s world governing body,” US Soccer, geraadpleegd op 7 april, 2021, <https://www.ussoccer.com/history/organizational-structure/fifa#:~:text=FIFA%20was%20established%20on%20May,National%20Associations%2C%20Confederations%2C%20and%20their>.

⁸⁴ “The History of the FA,” FA, geraadpleegd op 2 mei, 2021, <https://www.thefa.com/about-football-association/what-we-do/history>.

tegenstanders kwamen uit de hoofdstad.⁸⁵ In tegenstelling tot deze eerdere krachtmetingen werd de in 1872 eerste officiële interland georganiseerd door de FA.⁸⁶

Tweeëntwintig jaar voordat de FIFA in 1930 het eerste officiële Wereldkampioenschap organiseerde werd interlandvoetbal geïntroduceerd op de Olympische Spelen van 1908. Hoewel dit internationaal voetbal betreft valt voetbal op de Olympische Spelen tot op de dag van vandaag niet onder het bewind van de FIFA, maar onder het Internationaal Olympisch Comité (IOC). Zes ploeg namen deel aan de Spelen, waaronder Nederland en twee teams uit Frankrijk. Vier jaar later was het totaal aantal teams gegroeid naar elf.⁸⁷ Hoewel het voetbal op de Spelen populairder werd groeide ook de FIFA gestaag met 41 aangesloten nationale voetbalbonden ten tijde van het eerste WK in 1930, te Uruguay.⁸⁸ Er werden dertien landen uitgenodigd, waarvan vier uit Europa. Na dit succesvolle eerste WK werd een volgend toernooi georganiseerd in 1934 in Italië. Sindsdien organiseert FIFA het mondiale eindtoernooi tot op de dag van vandaag om de vier jaar.⁸⁹ Vanaf de editie in 1934 moesten landen zich kwalificeren voor deelname.⁹⁰ Nederland nam voor het eerst deel in 1934 en ook voor het WK 1938 in Frankrijk had het zich geplaatst. Een toernooi waar de Tweede Wereldoorlog zijn schaduw vooruit wierp. Argentinië en Uruguay waren het oneens dat het WK tweemaal achtereen in Europa werd georganiseerd en boycotten het evenement. Spanje trok zich terug door de bloedige burgeroorlog (1936-1939), en er kwam een plaats vrij doordat het reeds gekwalificeerde Oostenrijk onderdeel werd van Nazi-Duitsland.⁹¹ Het was bovendien het eerste toernooi waaraan een Aziatisch land deel zou nemen. De beslissing hierover zou vallen in een wedstrijd tussen het elftal van Nederlands-Indië en Japan, maar de Japanners trokken zich terug omdat ze in oorlog waren met China. Hierdoor kwam

---

⁸⁵ Stuart Spencer, "Scotland v England: The World's First Football International Fixture," *Scottish Football Museum*, 30 november, 2017, <https://scottishfootballmuseum.org.uk/scotland-v-england-the-worlds-first-football-international-fixture/>.

⁸⁶ FA, "The History of the FA."

⁸⁷ "Olympic Football Tournament London 1908," FIFA, geraadpleegd op 7 april, 2021, <https://www.fifa.com/mensolympic/archive/london1908/>. ; FIFA, *Men's Olympic Football Tournament: Statistics, Facts & Figures 1908-2016* (2017).

⁸⁸ "History of FIFA – FIFA takes shape," FIFA, geraadpleegd op 7 april, 2021, <https://www.fifa.com/mensyoutholympic/news/history-fifa-fifa-takes-shape-449>. ; Brian Benjamin, "The story of the 1930 world cup," *These football times*, 4 september, 2014, [https://thesefootballtimes.co/2014/09/04/the-story-of-the-1930-world-cup/#:~:text=At%20that%20time%20FIFA%20consisted,from%20Asia%20\(Japan%20and%20Siam%20%E2%80%93](https://thesefootballtimes.co/2014/09/04/the-story-of-the-1930-world-cup/#:~:text=At%20that%20time%20FIFA%20consisted,from%20Asia%20(Japan%20and%20Siam%20%E2%80%93)

⁸⁹ "The History of the FIFA World Cup," FIFA, geraadpleegd op 11 maart, 2021, <https://www.fifa.com/news/the-history-the-fifa-world-cuptm-439>.

⁹⁰ Paul Dietschy, "Making football global? FIFA, Europe, and the non-European football world, 1912-74," *Journal of Global History* 8, (2013): 283.

⁹¹ "A problematic prelude to the 1938 World Cup," FIFA, geraadpleegd op 2 mei, 2021, <https://www.fifa.com/news/problematic-relude-the-1938-world-cup-71450>.

Nederlands-Indië in aanmerking om een beslissende kwalificatiewedstrijd tegen de Verenigde Staten te spelen. Toen deze laatste zich ook terugtrok plaatste Nederlands-Indië zich voor het WK zonder een kwalificatiewedstrijd gespeeld te hebben. Gehuld in het oranje werd het land in de eerste ronde kansloos uitgeschakeld door latere finalist Hongarije.⁹²

Door tussenkomst van de Tweede Wereldoorlog vonden de edities van 1942 en 1946 geen doorgang waardoor het toernooi van 1950 het eerstvolgende WK werd. In de decennia die volgden zette de groei van de FIFA door met het ontstaan van verschillende confederaties. Dit zijn continentale voetbalbonden die ondergeschikt zijn aan de FIFA, maar zelf de verantwoordelijkheid kregen voor het organiseren van toernooien en nationale competities. Op de Zuid-Amerikaanse CONMEBOL (Confederación Sudamericana de fútbol, opgericht 1916) na werden de verschillende confederaties opgericht in de jaren 1950 en 1960: AFC (Asian Football Confederation, 1954), UEFA (Union of European Football Associations, 1954) CAF (Confédération Africaine de Football, 1957), CONCACAF (Confederation of North, Central American and Caribbean Association Football, 1961), OFC (Oceania Football Confederation, 1964).⁹³

Onder leiding van Braziliaan João Havelange transformeerde de FIFA in de jaren 1970 van een administratieve organisatie in een bedrijf waarbij de focus op het genereren van inkomsten kwam te liggen. Door de groei van het aantal aangesloten nationale bonden groeide de druk op het uitbreiden van het aantal deelnemers aan het WK. Met meer deelnemers zouden nog meer mensen over de hele wereld de TV of radio aanzetten om het toernooi te volgen. Meer wedstrijden zorgt voor meer inkomsten en dus werden ook andere toernooien door de FIFA geïntroduceerd, onder anderen het WK onder 17 jaar, WK onder 20 jaar en het WK voor vrouwenelftallen.⁹⁴ Het aantal deelnemers aan het WK (voor de mannenelftallen) werd in 1982 uitgebreid van 16 naar 24 deelnemers en sinds het 1998 participeren 32 landen ieder WK. Door deze groei werd de diversiteit onder de deelnemers groter. Zo vaardigden de Aziatische en Afrikaanse confederatie in 1978 beide één land af, waar dat er tegenwoordig 4

---

⁹² “Fascinating story of Asia’s first World Cup team,” FIFATV, geraadpleegd op 2 mei, 2021, https://www.youtube.com/watch?v=DO_kfSKD4Nw.

⁹³ “1954-1962: Birth of UEFA,” UEFA, geraadpleegd op 3 mei, 2021, <https://www.uefa.com/insideuefa/news/01ab-0f84767887e4-8b1a9f4c41b2-1000--1954-1962-birth-of-uefa/>. ; “CAF History,” CAF, geraadpleegd op 3 mei, 2021, <https://www.cafonline.com/about-us/caf-history/>. ; “History,” CONCACAF, geraadpleegd op 3, mei, 2021, <https://www.concacaf.com/inside-concacaf/history/>. ; “About OFC,” OFC, geraadpleegd op 3 mei, 2021, <https://www.oceaniafootball.com/about-ofc/>.

⁹⁴ Vince Siu, “The World Cup: Evolution from Celebration of Football to Money-Making Exercise,” *Bleacher Report*, 10 januari, 2014, <https://bleacherreport.com/articles/1918337-the-world-cup-evolution-from-celebration-of-football-to-money-making-exercise>.

tot 5 per confederatie zijn.⁹⁵ Ook de volgende uitbreiding staat op de agenda: 48 deelnemers bij het WK van 2026. Volgens berekeningen zou dit de FIFA een miljard extra aan inkomsten opleveren. Het aantal wedstrijden zal namelijk stijgen van 64 naar 80, en iedere wedstrijd levert de FIFA geld op.⁹⁶ Inmiddels telt de FIFA 211 leden verdeeld over de zes verschillende confederaties. Landen zijn niet helemaal gebonden aan hun continent. Zo is Australië sinds een aantal jaar lid van de Aziatische bond, Suriname van de CONCACAF en heeft Israël zich aangesloten bij de Europese UEFA.⁹⁷

2.3 Europese voetbalbond UEFA

De UEFA (Union of European Football Associations) is de overkoepelende confederatie waarbij ook de KNVB (Koninklijke Nederlandse Voetbalbond) is aangesloten. Deze Europese voetbalorganisatie werd opgericht in 1954. De oprichters beoogden een onafhankelijk Europees orgaan binnen het internationale voetbal op te richten, en tegelijkertijd de samenwerking tussen de nationale bonden te bevorderen. Binnen de internationale voetbalhiërarchie staat de UEFA samen met de eerder genoemde andere confederaties onder de FIFA. De UEFA organiseert naast het Europees Kampioenschap (EK) voor landenteams ook wereldwijd bekende toernooien voor clubteams. Zo ontstonden in de jaren na oprichting onder anderen de Europacup I & II en de Jaarbeursstedenbeker. Tegenwoordig zijn deze toernooien beter bekend als de Champions League en de Europa League.⁹⁸

Vanaf het einde van de 19^e eeuw werden onderlinge toernooien georganiseerd tussen Europese nationale elftallen. De landen van het Verenigd Koninkrijk speelden om een zogenoemd ‘British Championship’, Scandinavië om een ‘Nordic Championship’, en in Centraal-Europa werd in 1927 de eerste ‘Svehla Cup’ georganiseerd. De wedstrijden van dit laatste toernooi werden verspreid over een aantal jaar. Tot één Europees kampioenschap kwam het in die jaren nog niet.⁹⁹ Door de grote Europese invloed in de FIFA was de drang naar een gezamenlijke Europese confederatie kleiner dan bijvoorbeeld in Zuid-Amerika waar de CONMEBOL al in 1916 werd opgericht. Begin jaren vijftig vonden er tussen prominenten

---

⁹⁵ “History of FIFA – A New Era,” FIFA, geraadpleegd op 8 april, 2021, <https://www.fifa.com/news/history-fifa-new-era-454>.

⁹⁶ NOS Voetbal, “FIFA breidt WK 2026 uit naar 48 landen,” NOS, 10 januari, 2017, <https://nos.nl/artikel/2152297-fifa-breidt-wk-2026-uit-naar-48-landen.html>.

⁹⁷ “FIFA Member Associations,” FIFA, geraadpleegd op 8 april, 2021, <https://www.fifa.com/associations/#all>.

⁹⁸ “UEFA – 50 years of success,” FIFA, geraadpleegd op 8 april, 2021, <https://www.fifa.com/who-we-are/news/uefa-years-success-92895>.

⁹⁹ Jürgen Mittag, Benjamin Legrand, “Towards Europeanization of football? Historical phases in the evolution of the UEFA European Football Championship,” *Soccer & Society* 11, nr. 6 (2010): 710-712.

van nationale voetbalbonden gesprekken plaats over de oprichting van een Europese bond. Uiteindelijk werd in 1954 de UEFA opgericht met toen 25 leden.¹⁰⁰ Het eerste EK vond, na een moeizame start, plaats in 1960. De aanloop van kwalificatiewedstrijden naar deze eindronde duurde twee jaar. Deze eindronde bestond uit vier deelnemers. De populariteit was aanvankelijk niet groot: bij de kwartfinale tussen de Frankrijk en Oostenrijk waren 45.000 aanwezig. Dit waren ongeveer net zoveel toeschouwers als bij de gemiddelde kwalificatiewedstrijd voor het WK destijds. Toch groeide het toeschouwersaantal als media-aandacht flink bij de volgende edities.¹⁰¹ Naast de FIFA maakte de UEFA ook een flinke ontwikkeling door schrijven ze op hun eigen website: “Over the decades, UEFA has developed from a mainly administrative body into a pro-active and dynamic organisation that is in tune with the vast requirements of modern-day football.”¹⁰² In de jaren tachtig van de twintigste eeuw groeide het aantal aangesloten voetbalbonden van de UEFA gestaag door, maar dit nam een grote vlucht na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie en Joegoslavië in de jaren negentig.

Op dit moment telt de UEFA 55 aangesloten bonden.¹⁰³ Ook het aantal deelnemers aan het EK groeide van 4 teams tot 8 teams in 1980 tot 16 teams in 1996 tot 24 deelnemers sinds de editie van 2016.¹⁰⁴ Sinds 1960 vind het EK eens in de vier jaar plaats, afwisselend met het WK iedere twee jaar. Inclusief de editie van 2021 nam Nederland negen keer deel aan het EK. De eerste keer in 1976 met als absoluut hoogtepunt de winst in 1988. Het Nederlands elftal was aanwezig op tien edities van het WK, de eerste keer in 1934. Hier werd drie maal een tweede plaats behaald, het meest recent in 2010.

2.4 Nationale representatie binnen internationaal voetbal

Naast de organisatie van internationale toernooien gaat de FIFA ook over de regels en procedures van het voetbal. De aangesloten nationale bonden, landenteams en clubteams zijn verplicht deze regels op te volgen om deel te mogen nemen aan de toernooien van de FIFA en UEFA (voor Europese teams). Deze reglementen betreffen zaken als spelregels,

---

¹⁰⁰ “1954-1962: Birth of UEFA,” UEFA, geraadpleegd op 3 mei, 2021, <https://www.uefa.com/insideuefa/news/01ab-0f84767887e4-8b1a9f4c41b2-1000--1954-1962-birth-of-uefa/>.

¹⁰¹ Mittag, Legrand, “Towards Europeanization of football?,” 713.

¹⁰² “1954-1962: Birth of UEFA,” UEFA, geraadpleegd op 3 mei, 2021, <https://www.uefa.com/insideuefa/news/01ab-0f84767887e4-8b1a9f4c41b2-1000--1954-1962-birth-of-uefa/>.

¹⁰³ Idem.

¹⁰⁴ Mittag, Legrand, “Towards Europeanization of football?,” 718. ; “Member associations,” UEFA, geraadpleegd op 9 april, 2021, <https://www.uefa.com/insideuefa/member-associations/>.

kledingvoorschriften en de grootte van het speelveld.¹⁰⁵ Daarnaast gaat de FIFA over de speelgerechtigheid van een speler voor een club of een land. Denk hierbij aan de contractlengte van voetballers, de momenten waarop spelers kunnen wisselen van club (transferperiodes) of de procedures rondom het (ver)kopen en (uit)lenen van spelers.¹⁰⁶ Waar een voetballer zo vaak als hij wil mag wisselen van club, ligt dit anders bij het wisselen van een nationaal team. Het FIFA reglement anno 2020 stelt dat “(...) any player who has already participated in a match (either full or in part) in an official competition of any category or any type of football for one association may not play an international match for a representative teams of another association.”¹⁰⁷ Dit houdt in dat een speler in zijn leven voor één nationaal team mag uitkomen. Deze regel gaat van kracht wanneer een speler speelminuten maakt tijdens een officiële interland voor het A-elftal. Deze regel geldt dus niet voor het spelen van vriendschappelijke wedstrijden voor het A-elftal of interlands voor jeugdteams. Een speler mag bijvoorbeeld uitkomen voor de jeugdelftallen van Nederland, maar uiteindelijk kiezen voor het “volwassen” elftal (A-elftal) van een ander land. Officiële interlands zijn onder andere kwalificatiewedstrijden voor een EK of WK of wedstrijden tijdens een EK of WK. Deze worden alleen gespeeld door het A-elftal. Vriendschappelijke wedstrijden vallen niet onder officiële wedstrijden. Het maakt daarnaast niet uit of de voetballer slechts één minuut of de hele wedstrijd heeft gespeeld. Hoewel deze regel leidend is, staat in hetzelfde reglement dat er een mogelijkheid is om bij uitzondering toch voor twee nationale teams uit te komen. Op deze nieuwe regel zal ik later deze paragraaf ingaan.

Een speler komt in aanmerking voor een nationaal team als hij beschikt over een ‘permanent nationality’ van het betreffende land.¹⁰⁸ Dit is een officieel document waaruit blijkt dat je geregistreerd staat als staatsburger, zoals een paspoort. Wanneer een speler de keuze heeft tussen meerdere nationale elftallen hanteert de FIFA een aantal regels. Onder de volgende vier omstandigheden zou een speler mogen spelen voor en land:

- A. De speler is geboren binnen de landsgrenzen van het betreffende land.
- B. De biologische vader of moeder van de speler is geboren binnen de landsgrenzen van het betreffende land.

---

¹⁰⁵ IFAB, *Laws of the Game 20/21* (2020).

¹⁰⁶ FIFA, *Regulations on the Status and Transfer of Players* (2021).

¹⁰⁷ FIFA, “III Eligibility to play for representative teams,” in *FIFA Statutes: Regulations Governing the Application of the Statutes* (2020): 74.

¹⁰⁸ FIFA, “III Eligibility to play for representative teams,” 74.

- C. Eén van de grootouders van de speler is geboren binnen de landsgrenzen van het betreffende land.
- D. De speler heeft minstens vijf jaar binnen de landsgrenzen van het betreffende land gewoond.¹⁰⁹

Volgens de FIFA mag speler één keer wisselen van land, mits hij nog geen officiële interland heeft gespeeld. Dit kan als een speler bijvoorbeeld alleen vriendschappelijke wedstrijden heeft gespeeld. Bij de regels kan er dus sprake zijn van ‘ius soli’, ‘ius sanguinis’ en ‘ius nexi’. Bij omstandigheid ‘D’ woont en werkt (grote kans dat een speler woont in het land waar hij voor een club voetbalt) een speler in het betreffende land. Wanneer een speler ervoor kiest om te wisselen van voetbationaliteit gelden de bovenstaande regels. Daaraan moet bij ‘D’ toegevoegd worden dat wanneer een speler als kind jonger dan tien jaar in het betreffende land is gaan wonen, deze verblijfsfase in het land niet minimaal vijf maar drie jaar moet zijn. Daarbij moet een speler kunnen aantonen dat zijn reden van verhuizing naar het betreffende land niet voortkomt uit de wens om voor het nationaal team uit te komen.¹¹⁰ Daarnaast betekenen deze FIFA-regels uiteraard niet dat een speler direct mag uitkomen voor een land. Een speler moet in het bezit zijn van het paspoort van het betreffende land en daarin zijn de wet- en regelgeving van nationale overheden leidend. Een voorbeeld dat voetbal deuren kan openen naar het verkrijgen van een paspoort is de casus van Ansu Fati. De carrière van deze FC Barcelona-aanvaller kreeg in 2019 een droomstart toen hij op 16-jarige leeftijd doorbrak in het eerste elftal. Geboren in Guinee-Bissau en sinds zijn zesde wonend in Spanje kon hij kiezen tussen beide landen. Bovendien zou Portugal ook een optie voor hem zijn door de band met zijn grootouders. Zowel de Spaanse voetbalbond als Spaanse overheid ondernam snel actie om hem via een spoedprocedure het Spaanse staatsburgerschap te verlenen. Fati koos uiteindelijk voor Spanje en heeft inmiddels enkele interlands achter zijn naam staan.¹¹¹

De regels die FIFA hanteert rondom de nationaliteitskeuze van spelers zijn niet altijd hetzelfde geweest. In de beginjaren van de FIFA en tijdens de eerste WK’s bestonden er geen regels over de nationaliteitskeuze.¹¹² Zo speelde Argentijn Luis Monti de WK-finale van 1930

---

¹⁰⁹ FIFA, “III Eligibility to play for representative teams,” 75-77.

¹¹⁰ Idem.

¹¹¹ BBC Sport, “Ansu Fati: Barcelona forward granted Spanish citizenship,” *BBC*, 20 september, 2019, <https://www.bbc.com/sport/football/49773149>. ; NOS Voetbal, “Spanje geeft Barcelona’s sensatie Fati (16) snel paspoort via spoedprocedure,” *NOS*, 20 september, 2019, <https://nos.nl/artikel/2302572-spanje-geeft-barcelona-s-sensatie-fati-16-snel-paspoort-via-spoedprocedure.html>.

¹¹² Courtney D. Hall, “Fishing for All-Stars in a Time of Global Free Agency: Understanding FIFA Eligibility Rules and the Impact on the U.S. Men’s National Team,” *Marquette Sports Law Review* 23, nr. 1 (2012): 194.

met Argentinië tegen Uruguay en won hij vier jaar later het WK aan Italiaanse zijde.¹¹³ Hij was niet de enige Argentijn van Italiaanse afkomst die met Italië het WK won. Ook zijn ploeggenoten Raimundo Orsi en Enrico Guaita speelden zowel voor Italië als Argentinië.¹¹⁴

Illustratie 4: Het Italiaanse elftal tijdens het WK 1934. Bovenste rij, tweede van rechts: Luis Monti.¹¹⁵

Ook in de jaren veertig en vijftig van de vorige eeuw was het voor spelers mogelijk om op relatief eenvoudige wijze (in vergelijking met de huidige regels) te wisselen van nationaal team. Zo kwamen de inmiddels overleden wereldsterren Ferenc Puskas (Hongarije, Spanje) en Alfredo Di Stéfano (Argentinië, Colombia, Spanje) voor verschillende landen uit. Hoewel zij niet de enigen waren leidde de casus van Di Stéfano ertoe dat de FIFA in 1962 de regels voor het wisselen van nationaal elftal aanscherpte. Deze hielden in dat een speler over het paspoort van het betreffende land moest beschikken en dat de speler niet kon overstappen naar een ander nationaal team. Evenals de huidige regels ging het hierbij om officiële interlands. Een uitzondering op de reglementen bestaat in het geval dat het staatsburgerschap van een speler beïnvloed wordt door / verandert door de onafhankelijkheid van een land of regio.¹¹⁶ Een voorbeeld van deze uitzondering is Dejan Stankovic. Hij speelde voor het Joegoslavisch elftal tijdens het WK 1998, maar na het uiteenvallen van Joegoslavië en het ontstaan van nieuwe nationale bonden en elftallen kwam hij op het WK 2006 uit voor Servië

---

¹¹³ Gijsbert Oonk, "Who May Represent the Country? Football, Citizenship, Migration, and National Identity at the FIFA World Cup," *The International Journal of the History of Sport* 37, nr. 11 (2021): 1050. ; "The unique tale of Luis Monti," FIFA, geraadpleegd op 10 april, 2021, <https://www.fifa.com/worldcup/news/the-unique-tale-of-luis-monti-2772055>.

¹¹⁴ Outside of the boot, "Fascism and Football: How Italy Won The 1934 and 1938 World Cup," *Outside of the boot*, 20 mei, 2014, <http://outsideoftheboot.com/2014/05/20/fascism-and-football-how-italy-won-the-1934-and-1938-world-cup/>.

¹¹⁵ "Meazza stars in unique Greek tragedy," FIFA, geraadpleegd op 10 april, 2021, <https://www.fifa.com/worldcup/news/meazza-stars-unique-greek-tragedy-2303193>.

¹¹⁶ Hall, "Fishing for All-Stars in a Time of Global Free Agency," 194-195. ; Oonk, "Who May Represent the Country?," 1050-1051.

& Montenegro. Na de splitsing van deze landen speelde Stankovic, geboren in de regio van Servische hoofdstad Belgrado, voor het Servisch nationaal team op het WK van 2010.¹¹⁷

Illustratie 5:
v.l.n.r.: Stankovic in het
shirt van Joegoslavië,
Servië & Montenegro,
Servië.¹¹⁸

Terug naar de recente verandering van de regels in 2020. Op de zeventigste editie van het FIFA congres werd ingestemd met de mogelijkheid voor spelers om te wisselen van nationaal team na het spelen van een officiële interland. Toch blijft de procedure strikt:

- A. Zo moet de speler jonger dan 21 geweest zijn wanneer hij zijn laatste officiële interland heeft gespeeld.
- B. Moet de speler tijdens het spelen van zijn eerste officiële interland voor land X al in het bezit zijn van de nationaliteit van land Y.
- C. Mag de speler maximaal drie officiële interlands achter zijn naam hebben staan.
- D. Moet deze laatste officiële wedstrijd minimaal drie jaar geleden zijn.
- E. En mogen deze officiële interlands niet plaats hebben gevonden op een WK of EK (of andere continentale equivalent).

Alleen als een speler aan al deze eisen voldoet maakt hij kans op de mogelijkheid tot het wisselen van nationaal elftal.¹¹⁹ Deze aanpassing zou een uitkomst kunnen bieden voor “One-

¹¹⁷ Rohmatul Umma, “Dejan Stankovic: The Only Footballer Who Defended Three Countries at the World Cup,” *Footchampion*, 17 december, 2019, <https://www.footchampion.com/dejan-stankovic-the-only-footballer-who-defended-three-countries-at-the-world-cup/>.

¹¹⁸ “Dejan Stankovic – Yugoslavia,” Pinterest, geraadpleegd op 10 april, 2021, <https://nl.pinterest.com/pin/669347563348231388/>. ; “Dejan Stankovic, Serbia & Montenegro,” Pinterest, geraadpleegd op 10 april, 2021, <https://www.pinterest.co.uk/pin/669347563348188965/>. ; “Dejan Stankovic – 3 World Cups for 3 different countries,” The Sporting Blog, geraadpleegd op 10 april, 2021, <https://thesporting.blog/blog/dejan-stankovic-3-world-cups-3-different-countries>.

¹¹⁹ FIFA, “III Eligibility to play for representative teams,” 77-79.

Cap Wonders”.¹²⁰ Dit zijn spelers die op jonge leeftijd hun debuut hebben gemaakt voor een nationaal team maar hebben dit om uiteenlopende redenen geen glansrijk vervolg kunnen geven. Met de optie om voor een ander land te spelen kunnen ze alsnog een interlandcarrière hebben. In de analyse van deze thesis zal ik onder andere ingaan op enkele Nederlandse spelers voor wie deze nieuwe procedure uitkomst zou kunnen bieden.

In dit hoofdstuk heb ik een beknopte geschiedenis weergegeven van de voetbalorganisaties FIFA, UEFA en het EK – en WK voetbal. Bij het bestuderen van de eerste internationale wedstrijden eind negentiende eeuw tussen Schotland en Engeland wordt duidelijk dat voetballen voor een ander land dan dat van je geboorte van alle tijden lijkt te zijn. Hoewel de regels en procedures veranderen, en een interlandcarrière zoals die van Luis Monti tegenwoordig niet meer mogelijk is, zullen de nationaliteitskeuzes – en veranderingen blijven bestaan. Uit de reglementen van de FIFA komt de complexiteit naar voren van nationaliteit, staatsburgerschap, de keuzes en kansen voor spelers. Ook is duidelijk dat deze keuzes van grote invloed kunnen zijn op de spelers en hun sportieve carrière.

2.5 De Nederlandse casus en conclusie hoofdstuk 2

In deze scriptie doe ik onderzoek naar Nederlandse voetballers met een meervoudige nationaliteit. Dit zijn spelers die volgens de FIFA-reglementen en de principes van ‘ius soli’, ‘ius sanguinis’ en ‘ius nexi’ in aanmerking komen voor het nationaal elftal van Nederland en andere landen. Naast deze feitelijke regels en procedures speelt ook migratie een rol. De geschiedenis van Nederland als van oudsher immigratieland, de lange relatie met de oudkoloniën of het relatief jonge verband met een land van arbeidsmigratie als Marokko. Evenzeer gaat het ook om de persoonlijke relaties van spelers met hun soms ‘andere thuis’, gedreven door bijvoorbeeld familierelaties. Daarnaast zijn de opties die de voetballers hebben soms vanzelfsprekend en in andere gevallen bijna onmogelijk. Tot voor kort was de was het bijvoorbeeld in Suriname onmogelijk om een dubbel paspoort te bezitten. In de komende hoofdstukken zal ik ingaan op de gemaakte dataset van spelers en krantenartikelen, de geschiedenis van Nederland en andere landen, en analyseer ik enkele casussen van Nederlandse voetballers.

---

¹²⁰ Steve Price, “FIFA Eligibility Rule Change Offers World Cup Hopes For ‘One-Cap Wonders’,” *Forbes*, 19 september, 2020, <https://www.forbes.com/sites/steveprice/2020/09/19/fifa-eligibility-rule-change-offers-world-cup-hopes-for-one-cap-wonders/?sh=3e148f8c511e>.

Hoofdstuk 3: Algemene analyse spelers en kranten

3.1 Introductie

In dit hoofdstuk zal ik ingaan op mijn eerste en tweede deelvraag die luiden:

- ❖ Wie waren de spelers met een meervoudige nationaliteit die in de periode 1990-2020 uitkwamen voor het Nederlands elftal?
- ❖ Hoe zagen deze meervoudige nationaliteiten eruit?

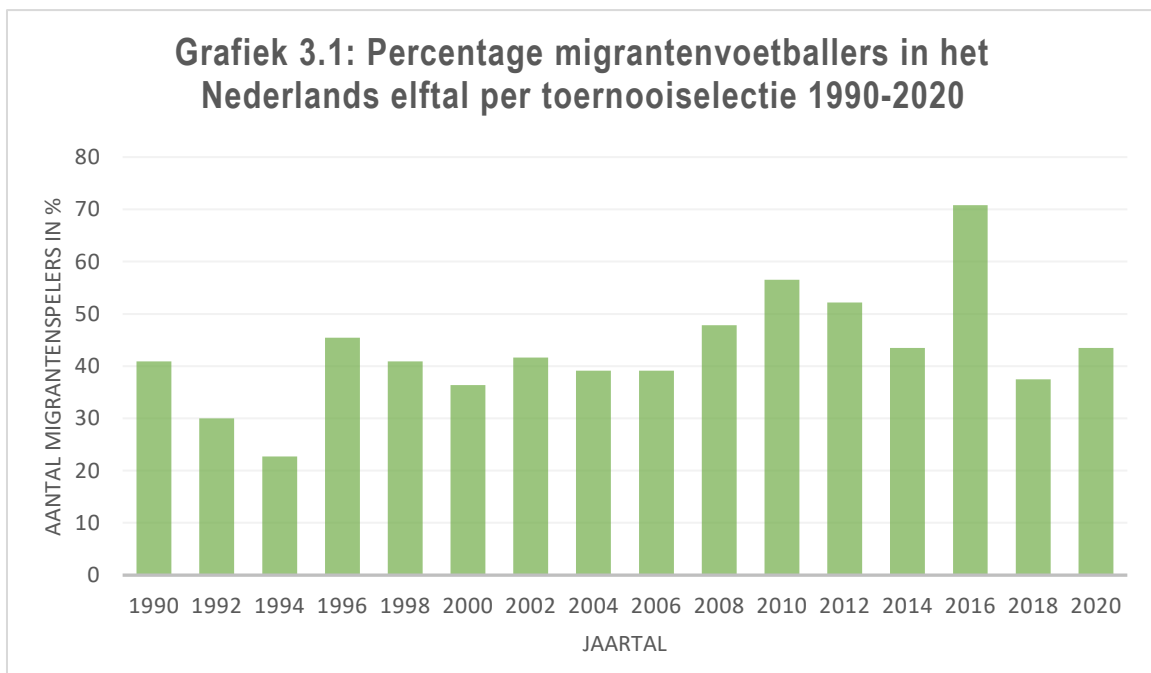
Zoals in de methode uiteengezet heb ik, met behulp van de al eerder verzamelde gegevens door Gijs van Campenhout, een dataset samengesteld van alle Nederlands elftalselecties op de eindtoernooien (EK en WK) tussen 1990 en 2020. Binnen deze selecties licht ik spelers uit met een migratieachtergrond. Een speler valt onder deze noemer wanneer hijzelf, zijn ouders of zijn grootouders naast de Nederlandse ook een andere nationaliteit bezitten. Hiermee volg ik de regels van de FIFA. Deze complete dataset is te vinden onder bijlage 1. Daarnaast ga ik ook kort in op de zoekresultaten die ik heb gevonden in krantendatabank LexisNexis. Een uitgebreidere analyse van spelers en krantenartikelen komt in de hierop volgende hoofdstukken aan bod.

3.2 Analyse dataset

3.2.1 Bevindingen dataset voetballers

De selecties van het Nederlands elftal hadden niet op ieder toernooi dezelfde omvang. Zo bestond de selectie in 1992 uit 20 spelers. De selecties in 1990, 1994, 1998 en 2000 uit 22 spelers. De selecties uit 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2014 en 2020 uit 23 spelers. En de selecties van 2002, 2016 en 2018 bestaan uit 24 spelers. In totaal zijn er 150 unieke voetballers aanwezig in de databank. Van dit aantal vallen 68 spelers onder de noemer ‘migratieachtergrond’. Uit een analyse van de spelersachtergronden blijkt dat 45,3% van de Nederlandse voetballers in dit onderzoek geen volledig Nederlandse afkomst heeft. In grafiek 3.1 is deze verdeling per selectie weergegeven. Op de X-as staan de jaartallen 1990 tot en met 2020. Op de Y-as het aantal spelers met een migratieachtergrond uitgedrukt in procenten. De aantallen lijken als een golfbeweging om de zoveel jaar toe – en af te nemen. Wat direct opvalt in deze grafiek is het relatief lage percentage in 1994 (22,7%) en daartegenover hoge

percentage in 2016 (70,8%). Het absolute aantal spelers met een migratieachtergrond nam tussen 1992 en 1994 niet af. Daarentegen werd de toernooiselectie van het Nederlands elftal met twee spelers uitgebreid. Per toernooi kan het namelijk verschillen uit hoeveel spelers een selectie mag bestaan. De daling van het aantal migrantenvoetballers werd al eerder ingezet met onder andere het afscheid van een gouden Oranje-generatie die het EK 1988 won. Surinaamse-Nederlanders Gerald Vanenburg, Henk Fräser en later Ruud Gullit speelden begin – en midden jaren negentig hun laatste wedstrijd in het Oranje-tricot en het WK van 1994 zou het laatste toernooi zijn van Frank Rijkaard. Ook topspelers zonder migratieachtergrond zetten in deze jaren een punt achter hun carrière zoals Marco van Basten, Jan Wouters en de broers Erwin en Ronald Koeman. In de grafiek zien we hoe in 1996 een nieuwe generatie talentvolle spelers met migratieachtergrond zijn intrede doet in Oranje. Ajax won in 1995 de Champions League (het meest prestigieuze toernooi voor Europese clubteams, voorheen Europacup I) met een mix van routiniers en jong talent. Onder dit jonge talent waren spelers van Surinaamse en Antilliaanse achtergrond zoals Edgar Davids, Patrick Kluivert, Michael Reiziger en Clarence Seedorf. Zij gingen allemaal mee met Oranje naar het EK van 1996.

Grafiek 3.1: Het percentage migrantenvoetballers per onderzochte selectie Nederlands elftal.¹²¹

De golfbeweging zet in de jaren daarna voort met een flinke uitschieter in 2016. Meer dan twee derde in de samengestelde selectie van dat jaar valt binnen mijn categorisering van

¹²¹ Eigen berekeningen, zie gegevens bijlage 1.

migrantenvoetballer. In de jaren daarna neemt dit aantal weer snel af. Na de succesvolle WK's van 2010 (2e plaats) en 2014 (3e plaats) werd het tijd voor een nieuwe generatie. Belangrijke spelers op deze toernooien, zoals Giovanni van Bronckhorst, Nigel de Jong en Dirk Kuyt, hadden hun voetbalschoenen inmiddels aan de wilgen gehangen. Anderen bevonden zich in de nadagen van hun interlandcarrière, Wesley Sneijder en Robin van Persie bijvoorbeeld. Veel jongere spelers, met bovendien weinig ervaring op internationaal topniveau, kregen tijdens de kwalificatie richting het EK 2016 een kans zich te bewijzen in het Nederlands elftal. Hier tussen bevonden zich veel spelers met een migratieachtergrond. Onder andere Jairo Riedewald, Karim Rekik, Terence Kongolo, Anwar El Ghazi en Vurnon Anita zorgden voor het hoge percentage migrantenvoetballers dat jaar. Geen enkele van hen kwam echter tot meer dan 5 wedstrijden voor het Nederlands elftal. Anderen uit die selectie, Memphis Depay, Virgil van Dijk en Georginio Wijnaldum, zijn nog steeds vaste waarden in het huidige Oranje. Dit hoge aantal kortstondige interlandcarrières verklaart onder andere de sterke daling in de daaropvolgende selecties van 2018 en 2020. Een andere mogelijke verklaring is dat het Nederlands elftal zich niet gekwalificeerde voor het EK van 2016 waardoor ik, zoals eerder beschreven, de selectie van dat jaar zelf heb samengesteld aan de hand van de laatste twee kwalificatiewedstrijden voorafgaand aan het toernooi. Destijds vaste Oranjeklanten Jasper Cillessen en Arjen Robben zouden normaliter van de partij zijn op het EK, maar ontbraken door blessures bij de kwalificatiewedstrijden. De selectie had er dus anders uit kunnen zien, toch blijft het aantal migrantenvoetballers dat jaar bijzonder hoog.

Onder het totale aantal van 68 spelers met een migratieachtergrond bevinden zich voetballers die wel tot de onderzochte wedstrijdselecties behoorden, maar geen officiële wedstrijd hebben gespeeld voor het Nederlands elftal. Ik zal hen niet meenemen in de verdere bevindingen van de databank. Het gaat hierbij om John Veldman, Riechedley Bazoer en Jurgen Locadia. Zij hebben louter vriendschappelijke interlands of helemaal geen wedstrijd voor Nederland gespeeld. Dat betekent dat hun selectie voor het Nederlands elftal volgens de FIFA reglementen niet definitief is geweest zoals bij de anderen. Om deze reden neem ik hen niet mee in het vervolg van de analyse. De dus 65 overgebleven spelers representeren samen, buiten Nederland, 22 verschillende landen. In diagram 3.1 is deze verdeling weergegeven. Als de gegevens uit deze diagram worden opgeteld komt daar een totaal van 79 uit; veertien meer dan het aantal spelers. Dit is te verklaren doordat er een aantal spelers in het bezit zijn van meer dan twee nationaliteiten. Voorbeelden zijn Nigel de Jong (Indonesië en Suriname) en Jonathan de Gúzman (Canada, Jamaica en de Filipijnen).

Diagram 3.1: Meervoudige nationaliteiten van Nederlandse voetballers 1990-2020

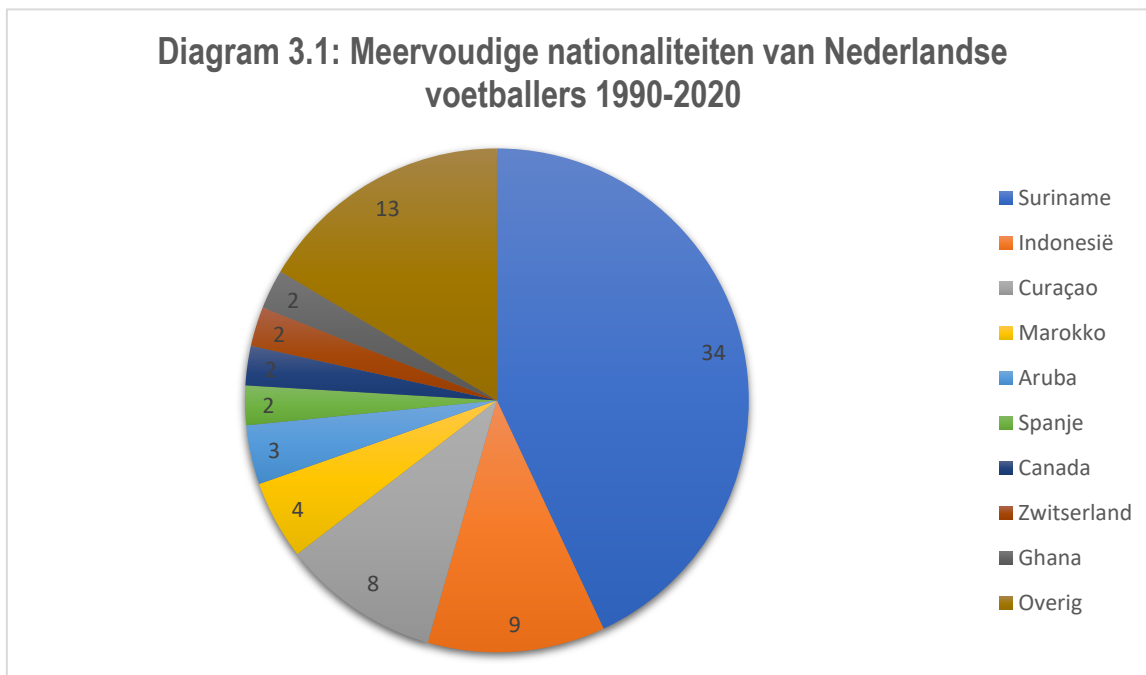
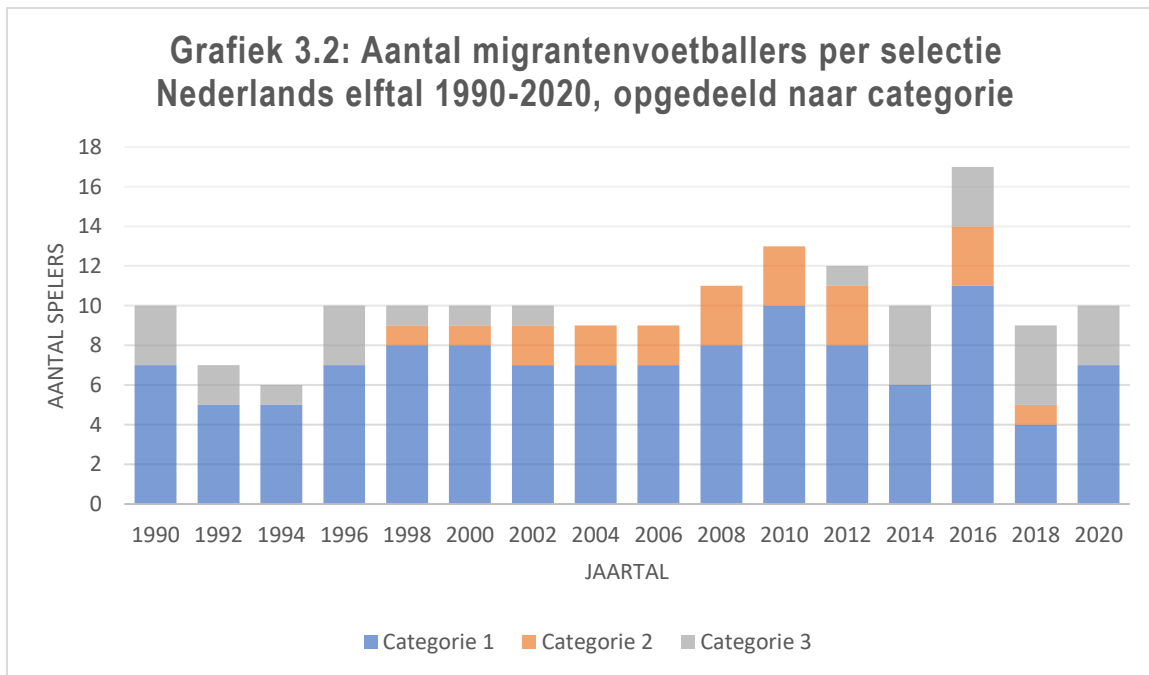

Diagram 3.1: Overzicht van nationaliteiten Nederlandse voetballers, buiten de Nederlandse.¹²²

Zoals beschreven deel ik de spelers op basis van hun afkomst in aan de hand van drie categorieën. Onder de eerste categorie vallen spelers met wortels in oud-koloniën van Nederland: Aruba, Curaçao, Indonesië en Suriname. Dit is de categorie met verreweg het grootste aantal spelers; 46. Binnen de tweede categorie vallen spelers waarvan de ouders of grootouders in de jaren zestig en zeventig van de 20^e eeuw naar Nederland zijn gekomen als arbeidsmigrant. Er zijn zes spelers die binnen deze categorie vallen. In de derde categorie vallen alle spelers die niet binnen categorie 1 of 2 te plaatsen zijn, genoemd ‘Overige migratie’. Het gaat hierbij vooral om spelers die in het buitenland geboren zijn of waarvan één van de ouders oorspronkelijk uit een ander land komt. Dit zijn er vijftien. Er zijn twee spelers die zowel in categorie 1 als 3 vallen: Aron Winter (Suriname en China) en Kenny Tete (Indonesië en Mozambique). In grafiek 3.2 staan deze 65 spelers per toernooi ingedeeld naar migratieachtergrond en bijbehorende categorie. Wanneer Winter en Tete tot de selecties behoren heb ik ze zowel onder categorie 1 als categorie 3 meegeteld.

¹²² Onder de categorie ‘overig’ vallen dertien landen met 1 vertegenwoordigende speler. Deze landen zijn: Angola, Australië, België, China, Congo-Kinshasa, Filipijnen, Guinee-Bissau, Ivoorkust, Jamaica, Mozambique, Polen, Portugal en Tunesië. Eigen berekeningen, zie gegevens bijlage 1.

Grafiek 3.2: Aantal migrantenvoetballers uitgezet naar categorie, per onderzochte selectie Nederlands elftal.¹²³

In grafiek 3.2 is de verandering in verschillende migratieachtergronden van de afgelopen 30 jaar in het Nederlands elftal weergegeven. Het aandeel van spelers met een achtergrond in Suriname, Indonesië of de voormalige Nederlandse Antillen schommelt door de jaren heen, maar is immer aanwezig. Ook in diagram 3.1 is goed te zien dat het overgrote deel van de spelers een achtergrond heeft in één van deze landen. Uit grafiek 3.2 blijkt verder dat sinds eind jaren negentig voetballers uit categorie 2, ‘Arbeidsmigratie’, een plek veroveren in het Nederlands elftal. Het totaal van zes spelers hebben voornamelijk wortels in Marokko (4). De andere twee zijn van Spaanse en Tunesische komaf. Gedurende een periode van bijna twintig jaar waren spelers uit deze categorie doorlopend gerepresenteerd in Oranje. Hoewel er in de Eredivisie genoeg Nederlands-Marokkaans talent rondloopt is de laatste vijf jaar deze vertegenwoordiging afgenomen. Hier kunnen verschillende verklaringen voor gegeven worden, waar ik in het vijfde hoofdstuk verder op in zal gaan. Categorie 3, ‘Overige migratie’, is bijna altijd aanwezig. Alle landen die niet binnen de eerste twee categorieën te plaatsen zijn vallen hieronder waardoor de variëteit hoog is. Zoals uit diagram 3.1 duidelijk wordt zijn dit 17 landen verspreid over de hele wereld. Enkele van deze komen twee maal voor in de dataset, hier valt echter geen patroon in te ontdekken. Wat wel opvalt is dat het aandeel uit deze categorie de laatste jaren lijkt toe te nemen. In de selectie van 2018 was deze

¹²³ Eigen berekeningen, zie gegevens bijlage 1.

groep zelfs even groot als het aantal spelers uit categorie 1. Deze groei zou het gevolg kunnen zijn van factoren als toenemende globalisering, wereldwijde migratie en de mogelijkheden om in het buitenland te wonen, werken of studeren.

Uit diagram 3.1 blijkt daarnaast dat het grootste gedeelte van de spelers wortels heeft in Suriname. De meesten van hen hebben de Surinaamse nationaliteit doorgekregen door het principe van ‘ius sanguinis’ via hun (groot)ouders. Slechts acht spelers zijn geboren in Suriname. Hierbij is goed te zien dat des te langer de afhankelijkheid van Suriname (tot 1975 onderdeel van het Nederlandse koninkrijk) geleden is, des te minder spelers van Surinaamse afkomst in Suriname geboren zijn. Edson Braafheid is de meest recente geboren Surinamer die voor Nederland gevoetbald heeft. Zijn laatste interland was in 2011. In diagram 3.2 staat een overzicht van de geboortelands van de 65 onderzochte spelers. Hieruit blijkt dat bijna driekwart (73,8%) van de voetballers geboren is in Nederland. Van de spelers met een Arubaanse, Indonesische of Marokkaanse nationaliteit is geen enkele speler buiten Nederland geboren.

Op basis van diagram 3.2 zou je kunnen stellen dat er 48 spelers het Nederlands staatsburgerschap via het principe van ‘ius soli’ hebben verkregen. Dit aantal ligt echter hoger. Zes van de acht spelers die in Suriname ter wereld kwamen werden daar geboren toen het land nog tot het Nederlandse Koninkrijk behoorde, voor de onafhankelijkheid in 1975.¹²⁴ Alleen Clarence Seedorf (1976) en Edson Braafheid (1983) zijn na de onafhankelijkheid geboren. Ook de spelers geboren op Curaçao maken door de status van het eiland als onderdeel van Nederland aanspraak op ‘ius soli’. Hierdoor komt dit aantal op 56. Van de overige negen voetballers maken zes van hen via ‘ius sanguinis’ aanspraak op de Nederlandse nationaliteit. Bij drie spelers zijn zowel zijzelf als hun ouders buiten Nederland, of Nederlands grondgebied, geboren. Dit zijn Jonathan de Gúzman, Terence Kongolo en Bruno Martins Indi. Zij vallen in de categorie van ‘ius nexi’.

---

¹²⁴ Leo Dalhuisen, Maurits Hassankhan en Frans Steegh, *Geschiedenis van Suriname* (Zutphen: Walburg Pers, 2007), 178-179.

**Diagram 3.2: Geboorteland spelers met migratieachtergrond
1990-2020**

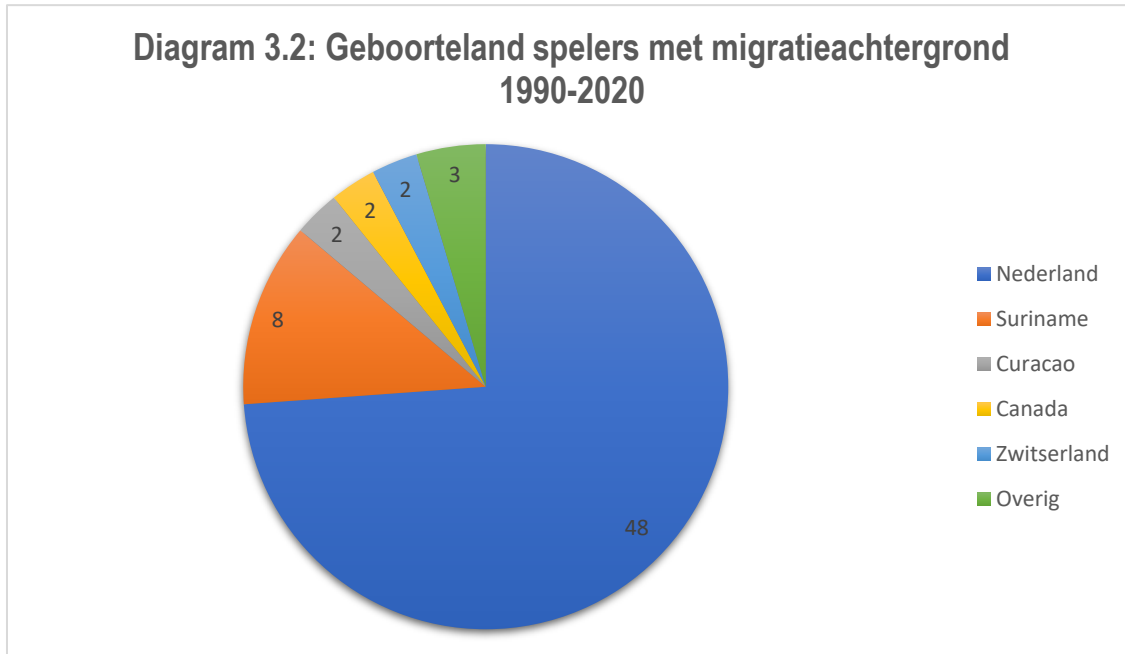

Diagram 3.2: Overzicht geboorteland spelers met een migratieachtergrond.¹²⁵

In tabel 3.1 zijn de spelers ingedeeld naar ‘ius soli’, ‘ius sanguinis’ en ‘ius nexi’. In de rechter kolom staat de mate van thick – of thin citizenship aangegeven. Er is in de dataset geen enkele speler die valt onder het door Oonk beschreven idee van puur thin citizenship; een business deal. De getallen in de tabel staan voor het aantal spelers dat onder iedere categorisering valt. Bij overgrote deel van de voetballers is sprake van hoge mate van thick citizenship. Dit komt vooral door de grote hoeveel spelers in categorie 1. De totale som van het aantal getallen is 67. Dat is twee meer dan het aantal voetballers dat onderzocht wordt. Dit komt door de aanwezigheid van Winter en Tete in twee categorieën. Hoewel het cijfermatige overzicht interessante inzichten kan bieden geeft de mate van thick – en thin citizenship geen uitsluitsel over de keuze voor het Nederlands elftal. Een voorbeeld is Jordi Cruïjff, zoon van Johan Cruïjff. Bij hem is sprake van zowel ‘ius sanguinis’ als ‘ius soli’ en slechts in mindere mate ‘ius nexi’. Zijn ouders zijn beide Nederlands en hijzelf is geboren in Nederland.¹²⁶ Toch heeft hij slechts acht jaar van zijn leven daadwerkelijk in Nederland gewoond.¹²⁷ Aan de andere kant is Bruno Martins Indi een speler die geboren is in Portugal met ouders uit Guinee-Bissau. Hij verhuisde op jonge leeftijd naar Nederland waar hij zijn voetbalopleiding genoot

¹²⁵ Onder het kopje overig vallen de landen Australië (Graeme Rutjes), België (Youri Mulder) en Portugal (Bruno Martins Indi). Eigen berekeningen, zie gegevens bijlage 1.

¹²⁶ Jaap de Groot, *Johan Cruïjff - Mijn Verhaal* (Amsterdam: Nieuw Amsterdam Uitgevers, 2016), 41-43.

¹²⁷ “Jordi Cruïjff,” Transfermarkt, geraadpleegd op 25 mei, 2021, <https://www.transfermarkt.nl/jordi-cruyff/profil/spieler/7436>.

om op 22-jarige leeftijd naar het buitenland te vertrekken (FC Porto).¹²⁸ Sinds 2020 voetbalt Martins Indi weer in Nederland bij AZ Alkmaar.¹²⁹ Hoewel hij volgens tabel 3.1 ‘thinner citizenship’ zou hebben dan Jordi Crujff woont hij langer in Nederland wat wellicht invloed heeft op zijn identiteit.

Tabel 3.1:
Overzicht
spelers naar
verschillende
concepten

	Categorie 1: Oud- koloniën	Categorie 2: Arbeidsmigratie	Categorie 3: Overige migratie	<i>Thicker citizenship</i>
<i>Ius soli + ius sanguinis + ius nexi</i>	43	3	7	
<i>Ius soli / ius sanguinis + ius nexi</i>	3	3	5	
<i>Ius nexi</i>			3	
				<i>Thinner citizenship</i>

3.2.2 Bevindingen databank krantenartikelen

In totaal heb ik 79 verschillende zoekopdrachten uitgevoerd. Dit getal is gelijk aan het aantal meervoudige nationaliteiten bij elkaar opgeteld. Bij een speler met meerdere nationaliteiten heb ik telkens een aparte zoekopdracht verricht. Zo heb ik bij Jonathan de Gúzman gezocht op basis van Canada (geboorteland), Jamaica (geboorteland moeder) en de Filipijnen (geboorteland vader). Uit de 79 zoekopdrachten zijn een totaal van 5157 krantenartikelen

¹²⁸ KNVB Media, “Alles gebeurt met een reden,” *Ons Oranje*, 25 april, 2011, <https://www.onsoranje.nl/nieuws/jeugd-mannen-onder-19/22974/alles-gebeurt-met-een-reden>.

¹²⁹ “Bruno Martins Indi,” Transfermarkt, geraadpleegd op 25 mei, 2021, <https://www.transfermarkt.nl/bruno-martins-indi/profil/spieler/112052>.

gekomen.¹³⁰ Binnen dit aantal bevinden zich overlappende artikelen. Zo worden er in een NRC-artikel uit 2006 maar liefst twaalf spelers genoemd die voorkomen in de databank.¹³¹ Bij alle twaalf de spelers komt dit artikel terug in de zoekresultaten. Bovendien blijkt dat een hoog aantal resultaten niet veel hoeft te zeggen over de nationaliteitskeuze van de speler. Bij Robin Van Persie, zoon van een Molukse moeder, komen 117 resultaten in LexisNexis naar voren. Geen enkele van deze artikelen behandelt de keuze die hij al dan niet zou hebben gemaakt voor Nederland. Om te kunnen onderscheiden waar deze krantenartikelen wel over gaan heb ik een zoekopdracht uitgevoerd met alleen zoektermen toegespitst op zijn Molukse achtergrond. Hieruit kwamen 0 zoekresultaten. Een zoekopdracht op de zoektermen met betrekking tot Indonesië leverden 69 resultaten op. Deze krantenartikelen gaan allemaal over een oefentrip van het Nederlands elftal in Indonesië in 2013. De overige van de 117 oorspronkelijke resultaten ontstonden door de zoektermen ‘paspoort’ en ‘nationaliteit’. In deze krantenartikelen werd Van Persie genoemd maar uitgebreider ingegaan op medespelers en hun nationaliteit. Door de berichtgeving over deze oefentrip van het Nederlands elftal, naar toevallig het land van zijn moeder, ontstaat zogenoemde ‘ruis’. Hoewel ik de zoekopdracht heb ontworpen om zoveel mogelijk bruikbare artikelen te vinden, ontkom ik niet aan deze ruis.

Bij Rafael van der Vaart, zijn moeder is van Spaanse komaf, levert de zoekopdracht 343 resultaten op. Dit is veel hoger dan bij andere spelers.¹³² In LexisNexis kan ik naast het filteren van zoekresultaten op termen ook bepaalde terminologie uitsluiten. Door zijn Spaanse achtergrond hebben de zoektermen betrekking op Spanje en het Spaans elftal.¹³³ Van der Vaart heeft tijdens zijn carrière bij de Spaanse clubs Real Madrid en Real Betis gevoetbald en speelde in 2010 de verloren WK-finale tegen Spanje. Hierdoor komen er, evenals bij Van Persie, zeer veel resultaten naar voren die uiteindelijk niets te maken hebben met een eventuele keuze. Wanneer ik de zoektermen ‘Spanje’, ‘Spaans’ en ‘Spaans elftal’ verwijder houd ik 69 resultaten over. Na het uitsluiten van de termen ‘Real Madrid’, ‘Real Betis’ en ‘WK finale’ OR ‘WK-finale’ blijven 15 resultaten over in de databank. Ook in deze resultaten gaat het niet over een keuze tussen Spanje en Nederland. Er wordt hooguit benoemd dat Van der Vaart deels Spaans is. Bruno Martins Indi is eveneens een speler met opvallend veel

---

¹³⁰ Eigen berekeningen, zie gegevens bijlage 2.

¹³¹ Erik Oudshoorn, “Nog geen nieuwe Rijkgaard of Gullit; onder Van Basten is invloed Surinaamse spelers in Oranje afgenomen,” *NRC Handelsblad* 2006.

¹³² Eigen berekeningen, zie gegevens bijlage 2.

¹³³ De zoektermen bij Rafael van der Vaart: Spanje OR Spanjaard OR Spaans OR Spaans elftal OR Spaanse Nederlander OR Nederlandse Spanjaard OR paspoort OR nationaliteit. Daarbinnen Nederlands elftal OR Oranje.

zoekresultaten (190).¹³⁴ De geboren Portugees heeft drie jaar bij het Portugese FC Porto onder contract gestaan wat een verklaring kan zijn voor deze uitschieters. Wanneer de termen ‘Portugal’, ‘Portugese’ en ‘Portugees elftal’ niet worden opgenomen, en daarbij ‘FC Porto’ uitgesloten wordt, blijven er 25 resultaten over. Bij spelers van Surinaamse afkomst zijn er ook uitschieters naar boven, bijvoorbeeld Ruud Gullit (146) en Clarence Seedorf (150).¹³⁵ Door het in Suriname destijds ontbreken van de mogelijkheid van een dubbel paspoort hebben deze spelers nooit voor een keuze gestaan. Door hun Surinaamse achtergrond, inspanningen voor de Surinaamse gemeenschap in Nederland, imposante voetbalcarrière en later vele optredens in de media is het niet vreemd dat hier veel resultaten uit de zoekmachine komen.

Deze verschillende voorbeelden tonen aan dat de gebruikte methode om krantenartikelen te zoeken niet perfect is. Door de gecreëerde filters worden bij veel spelers bruikbare resultaten gevonden, maar er komt ook veel ruis voor. Wanneer er een grote hoeveelheid resultaten naar voren komt hoeft dit niets te zeggen over de mediarepresentatie van de spelerskeuze. Bij toekomstig onderzoek is het een essentiële uitdaging om de methode voor zoekopdrachten in een databank aan te passen zodat de verkregen informatie relevanter zal zijn voor het onderzoek.

3.3 Conclusie hoofdstuk 3

In dit hoofdstuk ben ik ingegaan en heb ik antwoord gegeven op de eerste twee deelvragen van dit onderzoek. Uit een analyse van de spelersdataset blijkt dat de meeste voetballers een achtergrond hebben in een oud-kolonie van Nederland, met name Suriname. Van deze spelers is slechts een klein deel buiten Nederland geboren. Verder komt naar voren dat het aantal spelers met een migratieachtergrond per selectie door de jaren heen schommelt, maar vaak rond de 40% ligt. Daarnaast is duidelijk geworden dat de methode waarmee ik in deze thesis zoek naar krantenartikelen enerzijds bruikbare resultaten oplevert maar dat er anderzijds ook veel artikelen uit voortvloeien die de keuze van spelers niet belichten. In de volgende hoofdstukken behandel ik verschillende spelers, hun achtergrond en keuze waarna ik in het laatste hoofdstuk de bevindingen van dit onderzoek zal concluderen.

---

¹³⁴ De zoektermen bij Bruno Martins Indi: Portugal OR Portugees OR Portugese OR Portugees elftal OR Portugese Nederlander OR Nederlandse Portugees OR paspoort OR nationaliteit.

¹³⁵ Eigen berekeningen, zie bijlage 2.

Hoofdstuk 4: Categorie I, Caribisch Nederland

4.1 Nederland en de (voormalig) Nederlandse Antillen

In dit deel beschrijf ik een (zeer) beknopte geschiedenis van de voormalige Nederlandse Antillen met de nadruk op de relatie tot Nederland. Uiteraard is de geschiedenis van deze eilanden vele malen breder en uitgebreider dan ik hier kan beschrijven. Toch wil ik in het belang van dit onderzoek de lezer een sociaalhistorische context weergeven van de landen die worden behandeld en beschreven.

Het huidige Caribische onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden bestaat uit drie benedenwindse eilanden (Aruba, Bonaire en Curaçao, ook wel ABC-eilanden) en drie bovenwindse eilanden (Sint Maarten, Saba en Sint Eustatius, ook wel SSS-eilanden). Na de Nederlandse verovering in zeventiende eeuw hadden de eilanden tot halverwege de 20^e eeuw de status van Nederlandse kolonie.¹³⁶ Vanaf december 1954 werden de eilanden gezamenlijk een apart land binnen het Koninkrijk der Nederlanden: de Nederlandse Antillen. Toch is de relatie met Nederland en de eilanden onderling niet zonder problemen. Al in de 19^e eeuw had Aruba het gevoel dat zij als minderwaardig beschouwd werden ten opzichte van Curaçao. Aruba wilde graag een zogenoemde status aparte verkrijgen, dat wil zeggen de positie van een apart land binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Vanaf 1986 ging Aruba daadwerkelijk verder als apart land binnen het Koninkrijk. Hoewel er referenda en onderhandelingen zijn geweest over volledige onafhankelijkheid van Nederland is dit tot op heden nog niet bewerkstelligt. De Nederlandse Antillen hebben tot en met 2010 bestaan. Ieder eiland heeft op dat moment besloten of zij onderdeel wilden uitmaken van Nederland, een apart land binnen het Nederlandse Koninkrijk wilden worden of dat zij volledig onafhankelijk wilden zijn. Deze laatste optie had bij geen enkel eiland de voorkeur. Uiteindelijk hebben Bonaire, Saba en Sint Eustatius de status van bijzondere gemeente van Nederland gekregen. Curaçao en Sint Maarten zijn evenals Aruba aparte landen binnen het Nederlandse Koninkrijk geworden.¹³⁷

---

¹³⁶ Victor Enthoven, Henk den Heijer en Han Jordaan Hoeft, "Inleiding," in *Geweld in de West: Een militaire geschiedenis van de Nederlandse Atlantische wereld 1600-1800*, ed. door Rosemarijn Hoeft en Gert Oostindie (Leiden: Koninklijke Brill NV, 2013): 3-4.

¹³⁷ Leo Dalhuisen, Ronald Donk, Rosemarijn Hoeft en Frans Steegh, *Geschiedenis van de Antillen* (Zutphen: Walburg Pers, 2009), 154-161.

4.2 Internationaal voetbal op Aruba, Curaçao en de Nederlandse Antillen

Curaçao, het grootste eiland van de voormalige Nederlandse Antillen, was in 1921 de eerste van de eilanden met een eigen voetbalbond: Curaçaose Voetbalbond (CVB).¹³⁸ Na strubbelingen met de KNVB, welke de CVB in de eerste plaats niet wilden erkennen, werd Curaçao in 1932 lid van de FIFA.¹³⁹ In 1950 werd het elftal eerste op de CAC Games (Central American and Caribbean Games) waarmee het zich voor het eerst (en ook voor het laatst) plaatste voor de Olympische Spelen twee jaar later.¹⁴⁰ Met een gemengd team van zeven Arubanen en dertien Curaçaoënaars werd onder de vlag van de Nederlandse Antillen de Olympische primeur beleefd.¹⁴¹ Zoals hierboven beschreven werden de Nederlandse Antillen in 1954 één politieke entiteit, waardoor ook de aparte voetbalbonden van de eilanden samengingen onder de Nederlands Antilliaanse Voetbal Unie (NAVU). De CVB ging in 1958 verder onder de NAVU en ook de Arubaanse Voetbalbond (AVB) en Bonairiaanse Voetbalbond (BVB) sloten zich hierbij aan. Na de gouden voetbaljaren vijftig en zestig is het de Caribische Nederlanders niet meer gelukt zich te plaatsen voor een groot internationaal toernooi. In 1986 stapte Aruba uit de Nederlandse Antillen waardoor de AVB uit de NAVU stapte en zelfstandig weer aansloot bij de FIFA.¹⁴²

In 2003 besloot de NAVU dat het actief voetballers met Antilliaanse wortels moest gaan werven om de kwaliteit van de selectie te verbeteren. Tot dan toe kwamen alleen Antilliaanse spelers die woonachtig waren op de Nederlandse Antillen in aanmerking voor de nationale selectie.¹⁴³ Door de relatieve kleinschaligheid van de competities op de eilanden vertrokken talentvolle spelers al snel naar Europa of Zuid-Amerika om daar bij betere teams in grotere competities te gaan spelen.¹⁴⁴ Zulke regels zijn niet helemaal uniek in het internationale voetbal. Zo besloot de Cubaanse voetbalbond pas in 2021 om spelers die niet woonachtig zijn in Cuba toe te laten tot het nationale voetbalelftal. Ze hebben hiervoor dezelfde reden als de NAVU destijds: de droom van WK-deelname.¹⁴⁵ De CONCACAF, waarbij de Nederlandse Antillen waren aangesloten, heeft drie of vier tickets voor het WK

---

¹³⁸ “About FFK,” FFK, geraadpleegd op 8 mei, 2021, <https://www.ffk.cw/about-ffk>.

¹³⁹ Steve Menary, “The curious history of football in the Dutch Caribbean (Part 1),” *Outside Write*, geraadpleegd op 8 mei, 2021, <https://outsidewrite.co.uk/the-curious-history-of-football-in-the-dutch-caribbean/>.

¹⁴⁰ “History,” FFK, geraadpleegd op 8 mei, 2021, <https://www.ffk.cw/about-ffk/history>.

¹⁴¹ Menary, “The curious history of football in the Dutch Caribbean (Part 1),”

¹⁴² “History,” FFK, geraadpleegd op 8 mei, 2021, <https://www.ffk.cw/about-ffk/history>.

¹⁴³ Idem.

¹⁴⁴ Idem.

¹⁴⁵ Sportredactie, “Unicum in Cuba: spelers uit buitenland welkom in nationale ploeg,” *Algemeen Dagblad*, 9 maart, 2021, <https://www.ad.nl/buitenlands-voetbal/unicum-in-cuba-spelers-uit-buitenland-welkom-in-nationale-ploeg~ad3b2a8e/>.

waardoor je van goeden huize moet komen om er hier één van te bemachtigen tegen ploegen als Mexico of de Verenigde Staten. In 2003 stond het Nederlands Antilliaans elftal op plek 179 van de FIFA-wereldranglijst. Dit is een lijst waarop alle bij de FIFA aangesloten voetbalbonden genoteerd staan op basis van hun prestaties. In 2003 waren dit 204 bonden. Plaats 179 was bijvoorbeeld lager dan het slechtst presterende UEFA-lid San Marino of eilandengroep Tonga uit de Stille Oceaan. Van de CONCACAF-landen stonden de Nederlandse Antillen op de 28^e plaats. 25 plaatsen verwijderd, en op dat moment een onoverbrugbare afstand, van landen die aanspraak maken op een WK-ticket.¹⁴⁶ Om de WK-ambities van de Nederlandse Antillen kracht bij te zetten werd vanaf die jaren grootte van de vijver vol spelers dus uitgebreid.¹⁴⁷

In 2010 brak een nieuw hoofdstuk aan in de geschiedenis van het Antilliaanse voetbal. Met het opheffen van de Nederlandse Antillen kwam ook een einde aan de NAVU. Dit hield in dat de aparte voetbalbonden werden weer het hoogste voetbalorgaan per eiland. De Federashon Futbòl Kòrsou (FFK), voorheen de CVB, zette de Antilliaanse WK-droom voort. Met het aantrekken van voormalig Oranje topspits en tevens Curaçaose Nederlander Patrick Kluivert als bondscoach werd gepoogd de aantrekkingskracht van het Curaçaos voetbalelftal te vergroten. De laatste jaren hebben verschillende bekendere spelers met Curaçaose wortels de stap vanuit Nederland naar het eiland gemaakt.¹⁴⁸ Spelers die bijvoorbeeld geen kans maakten op een plek in het Nederlands elftal kozen voor hun tweede vaderland Curaçao. Winst van de lokale Caribbean Cup in 2017 en een kwartfinaleplaats op de Gold Cup (de CONCACAF-equivalent van UEFA's EK) twee jaar later hebben de verwachtingen op goede prestaties flink doen stijgen.¹⁴⁹ Het gevolg van deze goede prestaties is stijging naar de 76^e plaats op de FIFA-wereldranglijst en mag het land zichzelf nummer acht van de CONCACAF

---

¹⁴⁶ "Apr. 2003 FIFA-ranking table," FIFA world ranking – table & charts, geraadpleegd op 8 mei, 2021, http://fifa-ranking.free-data.net/fifa-ranking/2003-04-fifa_ranking_chart. Noot: Dit is niet de officiële website van de FIFA-wereldranglijst (<https://www.fifa.com/fifa-world-ranking/ranking-table/men/>). Op de website van de FIFA zijn namelijk landen die op moment van schrijven niet meer bestaan verwijderd uit de historische lijsten.

¹⁴⁷ Voetbal International, "Hosé, Sprocke, Nelisse in selectie Antillen," *Voetbal International*, 26 mei, 2003, <https://www.vi.nl/nieuws/hos-sprockel-nelisse-in-selectie-antillen>. ; Voetbal International, "Zestien Nederlandse profs in Antilliaanse selectie," *Voetbal International*, 5 januari, 2008, <https://www.vi.nl/nieuws/zestien-nederlandse-profs-in-antilliaanse-selectie>.

¹⁴⁸ Steve Menary, "The History of Football in the Dutch Caribbean: The Modern Era," *Outside Write*, geraadpleegd op 8 mei, 2021, <https://outsidewrite.co.uk/the-history-of-football-in-the-dutch-caribbean-the-modern-era/>.

¹⁴⁹ NU.nl, "Curaçao wint voor het eerst in geschiedenis Caribbean Cup," *NU.nl*, 26 juni, 2017, <https://www.nu.nl/voetbal/4794408/curacao-wint-eerst-in-geschiedenis-caribbean-cup.html>. ; Sportredactie, "Curaçao neemt met opgeheven hoofd afscheid van Gold Cup," *Algemeen Dagblad*, 1 juli, 2019, <https://www.ad.nl/buitenlands-voetbal/curacao-neemt-met-opgeheven-hoofd-afschied-van-gold-cup~a6b7ef60/>.

noemen.¹⁵⁰ Het Arubaanse elftal gaat het minder voor de wind. Met een 205^e plaats op de FIFA-wereldranglijst staan ze slechts vijf noteringen verwijderd van de laatste plaats.¹⁵¹ Sint Maarten, evenals Aruba en Curaçao een land binnen het Nederlandse koninkrijk, heeft wel een voetbalbond (St. Maarten Soccer Association, S.M.S.A) maar is niet aangesloten bij de FIFA.¹⁵² In de door mij gemaakte databank van spelers staan geen voetballers met wortels op Sint Maarten, alleen Aruba en Curaçao. Hierom ben ik in deze paragraaf louter ingegaan op de voetbalgeschiedenis van deze laatste twee eilanden.

4.3 Aruba en Curaçao in het Nederlands elftal

4.3.1 Spelersdatabank en dagbladen

In dit hoofdstuk en de komende hoofdstukken richt ik mij op het beantwoorden van de derde en vierde deelvraag:

- ❖ Veranderde de beeldvorming over spelers met een meervoudige nationaliteit in de periode 1990-2020?
- ❖ Waaruit blijkt het perspectief in de berichtgeving rond de keuze van verschillende spelers in de Nederlandse dagbladen, in de periode 1990-2020?

In deze paragraaf zal ik ingaan op Nederlands elftalspelers van Arubaanse of Curaçaose komaf. Door de koloniale geschiedenis zijn Nederland en deze eilanden tot de dag van vandaag met elkaar verbonden. Daarmee is ook de voetbalgeschiedenis tussen beide landen verbonden. Wanneer spelers van de Nederlandse Antillen carrière wilden maken in Europa was Nederland misschien wel de meest logische optie. Curaçaoënaars en internationals van de Nederlandse Antillen Moises Bicentini en Pedro Koolman behoorden in 1957 tot de eersten die deze overstap maakten toen ze neerstreken bij N.E.C. in Nijmegen. De zoon van Bicentini, Remko, volgde Kluivert in 2016 op als bondscoach van Curaçao.¹⁵³ Eredivisievoetballers met een Arubaanse of Curaçaose achtergrond zijn niet meer weg te denken, en zoals diagram 3.1

---

¹⁵⁰ “Men’s ranking,” FIFA, geraadpleegd op 8 mei, 2021, <https://www.fifa.com/fifa-world-ranking/ranking-table/men/#all>.

¹⁵¹ “Men’s ranking,” FIFA, geraadpleegd op 8 mei, 2021, <https://www.fifa.com/fifa-world-ranking/ranking-table/men/#all>.

¹⁵² “Sint Maarten,” CONCACAF, geraadpleegd op 9 mei, 2021, <https://www.concacaf.com/inside-concacaf/member-associations/sint-maarten/>.

¹⁵³ Guus Peters, “We spraken met bondscoach Remko Bicentini over het succes van het Curaçaose elftal,” *VICE*, 27 januari, 2017, <https://www.vice.com/nl/article/qvmp43/we-spraken-bondscoach-remko-bicentini-over-het-succes-van-het-curacaose-elftal>.

liet zien is er ook een aandeel Antilliaanse voetballers in het Nederlands elftal. In onderstaande tabel 4.1 is te zien dat er in de databank tien spelers voorkomen met wortels op deze Caribische eilanden. Het aandeel spelers met een Antilliaanse achtergrond in het Nederlands elftal is vrij constant. Per EK of WK zitten er één tot drie Antilliaanse Nederlanders bij de selectie. Twee van hen zijn geboren op Curaçao, anderen zijn in Nederland geboren uit Arubaanse of Curaçaose ouders. Zo heeft Hedwiges Maduro een Arubaanse vader en Curaçaose moeder. In de vierde kolom van de tabel wordt naast de periode van de spelers in Oranje ook het aantal wedstrijden voor het Nederlands elftal weergegeven. Deze heb ik toegevoegd omdat de vergelijking met het aantal zoekresultaten in de kolom ernaast interessant is. Het aantal zoekresultaten loopt weinig uiteen, alleen Kluivert steekt erboven uit. Dit kan verschillende redenen hebben. Allereerst is Kluivert de speler met veruit de meeste interlands. Daarbij is hij topscoorder van het Nederlands elftal geweest en heeft hij in vergelijking met de andere spelers bij echte topclubs gespeeld en daarmee zijn prijzenkast flink gevuld. Bovendien is hij na zijn carrière zeer betrokken gebleven bij het voetbal zowel in de rol van bestuurder als die van (assistent-)trainer.¹⁵⁴ Over spelers als Wilfred Bouma, Bryan Roy en Gregory van der Wiel zou gezegd kunnen worden dat er in verhouding tot het aantal interlands relatief weinig is geschreven over hen. Bij de gevonden krantenartikelen over Wilfred Bouma wordt bijvoorbeeld nergens zijn Arubaanse of Nederlands-Antilliaanse achtergrond aangehaald. In de komende twee paragrafen ga ik dieper in op het leven en de carrières van twee specifieke spelers: Vurnon Anita en Denzel Dumfries. Twee spelers die beide een bijzondere weg hebben afgelegd in hun interlandloopbaan. Waar Dumfries op jonge leeftijd ervoor koos het Arubaans elftal te verruilen voor Oranje, heeft Anita op latere leeftijd een tweede interlandcarrière opgestart met Curaçao.

---

¹⁵⁴ “Patrick Kluivert,” Transfermarkt, geraadpleegd op 11 mei, 2021, <https://www.transfermarkt.nl/patrick-kluivert/profil/spieler/4385>.

<i>Speler</i>	<i>Geboorteland</i>	<i>Aruba / Curaçao</i>	<i>Periode Nederlands elftal (aantal interlands)</i>	<i>Aantal zoekresultaten (1990-2020)</i>
<i>Wilfred Bouma</i>	Nederland	Aruba	2000 – 2012 (37)	9
<i>Hedwiges Maduro</i>	Nederland	Aruba & Curaçao	2005 – 2011 (18)	18 & 22
<i>Denzel Dumfries</i>	Nederland	Aruba	2018 – heden (17)	14
<i>Bryan Roy</i>	Nederland	Curaçao	1989 – 1995 (32)	16
<i>Patrick Kluyvert</i>	Nederland	Curaçao	1994 – 2004 (79)	101
<i>Gregory van der Wiel</i>	Nederland	Curaçao	2009 – 2015 (46)	20
<i>Jetro Willems</i>	Curaçao	Curaçao	2012 – 2016 (22)	23
<i>Leroy Fer</i>	Nederland	Curaçao	2010 – 2014 (11)	38
<i>Vurnon Anita</i>	Curaçao	Curaçao	2010 (3)	34
<i>Patrick van Aanholt</i>	Nederland	Curaçao	2013 – heden (13)	11

Tabel 4.1: Spelers van Arubaanse en / of Curaçaose komaf in het Nederlands elftal (1990-2020).¹⁵⁵

4.3.2 Vurnon Anita: Een tweede interlandleven

Vurnon San Benito Anita wordt op 4 april 1989 geboren in de Curaçaose hoofdstad Willemstad. Toen de jonge Anita nog een baby was emigreerden zijn ouders naar Nederland voor een betere toekomst. Op zijn zesde remigreerde het gezin weer naar Curaçao. Volgens Anita trok het gevoel van thuis ze terug naar het eiland, iets wat de sociale Anita met veel voetbalvriendjes erg jammer vond. Op Curaçao bleef Anita zijn voetbalgave ontwikkelen.¹⁵⁶ Zijn ouders hadden al snel door dat de jonge Anita veel talent had en besloten twee jaar later om hiervoor terug naar Nederland te verhuizen.¹⁵⁷ Over die periode zegt Anita: “Eerst dacht ik: we gaan naar Nederland voor het voetbal. Mooi. Maar naarmate je ouder wordt, denk je vaker: mijn ouders hebben een grote stap gezet voor mij. Dat is heel mooi. Ik ben trots op mijn vader en moeder.”¹⁵⁸

Een jaar na de nieuwe vestiging in Nederland werd Anita opgenomen in de jeugdopleiding van Ajax. Op 16-jarige leeftijd maakt hij zijn debuut in het eerste elftal van Ajax, waar hij na Clarence Seedorf en Gerald Vanenburg de jongste debutant in de

¹⁵⁵ Eigen bevindingen en berekeningen, zie bijlage 1 en 2.

¹⁵⁶ Willem Vissers, “Kleine strateeg heeft alles onder controle; Interview Vurnon Anita, middenvelder van Ajax.” *Volkskrant*, 2012.

¹⁵⁷ Erik Oudshoorn, “Jong Ajax te week voor FC Groningen.” *NRC Handelsblad*, 2006.

¹⁵⁸ Willem Vissers, “Kleine strateeg heeft alles onder controle; Interview Vurnon Anita, middenvelder van Ajax.” *Volkskrant*, 2012.

clubgeschiedenis wordt.¹⁵⁹ Dat de kleine speler als groot talent wordt gezien blijkt uit superlatieven en vergelijkingen die in krantenartikelen gemaakt worden. Zo wordt hij omschreven als “ster” en stelt zijn coach bij het Nederlands elftal onder 17 jaar dat “(...) het [me] zou verbazen als hij geen topper wordt.”¹⁶⁰ Verder wordt hij omschreven als “groeibriljantje” met Crujffiaans spelinzicht en wordt hij vanwege zijn jonge leeftijd, technisch begaafde spel, gering lengte en positie op het veld vergeleken met wereldtoppers als Clarence Seedorf of Duitser Philip Lahm.¹⁶¹ Wanneer hij in het voorjaar van 2010 zijn eerste uitnodiging krijgt voor het Nederlands elftal reageert Anita: “Een hele eer. Toen ik het hoorde, was ik zo blij. Ik heb mijn ouders als eerste gebeld. Het Nederlands elftal, dat is toch het allerhoogste. Het WK is een droom en die komt steeds dichterbij.”¹⁶² Hij verliest uiteindelijk de concurrentiestrijd met Edson Braafheid en het WK van dat jaar gaat net aan zijn neus voorbij.

Twee jaar later geeft Anita een uitgebreid interview in de Volkskrant. Hij speelt op dat moment nog steeds bij Ajax als basisspeler. Hij vertelt onder andere over zijn jaarlijkse vakanties naar Curaçao: “Ik heb veel familie daar. Het voelt als thuis.”¹⁶³ Daarnaast gaat het over de goede lichte Nederlandse spelers van Antilliaanse afkomst. Zij voelen zich volgens Anita voortrekkers voor Antillianen. Hij is trots op Curaçao en doet zijn best om de naam van het eiland hoog te houden en het eiland te vertegenwoordigen. Nederlandse Antillianen komen vaak op een slechte manier in de publiciteit vanwege criminaliteit wat Anita pijn doet. Hij wil de goede kant van Antillianen laten zien. Over de groep talentvolle Antilliaanse voetballers zegt hij: “Je kunt bijna een nationaal team vormen, maar het Nederlands elftal blijft toch het hoogst haalbare.”¹⁶⁴

Na zijn transfer naar het Engelse Newcastle United verdwijnt Anita van de radar bij het Nederlands elftal. In 2015 wordt hij na lange afwezigheid weer uitgenodigd voor de voorselectie van Oranje. Een aantal maanden eerder schrijft het *Algemeen Dagblad* over de WK-droom van Patrick Kluivert om als bondscoach met Curaçao naar het WK te gaan. Hij richt zich hierbij vooral op Nederlandse spelers met Antilliaans bloed, zo ook Anita.¹⁶⁵ Hoewel Anita op dat moment pas 26 jaar is dacht hij dat zijn interlandcarrière er bij het

---

¹⁵⁹ Erik Oudshoorn, “Jong Ajax te week voor FC Groningen.” *NRC Handelsblad*, 2006.

¹⁶⁰ *Algemeen Dagblad*, “Anita (16) schittert op EK,” *Algemeen Dagblad*, 2005.

¹⁶¹ Erik Oudshoorn, “Jong Ajax te week voor FC Groningen.” *NRC Handelsblad*, 2006. ; Dennis Jansen, “Droom van Vurnon Anita komt steeds dichterbij,” *Algemeen Dagblad*, 2010.

¹⁶² Dennis Jansen, “Droom van Vurnon Anita komt steeds dichterbij,” *Algemeen Dagblad*, 2010.

¹⁶³ Willem Vissers, “Kleine strategie heeft alles onder controle; Interview Vurnon Anita, middenvelder van Ajax.” *Volkskrant*, 2012.

¹⁶⁴ *Idem*.

¹⁶⁵ Sjoerd Mossou, “ ‘Niets aan het handje, man’,” *Algemeen Dagblad*, 2015.

Nederlands elftal definitief op zat. Hij heeft geprobeerd om voor Curaçao te kunnen spelen, maar dat bleek volgens de FIFA-regels toentertijd niet mogelijk.¹⁶⁶

Vurnon Anita in het shirt van het Nederlands elftal.¹⁶⁷

Uit de artikelen zijn de beweegredenen om voor Nederland te kiezen voor Anita helder: Hij noemt Nederland het hoogst haalbare en hij maakt met het Nederlands elftal de grootste kans om op een EK of WK te spelen. Ook komt de goede band naar voren met Nederlands elftalspeler, generatiegenoot en mede Curaçaoënaar Leroy Fer. Zo maken ze samen rapmuziek in het Nederlands en Papiaments.¹⁶⁸ De nieuwe Lahm, Seedorf of Crujff is Anita niet geworden. Hij speelde uiteindelijk maar één officiële interland voor Nederland. Na zijn periode bij Ajax volgden onder andere succesvolle en minder succesvolle tijden bij Newcastle United, Willem II en CSKA Sofia voordat hij in 2020 neerstreek bij RKC Waalwijk.¹⁶⁹

Tijdens het schrijven van deze scriptie werd de interlandcarrière van Anita plotseling nieuw leven ingeblazen. Door de recente aanpassing van de FIFA-regels (zie hoofdstuk 2.4), in het leven geroepen voor spelers in de situatie van Anita, kwam hij toch in aanmerking om voor Curaçao uit te komen. Met hulp van de FFK en huidige bondscoach Guus Hiddink heeft de FIFA goedkeuring gegeven waardoor Anita meer dan tien jaar na zijn debuut in Oranje aan een tweede interlandleven is begonnen op zijn geboortegrond. Zelf zegt hij hierover dat

---

¹⁶⁶ De Telegraaf, “Gemengde gevoelens; Janmaat maakt zich geen illusies, terwijl Anita hoopvol uitkijkt naar de bekendmaking definitieve selectie,” *De Telegraaf*, 2015.

¹⁶⁷ Sportnieuws, “Vurnon Anita in 29-koppige voorselectie Oranje, Bazoer niet,” *sportnieuws.nl*, 26 mei, 2016, <https://sportnieuws.nl/voetbal/buitenland/vurnon-anita-29-koppige-voorselectie-oranje-bazoer/>.

¹⁶⁸ Willem Vissers, “Kleine strategie heeft alles onder controle; Interview Vurnon Anita, middenvelder van Ajax,” *Volkskrant*, 2012.

¹⁶⁹ “Vurnon Anita,” Transfermarkt, geraadpleegd op 25 mei, 2021, <https://www.transfermarkt.nl/vurnon-anita/profil/spieler/30670>.

Curaçao en Nederland beide diep in zijn hart spelen en dat hij het mooi vindt voor zijn familie op het eiland dat ze hem kunnen zien spelen: “Curaçao voelt als thuis, net zoals Nederland.”¹⁷⁰

4.3.3 Denzel Dumfries: Doorzetter met Oranje-droom

Als kind van een Arubaanse vader en Surinaamse moeder zag Denzel Dumfries op 18 april 1996 in Rotterdam het levenslicht. Na in zijn jeugd gevoetbald te hebben bij verschillende amateurverenigingen in de regio Rijnmond streek hij op zijn zeventiende neer bij de jeugd van BVV Barendrecht, één van de betere amateurclubs spelend op het vierde niveau van Nederland. Waar veel anderen zich op die leeftijd af beginnen te vragen of er voor hen nog wel plek is in de wereld van het profvoetbal groeit Dumfries onverstoort door: “Ik wist vanaf jongs af aan dat ik profvoetballer zou worden. Het was mijn droom.”¹⁷¹ laat hij enkele jaren later in een interview optekenen. In zijn tijd bij Barendrecht wordt hij opgeroepen voor het nationale elftal van Aruba. Deze uitnodiging accepteert hij, waarna hij in maart 2014 zijn debuut maakt in een vriendschappelijke wedstrijd tegen het elftal van Guam, een eiland in de Stille Oceaan.¹⁷² Bondscoach van Aruba, Giovanni Franken, vond Dumfries destijds al een andere, gedrevenere indruk maken dan de overige spelers. Toch sloeg ook Dumfries net als zijn medespelers aan het feesten op Aruba. Franken vertelde Dumfries dat hij zich, als hij de top zou willen bereiken, professioneler zou moeten gedragen.¹⁷³ Dumfries liet zich dit geen twee keer zeggen. Zijn carrière bij het Arubaans elftal was van korte duur. Na twee succesvolle vriendschappelijke wedstrijden inclusief een doelpunt, zei Dumfries het nationale elftal vaarwel. Om beschikbaar te blijven voor het Nederlands elftal mocht hij namelijk geen officiële interlands spelen voor Aruba. Zijn tijd bij het Caribische eiland omschrijft hij als een “mooie ervaring” waarbij hij veel geleerd heeft van bondscoach Franken. Toch is Oranje voor hem het echte werk: “Als je klein bent wil je altijd naar het grote Oranje”.¹⁷⁴ Dat het Nederlands elftal voor hem het hoogst haalbare is stond zelfs zwart op wit. Als tiener begon hij met het opschrijven van zijn doelen op de muur van z’n slaapkamer met bovenaan ‘Spelen

---

¹⁷⁰ Eline de Zeeuw, “Anita voetbalt na Oranje nu voor Curaçao: ‘Hiddink feliciteerde me als eerste’,” *NOS*, 25 maart, 2021, <https://nos.nl/artikel/2374051-anita-voetbalt-na-oranje-nu-voor-curacao-hiddink-feliciteerde-me-als-eerste>.

¹⁷¹ Guus Peters, “‘Een soort van tank, hij kan blijven gaan’,” *de Volkskrant*, 2017.

¹⁷² “Denzel Dumfries,” *Transfermarkt*, geraadpleegd op 25 mei, 2021, <https://www.transfermarkt.nl/denzel-dumfries/profil/spieler/321528>.

¹⁷³ Voetbalprimeur, “Dumfries gedroeg zich niet zoals ik hoopte,” *Voetbalprimeur*, 23 mei, 2021, <https://www.voetbalprimeur.nl/nieuws/852152/-dumfries-gedroeg-zich-niet-zoals-ik-hoopte-ik-vroeg-wat-hij-aan-het-doen-was-.html>.

¹⁷⁴ De Telegraaf, “Arubaans international bij Jong Oranje,” *De Telegraaf*, 2016.

in Oranje' als zijnde het hoogst haalbare.¹⁷⁵ Veel mensen om hem heen vonden het halen van het Nederlands elftal een onrealistisch doel: "Iedereen lachte mij uit. Ik was een speler van Barendrecht en sprak over het Nederlands elftal."¹⁷⁶ Toen Dumfries op z'n achttiende werd opgepikt door eerstedivisionist Sparta Rotterdam kwam zijn carrière in een stroomversnelling. Na promotie met Sparta volgde in 2017 een transfer naar SC Heerenveen en weer een jaar later de stap naar de eredivisie top bij PSV. In het najaar van 2018 volgde zijn debuut voor het Nederlands elftal tegen Duitsland.

Het eerste krantenartikel in LexisNexis over Dumfries komt uit 2016, over een "Arubaans international" die zijn opwachting maakt in Jong Oranje.¹⁷⁷ Het Nederlands elftal bevindt zich in deze jaren in een diep dal. Na mislukte kwalificaties voor het EK 2016 en WK 2018 is het voor het eerst sinds de jaren 1980 dat Nederland twee maal achtereen ontbreekt op een eindtoernooi. De vaderlandse pers zoekt naar lichtpuntjes in de nieuwe generatie voetballers en Dumfries is één van hen. De meeste artikelen over hem dateren van direct na zijn debuut; vijf van de veertien. Ten tijde van zijn debuut lijkt Oranje uit het dal te kruipen en wordt Duitsland verassend met 3-0 opzij gezet. Dumfries wordt neergezet als de personificatie van dit succes. Het *Algemeen Dagblad*, *NRC Handelsblad*, *de Telegraaf* en *de Volkskrant* wijden een dag na de wedstrijd een artikel aan de Arubaanse Nederlander. Hierin komt telkens het verhaal van zijn volgeschreven slaapkamermuur met levensdoelen voorbij. De doelgerichtheid, die door Dumfries inmiddels in een schriftje wordt beschreven, in combinatie met zijn bijzondere pad naar Oranje staan "symbool voor dit vernieuwde Oranje. Het nieuwe elan is tastbaar." schrijft het *NRC Handelsblad*.¹⁷⁸ En *de Volkskrant* omschrijft de rechtsachter als volgt: "Ook in het oranje shirt durft hij op te stomen naar de achterlijn, de energie spat ervan af. Dumfries koppelt power aan flair."¹⁷⁹ De artikelen lezen als jongensboeken: Het verhaal van een vrijwel afgeschreven speler die zijn grote droom najaagt en zich niets aantrekt wat anderen daarvan vinden. Niet de speler met het grootste talent, maar wel het grootste doorzettingsvermogen en daarmee in staat alles te bereiken wat hij wil. Naast de personificatie van een nieuwe generatie voetballers klinkt het zo nu en dan bijna als de personificatie van Nederland. Een klein land dat de grootste handelsnatie ter wereld kon worden, de Hollandse leeuw die worstelt maar altijd bovenkomt. En dat uitgerekend tegen de grote buurman Duitsland. Zijn bewuste keuze om Aruba te laten schieten en voor Nederland

---

¹⁷⁵ Guus Peters, "Een soort van tank. Hij kan blijven gaan," *de Volkskrant*, 2017.

¹⁷⁶ Idem.

¹⁷⁷ De Telegraaf, "Arubaans international bij Jong Oranje," *De Telegraaf*, 2016.

¹⁷⁸ Steven Verseput, "Er kan weer iets verwacht worden van Oranje," *NRC Handelsblad*, 2018.

¹⁷⁹ Robèrt Misset, "Voor gek verklaard, maar Dumfries gelooft in zichzelf," *de Volkskrant*, 2018.

te gaan past binnen het geschetste jongensboek en wordt veel aangehaald. De keuze zelf wordt door de kranten niet bevestigd. Ook in een mindere periode wordt Oranje nog altijd hoger ingeschat dan Aruba, wat gezien de voetbalhistorie en positie op de wereldranglijst (17^e versus 185^e) logisch is.¹⁸⁰

Duitser Jonas Hector gaat over de knie bij debutant Dumfries.¹⁸¹

Met zowel Surinaams als Arubaans bloed door zijn aderen zegt Dumfries zich Surinaams te voelen. De ouders van zijn vader komen namelijk ook uit Suriname. Toch wilde hij “die mogelijkheid [om te spelen voor Aruba] niet laten lopen”.¹⁸² De wedstrijden voor Aruba pasten binnen zijn plan om te groeien als speler. Evenals bij de casus van Vurnon Anita speelt familie een belangrijke rol voor Dumfries. Zo vertelt Dumfries over zijn debuut: “Toevallig zag ik voor de wedstrijd tegen Duitsland een Arubaanse vlag hangen, maar dat hoofdstuk is afgesloten. Ik groette mijn ouders op de tribunes van de Arena. Zij vinden het geweldig mij voor Nederland te zien voetballen.”¹⁸³ En verder zegt hij: “Mijn familie zat op de tribune, het is heel speciaal om dit samen mee te maken. Ik heb een grote familie.”¹⁸⁴ Uit dit citaat valt het woord “samen” op. Hiermee lijkt hij aan te geven dat zijn doel ook het doel van de familie is geweest en de verwezenlijking van zijn droom ook die van hen is geweest.

---

¹⁸⁰ “Men’s ranking,” FIFA, geraadpleegd op 8 mei, 2021, <https://www.fifa.com/fifa-world-ranking/ranking-table/men/#all>.

¹⁸¹ Algemeen Dagblad, “Dumfries voorspelde in zijn schriftje al zijn debuut,” *AD*, 23 mei, 2021, <https://www.ad.nl/nederlands-voetbal/dumfries-voorspelde-in-zijn-schriftje-al-zijn-debuut-aa0adc5a/>.

¹⁸² Robèrt Misset, “Voor gek verklaard, maar Dumfries gelooft in zichzelf,” *de Volkskrant*, 2018.

¹⁸³ *Idem*.

¹⁸⁴ Mikous Gouka, “Dumfries: Debuut uit het schriftje,” *Algemeen Dagblad*, 2018.

Ook gaat hij in op zijn warme gevoelens voor het Nederlands elftal: “Mijn zusje stuurde voor de wedstrijd nog een foto. Daar stond ik op, als supporter op het Leidseplein in 2014, vlak voor de openingswedstrijd Nederland-Spanje op het WK. Van supporter naar international. Mooi toch?”¹⁸⁵ Ook in andere media komt dit gevoel van de supporter naar voren. Over zijn debuut voor Jong Oranje twee jaar eerder vertelt hij dat het voelde als de jeugdfilm *In Oranje* en dat hij kippenvel kreeg bij het volkslied.¹⁸⁶

Concluderend kan gezegd worden dat de keuze van Dumfries gebaseerd is op verschillende factoren. Enerzijds is het een voetbalinhoudelijke keuze. Dumfries heeft een duidelijk doel: het hoogst haalbare. Het Nederlands elftal heeft sportief gezien het beste elftal. Maar er spelen meer factoren mee. Hoewel hij zegt zich Surinamer te voelen voelt hij toch de warme band met Oranje. Hij is supporter en kreeg kippenvel bij het Nederlandse volkslied. Ook Nederland maakt onderdeel uit van zijn identiteit en hij vindt het een eer om in het oranje shirt te spelen. Daarnaast kan de familieband ook een rol spelen bij Dumfries. In verschillende artikelen komt de steun van zijn familie naar voren en de trots van zijn ouders wanneer hij debuteert in Oranje. Voor Dumfries zelf was het allemaal allang duidelijk: “Ik wist van jongs af aan dat ik profvoetballer zou worden. Het was mijn droom. Ik heb één ding geleerd: alles is haalbaar als je het wilt. Zolang je er maar alles voor over hebt.”¹⁸⁷

4.4 Conclusie hoofdstuk 4

Hoewel de verhalen van Anita en Dumfries verschillen, zijn er ook veel overeenkomsten. Het spelen voor Oranje zien ze als het bereiken van de top van interlandvoetbal. Ze hebben een sterke band met hun Caribische afkomst, maar er is nooit twijfel geweest voor welk land ze wilden spelen. Het spelen voor Aruba was voor Dumfries onderdeel van zijn groeiproces, een proces waar ook het Nederlands elftal onderdeel uitmaakt. Uiteraard wil hij wedstrijden (en prijzen) winnen, maar uiteindelijk gaat het om zijn persoonlijke ontwikkeling als voetballer. De keuze om toch voor Curaçao te spelen is voor Anita een mooie bonus in zijn carrière: Zijn kans op Oranje is voorbij, dus alsnog kunnen spelen voor zijn geboorteland is een geschenk. Dat de spelers voor Nederland spelen in plaats van Aruba of Curaçao wordt in de media niet bevraagd. Aruba en Curaçao zijn namelijk kwalitatief mindere voetballanden dan Nederland. Bovendien maken de eilanden onderdeel uit van het Nederlandse koninkrijk, wat ze wellicht ‘meer Nederlands’ maakt. Een verschil tussen de artikelen in de tijd van Anita en de tijd van

---

¹⁸⁵ Idem.

¹⁸⁶ Anne Roel van der Meer, “Alles verloopt volgens plan voor Denzel Dumfries,” *Leeuwarder Courant*, 2017.

¹⁸⁷ Guus Peters, “Een soort van tank. Hij kan blijven gaan,” *de Volkskrant* 2017.

Dumfries is niet te ontdekken. Dit komt mijns inziens door het ontbreken van serieuze sportieve keuze. Door de opmars van het Curaçaos nationaal team verwacht ik in de toekomst dat het maatschappelijke debat kan groeien. Zo werden recentelijk Feyenoordspelers Tyrell Malacia en Lutsharel Geertruida opgeroepen door de Curaçaose bond. Twee spelers die ook bij het Nederlands elftal worden genoemd. Een kwestie om in de gaten te houden dus.¹⁸⁸

---

¹⁸⁸ Voetbal International, “Van Malacia tot Geertruida: voorselectie Curacao vol verrassingen,” *Voetbal International*, 19 juni, 2021, <https://www.vi.nl/nieuws/van-malacia-tot-geertruida-voorselectie-curacao-bomvol-verrassingen>.

Hoofdstuk 5: Categorie II, Marokko

5.1 Geschiedenis en achtergrond relatie Nederland met Marokko

In dit hoofdstuk analyseer ik spelers uit categorie 2: ‘Arbeidsmigranten’. Hoewel deze groep spelers veel kleiner is dan categorie 1 is de geschiedenis van Marokkaans-Nederlandse voetballers minstens zo interessant. Waar de historische relatie tussen Nederland en oud-koloniën zoals Aruba en Curaçao honderden jaren oud is bestaat de band tussen Nederland en Marokko een halve eeuw en is deze totaal anders van aard. Hiermee doel ik op de relatie tussen inwoners van Nederland en Marokko welke door arbeidsmigratie in de jaren tussen het einde van de Tweede Wereldoorlog en de jaren 1970 is ontstaan. In deze periode had Nederland door een snel groeiende economie een tekort aan laagopgeleide arbeidskrachten. Zowel bedrijven als de Nederlandse overheid besloten hierop zogenoemde gastarbeiders te werven uit landen rond de Middellandse Zee. De Nederlandse regering sloot met verschillende landen wervingsovereenkomsten, waaronder met Marokko in 1969. Op basis van deze verdragen kwamen voornamelijk (ongehuwde) jonge mannen richting Nederland. De term gastarbeiders doelde op het idee dat deze arbeidskrachten op een dag terug zouden keren naar hun land van herkomst. Waar in de eerste jaren vooral Zuid-Europeanen naar Nederland kwamen, vormden eind jaren 1960 Marokkanen en Turken de meerderheid.¹⁸⁹ In Marokko groeide de bevolking in die jaren flink, maar bleef de ontwikkeling van de economie achter waardoor een relatief hoge werkloosheid ontstond. Waar Franssprekende Marokkanen de voorkeur hadden om te werken in Frankrijk of Wallonië, waren andere Europese landen aantrekkelijk voor Marokkanen zonder kennis van de Franse taal. Deze laatste groep kwam voornamelijk uit de Rifstreek. De relatie tussen Riffijnen, inwoners van de streek, en de Marokkaanse overheid was niet goed. Hierdoor stonden Riffijnen open voor arbeidsmigratie en de Marokkaanse autoriteiten moedigden dit ook aan. De meerderheid van Marokkanen in Nederland komen daardoor uit deze Rifstreek.¹⁹⁰ Door de economische recessie van 1973 eindigde de migratiegolf en in 1975 stopte Nederland met het werven van arbeidsmigranten.¹⁹¹ In tegenstelling tot Zuid-Europeanen zijn veel Marokkaanse en Turkse arbeidsmigranten niet meer teruggekeerd naar hun geboorteland. De groep niet-Europese

---

¹⁸⁹ Roel Jennissen, “De instroom van buitenlandse arbeiders en de migratiegeschiedenis van Nederland na 1945,” *Justitiële verkenningen* 39, nr. 6 (2013): 15-17.

¹⁹⁰ Jennissen, “De instroom van buitenlandse arbeiders en de migratiegeschiedenis van Nederland na 1945,” 18-19.

¹⁹¹ Idem, 16.

migranten groeide ondanks de wervingsstop door. Veel oorspronkelijke gastarbeiders lieten hun partner en eventueel kinderen overkomen naar Nederland om zich hier definitief te vestigen. Ook in de jaren 1980-1990 lieten kinderen van deze eerste generatie arbeidsmigranten partners overkomen uit Marokko of Turkije.¹⁹² Ook de cijfers laten het beeld zien van een grote Marokkaanse gemeenschap in Nederland. Op dit moment telt Nederland ruim 400 duizend inwoners van Marokkaanse komaf. Dit is bijvoorbeeld meer dan de groep Surinamers (ruim 350 duizend) en Antillianen (bijna 170 duizend).¹⁹³

5.2 Geschiedenis en ontwikkeling voetbal: Marokkaans elftal

Gelegen in Noord-Afrika is de Marokkaanse voetbalbond Fédération royale marocaine de football (FRMF) lid van de overkoepelende Afrikaanse confederatie CAF. De FRMF werd opgericht in 1955 en sloot zich vijf jaar later aan bij de FIFA.¹⁹⁴ In 1970 nam Marokko als tweede Afrikaanse land ooit deel aan het WK en in 1976 werd het grootste succes uit de historie behaald: winst van de Afrika Cup (de Afrikaanse variant van het EK).¹⁹⁵ In 1986 werd met een achtste finale plaats het beste WK-resultaat behaald.¹⁹⁶ Na de deelname aan het WK 1998 bleven successen uit en lukte het Marokko keer op keer niet om kwalificatie af te dwingen. In 2004 werd nog een finaleplaats behaald op de Afrika Cup maar ook op dat toernooi werd daaropvolgende decennia de groepsfase het hoogst haalbare. En dat terwijl er in de Europese (top)competities genoeg spelers rondliepen van Marokkaanse komaf. Naast de 35 miljoen Marokkanen in Marokko zijn er namelijk nog zo'n 4,5 miljoen Europeanen met Marokkaans bloed, waarvan dus zo'n 400 duizend in Nederland.¹⁹⁷ Een groep die zo'n twee procent van de Nederlandse bevolking uitmaakt. Ook in de Nederlandse eredivisie zijn veel spelers van Marokkaanse komaf vertegenwoordigd. Van alle eredivisiespelers heeft zo'n tien procent een Marokkaanse (voor)ouder. Als je dat afzet tegen de Marokkanen in Nederland is er sprake van een oververtegenwoordiging in de Eredivisie.¹⁹⁸

---

¹⁹² Jennissen, "De instroom van buitenlandse arbeiders en de migratiegeschiedenis van Nederland na 1945," 19-21.

¹⁹³ Robin Utrecht, "Bevolking," CBS, geraadpleegd op 23 mei, 2021, <https://longreads.cbs.nl/integratie-2020/bevolking/>.

¹⁹⁴ FIFA, "Member Associations," *fifa.com*, geraadpleegd op 7 juni, 2021, <https://www.fifa.com/associations/association/mar/about>.

¹⁹⁵ Youtube, "Morocco | National Team History," The Soccer Tavern, geraadpleegd op 7 juni, 2021, <https://www.youtube.com/watch?v=UFeUxJoHJG4>.

¹⁹⁶ Youtube, "Morocco has an abundance of talent," FIFA TV, geraadpleegd op 7 juni, 2021, <https://www.youtube.com/watch?v=EGWT9hb-uMs>.

¹⁹⁷ Simon Kuper, "World Cup 2018: Morocco – a team of Europeans," *Financial Times*, 1 juni, 2018, <https://www-ft-com.eur.idm.oclc.org/content/ec684d80-6399-11e8-90c2-9563a0613e56>.

¹⁹⁸ Thomas Rijsman en Nordin Ghouddani, *Marokkaanse Trots: Smaakmakers in de Eredivisie* (Amsterdam: Atlas Contact, 2020), Woord vooraf, Calibre.

Door de teleurstellende prestaties van het Marokkaans elftal begon de FRMF met het actief werven van deze zogenoemde Europese Marokkanen. Niet in de laatste plaats ingegeven door deze met succes toegepaste strategie van buurland en aardsrivaal Algerije. Dat team bereikte in 2014 de achtste finales op het WK met een selectie waarvan 16 spelers, ruim tweederde, in Frankrijk werd geboren. Het actief benaderen van (top)spelers wierp ook bij Marokko z'n vruchten af.¹⁹⁹ Steeds meer spelers kozen voor het land van hun (groot)ouders en het lukte Marokko om zich te kwalificeren voor het WK 2018. Maar liefst 17 van de 23 spelers op dat WK werden buiten Marokko geboren, waarvan vijf in Nederland. En van de zes geboren Marokkanen hadden er ook nog drie een meervoudige nationaliteit.²⁰⁰

In Marokko geldt het principe van 'ius sanguinis': Wie geboren wordt met Marokkaans bloed is Marokkaan. Het is ook niet mogelijk deze nationaliteit op te geven.²⁰¹ Volgens columnist Simon Kuper staan deze Marokkaanse spelers vaak voor lastige keuzes, zowel op sportief gebied als op sociaal vlak. Hoewel deze spelers zijn opgegroeid in Europa hebben ze een sterke band met Marokko door onder meer hun familie en islamitische achtergrond.²⁰² Dit zijn aspecten waar ik bij de behandeling van de casussen verder op in zal gaan. Sinds de beschreven koerswijziging van de FRMF in 2014 is het Marokko gelukt om aan te haken bij de Afrikaanse toplanden, van een 74^e plaats op de FIFA-wereldranglijst in 2014 naar een 34^e plaats anno 2021.²⁰³

5.3 Marokko in het Nederlands elftal

5.3.1. Spelersdatabank en dagbladen

Na de komst van de Marokkaanse arbeidsmigranten naar Nederland stond in 1984 voor het eerste een speler van Marokkaanse komaf in de Eredivisie. Aziz Doufikar, zoon van een Marokkaanse eerste generatie gastarbeider, brak bij PEC Zwolle door in Nederland.²⁰⁴ De eerste Marokkaanse Nederlander in Oranje laat nog iets langer op zich wachten; Dries Boussatta in 1998. Uiteindelijk speelde hij drie interlands waarvan nota bene één tegen

---

¹⁹⁹ Simon Kuper, "World Cup 2018: Morocco – a team of Europeans," *Financial Times*, 1 juni, 2018, <https://www-ft-com.eur.idm.oclc.org/content/ec684d80-6399-11e8-90c2-9563a0613e56>.

²⁰⁰ Oonk, "Who May Represent the Country?," 1053.

²⁰¹ Algemeen Dagblad, "Bos: Dubbele pas moet vrije keuze zijn," *Algemeen Dagblad*, 2007.

²⁰² Simon Kuper, "World Cup 2018: Morocco – a team of Europeans," *Financial Times*, 1 juni, 2018, <https://www-ft-com.eur.idm.oclc.org/content/ec684d80-6399-11e8-90c2-9563a0613e56>.

²⁰³ "Men's ranking," FIFA, geraadpleegd op 7 juni, 2021, <https://www.fifa.com/fifa-world-ranking/ranking-table/men/#all>.

²⁰⁴ Thomas Rijsman en Nordin Ghouddani, *Marokkaanse Trots: Smaakmakers in de Eredivisie* (Amsterdam: Atlas Contact, 2020), hoofdstuk 7, Calibre.

Marokko. Omdat Boussatta niet werd geselecteerd voor het EK 2000 of andere toernooien valt hij buiten de dataset spelers. In onderstaande tabel staat een overzicht van de Oranjespelers van Marokkaanse komaf uit de dataset.

<i>Speler</i>	<i>Geboorteland</i>	<i>Periode Nederlands elftal (aantal interlands)</i>	<i>Aantal zoekresultaten (1990-2020)</i>
<i>Pierre van Hooijdonk</i>	Nederland	1994 – 2004 (46)	42
<i>Khalid Boulahrouz</i>	Nederland	2004 – 2012 (35)	78
<i>Ibrahim Afellay</i>	Nederland	2007 – 2016 (53)	178
<i>Anwar El Ghazi</i>	Nederland	2015 – heden (2)	31

Tabel 5.1: Nederlands elftalspelers van Marokkaanse komaf (1990-2020).²⁰⁵

Met Boussatta in het achterhoofd valt Pierre van Hooijdonk direct op in de tabel 5.1. Op basis van zijn Oranje-debuut in 1994 zou hij de titel van “Eerste Marokkaan in Oranje” moeten dragen. Ook journalisten Nordin Ghouddani en Thomas Rijsman, schrijvers van het boek *Marokkaanse Trots* over spelers van Marokkaanse komaf in de Eredivisie, reppen geen woord over de voormalig Oranje-spits. Toch benoemt van Hooijdonk in zijn biografische documentaire zijn Marokkaanse komaf.²⁰⁶ Hij heeft zijn biologische Marokkaanse vader nooit gekend en zijn Nederlandse moeder trouwde later met een Nederlandse man. Hij vertelt zelf niet geïnteresseerd te zijn geweest in zijn Marokkaanse wortels of zijn biologische vader. Daarnaast zegt hij “Ik wilde tijdens mijn voetbalcarrière ook geen uithangbord zijn.”²⁰⁷ Waarschijnlijk doelt hij hierop de gedachte dat hij niet als Marokkaan gezien wil worden als Marokko geen onderdeel uitmaakt van zijn identiteit. Van Hooijdonk is hierdoor een beetje een vreemde eend in de bijt in dit lijstje. Doordat hij zich niet identificeert met Marokko of Marokkaanse gebruiken wordt zijn Marokkaanse achtergrond niet beschreven of benoemd.

Wat opvalt in de tabel is het hoge aantal zoekresultaten bij de overige drie spelers. Deze krantenartikelen gaan echter niet allemaal over de keuze van de betreffende speler. Vaak worden ze genoemd in relatie tot andere Marokkaans-Nederlandse spelers die bijvoorbeeld een keuze moeten maken voor een interlandcarrière. Want hoewel het aandeel spelers van Marokkaanse komaf in het Nederlands elftal relatief beperkt is, dient deze groep spelers wel

²⁰⁵ Eigen bevindingen en berekeningen, zie bijlage 1 en 2. Zoektermen in LexisNexis: Marokko OR Marokkaan OR Marokkaans OR Marokkaans elftal OR Marokkaanse Nederlander OR Nederlandse Marokkaan OR paspoort OR nationaliteit.

²⁰⁶ *Het Laatste Gevecht*, geregisseerd door Emile Schelvis (2009; Universal Music), DVD.

²⁰⁷ Idem.

als voer voor discussie. In de komende paragrafen analyseer ik de keuze voor Oranje van twee van deze spelers, maar zal ik ook ingaan op anderen die Oranje links lieten liggen.

5.3.2 Khalid Boulahrouz en Ibrahim Afellay: Spelers met een voorbeeldfunctie

Khalid “De Kannibaal” Boulahrouz wordt in 1981 in Maassluis geboren als kind van Marokkaanse gastarbeiders. Na een conflict bij AZ, waar Boulahrouz jeugdspeler is, vertrekt hij naar RKC Waalwijk. Daar ontwikkelt hij zich snel en in een later interview schetst hij zijn dromen van toen: “Ik wilde vast in het eerste team van RKC komen, daar een belangrijke speler worden, dan doorgroeien naar Jong Oranje en dan de sprong maken naar de subtop of een topclub. En dan naar het Nederlands elftal.”²⁰⁸ Door zijn snelle ontwikkeling viel hij ook op bij de staf van het Nederlands elftal. Op een dag vroeg assistent-bondscoach John van ’t Schip hem of hij in het bezit was van een Nederlands paspoort. Hoewel Boulahrouz dit een bijzondere vraag vond, hij is in Nederland geboren en speelt voor Jong Oranje, dacht hij er verder niets bij. Het is voor hem dan ook een verassing wanneer hij in 2004 geselecteerd wordt voor het grote Oranje, een droom die uitkomt.²⁰⁹

Begin jaren 2000 vinden er een aantal gebeurtenissen plaats die de verhoudingen tussen moslims en niet-moslims in de westerse wereld en Nederland op scherp zetten. Na de aanslagen op de Twin Towers in New York en de moord op Pim Fortuyn volgt eind 2004 een nieuwe schok in Nederland. Mohammed B., een Marokkaanse Nederlander, vermoordt regisseur en columnist Theo van Gogh. Hierop ontstaat een maatschappelijk en politiek debat over al dan niet mislukte integratie en de positie van Marokkanen binnen de Nederlandse samenleving. 2004 is ook het jaar waarin Boulahrouz zijn Oranje-debuut maakt, als eerste Marokkaanse Nederlander sinds Boussatta. Waar de artikelen over spelers van Antilliaanse afkomst nieuwsartikelen of interviews betreffen komt de naam van Boulahrouz veelvuldig voor in columns. Zo wordt na zijn eerste interland in *de Volkskrant* geschreven dat het “pure vooruitgang” is dat Boulahrouz geen seconde had getwijfeld over het Marokkaanse elftal. En verder: “Volgens mij is een optreden van Khalid Boulahrouz in Oranje evenveel waard als ca. 120 discussieavonden in De Balie over het allochtonenprobleem, dertig rapporten van verschillende Kamercommissies, achttien miljoen subsidie voor zielige Marokkanen, 84 artikelen van Paul Scheffer in NRC over het multiculturele drama en vijftig uitzendingen van GroenLinks in de zendtijd voor politieke partijen.”²¹⁰ Het *NRC Handelsblad* schrijft enkele

---

²⁰⁸ Thomas Rijsman en Nordin Ghouddani, *Marokkaanse Trots: Smaakmakers in de Eredivisie* (Amsterdam: Atlas Contact, 2020), hoofdstuk 1, Calibre.

²⁰⁹ Idem.

²¹⁰ Bert Wagendorp, “Even de Tsjechen oprollen,” *de Volkskrant*, 2004.

maanden later: “Nu zowat het hele land schreeuwt ‘Dood aan de terroristen’, was ik zeer vereerd met het optreden van Khalid Boulahrouz. (...) Hij speelde voor een land dat van Rita Verdonk niet het zijne mag zijn. Dat is nou eerwraak op niveau. Ik zou het wel leuk vinden als de Thatcher van de polder straks aan Khalid Boulahrouz een lintje moet uitreiken. Scheel van schaamte zal ze om zich heen slaan.”²¹¹ De voetballer, die een jaar eerder als verdediger bij RKC onbekend was bij het grote publiek, werd hiermee betrokken in een publiek debat.

Boulahrouz reageerde hier niet op en bleef hier stoïcijns onder. De keuze voor Marokko heeft hij niet gehad zegt hij: “De Marokkaanse bond [heeft mij] nooit zien staan. (...) Dus ik heb nooit hoeven kiezen. Marokko was geen optie.”²¹² Een uitspraak die geheel in lijn ligt met het selectiebeleid van Marokko zoals beschreven begin dit hoofdstuk. Oranje was volgens Boulahrouz altijd al zijn grote doel: “Gullit en Van Basten waren vroeger mijn idolen. (...) Je associeert je op die leeftijd met wereldsterren, met supervoetballers. Dus volgde ik het Nederlands elftal op de voet en nam me voor dat dit team een doel moest zijn.”²¹³ Enerzijds duidt dit op een keuze uit sportief belang: Nederland was het hoogst haalbare, het grote doel. Anderzijds is het een keuze die nooit echt een keuze is geweest; Marokko had hem immers (nog) niet benaderd.

Een speler die deze keuze wel had was Ibrahim Afellay. Een jaar na het debuut van Boulahrouz klopt de talentvolle Afellay op de deur van Jong Oranje. Hoewel het spelen voor een nationaal jeugdteam nog geen definitieve keuze betekent doet het Afellay veel: “Ik heb er slecht van geslapen. Het was echt heel erg moeilijk. Ik ben blij dat mijn keuze niet voor de rest van mijn carrière is. In de toekomst kan ik nog switchen. Ik voel me Marokkaan in hart en nieren. Maar op dit moment heb ik op sportieve gronden gekozen.”²¹⁴ Afellay geeft aan dat zijn familie en PSV-trainer Guus Hiddink een bepalende rol hebben gespeeld hierin. Keeper van Marokko en tevens Marokkaanse Nederlander Kahlid Sinouh vindt dit onbegrijpelijk: “Het is een zakelijke keuze. Ik kan me niet voorstellen dat zijn hart niet voor Marokko kiest. Dat is zijn vaderland.”²¹⁵ Naast Afellay komt zijn PSV-ploeggenoot Ismail Aisatti eventueel voor dezelfde keuze. Het *NRC Handelsblad* stelt dat het Nederlands-Marokkaanse jongeren niet uitmaakt. Nederland of Marokko is beide “oké”.²¹⁶

---

²¹¹ Hugo Camps, “Karaktermoord,” *NRC Handelsblad*, 2005.

²¹² De Telegraaf, “Marokko geen optie,” *De Telegraaf*, 2005.

²¹³ Erik Oudshoorn, “Hele dagen pingelen en dromen van Oranje; Khalid Boulahrouz heeft zijn grote doel bereikt – en wil zich blijven ontwikkelen,” *NRC Handelsblad*, 2005.

²¹⁴ De Telegraaf, “Afellay kiest met verstand,” *De Telegraaf*, 2005.

²¹⁵ Idem.

²¹⁶ Auke Kok, “Rood tegen Oranje,” *NRC Handelsblad*, 2005.

Afellay (links) en Boulahrouz op een training van het Nederlands elftal.²¹⁷

Boulahrouz en Afellay zijn twee totaal verschillende type spelers. De eerste een harde werker en fel in duels, de tweede wordt groot talent toegeschreven met z'n artistieke speelstijl. Beide worden omarmt in het Nederlandse voetbal. Journalist van *de Volkskrant* Willem Vissers schrijft: "Het zijn brave jongens, verpletterend brave jongens."²¹⁸ En zo zegt Afellay: "Ik heb van huis uit normen en waarden meegekregen, probeer me altijd correct op te stellen en netjes te zijn."²¹⁹ Spelers die niet passen binnen het veelgehoorde plaatje van de lastige Marokkaan. Ze worden neergezet als hét toonbeeld van een geslaagde integratie en hun gedrag zou de oplossing zijn voor wat er mis is in de samenleving. Voorafgaand aan het WK 2006 schrijft *de Volkskrant*: "Met Khalid Boulahrouz en Ibrahim Afellay de wereldtitel veroveren, dát zou het toppunt van integratie zijn."²²⁰ De media, KNVB en zelfs de politiek ziet in deze spelers het voorbeeld van een in hun ogen geslaagde integratie: "Volbloed moslim, Marokkaans en toch ook weer zo Nederlands."²²¹ Ook Marokkanen in Nederland zien in hen het voorbeeld van integratie. Zo antwoordt een Marokkaanse Nederlander op de vraag waarom Boulahrouz niet voor Marokko zou moeten spelen: "[Als ik] hem [zie]

²¹⁷ Algemeen Dagblad, "Boulahrouz loopt mee bij AZ: 'Kijken hoe trainersvak bevalt'," *AD*, 7 juni, 2021, <https://www.ad.nl/nederlands-voetbal/boulahrouz-loopt-mee-bij-az-kijken-hoe-trainersvak-bevalt~aad703f7/26823989/. 29402021>.

²¹⁸ Willem Vissers, "Voetbal als bindmiddel," *de Volkskrant*, 2005.

²¹⁹ Antal Crielaard, "Geloof is het allerbelangrijkste, Ibrahim Afellay heeft zijn plekje gevonden in selectie van Nederlands elftal," *Trouw* 2010.

²²⁰ Willems Vissers, "Voetbal als bindmiddel," *de Volkskrant*, 2005.

²²¹ Idem. ; Algemeen Dagblad, "Bos: Dubbele pas moet vrije keuze zijn," *Algemeen Dagblad*, 2007.

schitteren in Oranje, dan ben ik zo blij voor hem. Hij is een voorbeeld voor onze gemeenschap. (...) Of het raar is dat dat hij voor Nederland speelt? Natuurlijk niet. Hij leeft hier. Zijn vader heeft hier gewoond. Zijn moeder, zijn broers. Waarom zou hij dan in Afrika moeten spelen?”²²² En ook familieleden uit Marokko van deze spelers vinden de keuze voor Oranje niet meer dan logisch: “In het Marokkaans elftal worden Berbers gediscrimineerd. (...) In het Nederlands elftal telt je afkomst niet.”²²³

Hoewel Afellay en Boulahrouz zich niet mengen in het publieke debat hebben zij hun Marokkaanse identiteit nooit verborgen. Een identiteit waar volgens auteurs Rijsman en Ghouddani familie en de Islam een rol in spelen. Afellay zegt over zijn eigen identiteit: “Het geloof is voor mij het allerbelangrijkste in het leven, samen met mijn familie.” En over zijn keuze voor Oranje zegt hij: “Ik heb er goed over nagedacht en als je ergens goed over nadenkt, maak je altijd de goed keuze. Hoe die ook uitvalt. Ik voel me Nederlands, ben hier geboren. Heb heel veel te danken aan het land, ken het door en door. Ik ben Marokkaan én Nederlander. Het belangrijkste is dat ik er vanaf het eerste moment achter stond, en mijn familie ook.”²²⁴ Boulahrouz bevestigt eveneens zijn zowel Marokkaanse als Nederlandse nationaliteit met een anekdote over een wedstrijd in Duitsland: “Käsefresser, käsefresser, käsefresser. Hij bedoelt jou, je bent een kaaskop. Ik werd dus als Hollander gezien. Dat vond ik best apart. Oké, ik heb Marokkaans bloed. Ik heb Marokkaanse ouders. Maar ik ben goed geïntegreerd. Ik heb zowel de Marokkaanse als de Nederlandse cultuur in me. Ik respecteer beide evenveel. Als iemand me in Nederland wilde beledigen met mijn etniciteit, werd ik uitgescholden voor kut-Marokkaan. Niet met kaaskop. Dat vond ik wel grappig.”²²⁵ Negatieve ervaringen kennen de spelers dus wel, maar in de zoekresultaten komt geen negatieve berichtgeving voor over de keuze voor Oranje. Ze worden vooral geprezen om hun voorbeeldfunctie. Een voorbeeldfunctie die niet draait om voetbaltalent, maar om gedrag, ook buiten het veld. Beleefde spelers die Oranje verkiezen boven Marokko is hét voorbeeld, zij het volgens de media, van geslaagde integratie.

---

²²² Abdel Ilah Rubio en Jeroen Wapenaar, “Marokkanen trots op Khalid – Oranje-verdediger Boulahrouz als boegbeeld voor integratie,” *Algemeen Dagblad*, 2006.

²²³ De Telegraaf, “In Nederlands elftal telt je afkomst niet; Marokko trots op landgenoten,” *De Telegraaf*, 2008.

²²⁴ Antal Crielaard, “Geloof is het allerbelangrijkste, Ibrahim Afellay heeft zijn plekje gevonden in selectie van Nederlands elftal,” *Trouw*, 2010.

²²⁵ Thomas Rijsman en Nordin Ghouddani, *Marokkaanse Trots: Smaakmakers in de Eredivisie* (Amsterdam: Atlas Contact, 2020), hoofdstuk 1, Calibre.

5.3.3 Anwar El Ghazi: De laatste der Mohikanen?

Ongeveer tien jaar na de Oranje-debuten van Boulahrouz en Afellay komt Anwar El Ghazi (Barendrecht, 3 mei 1995) in beeld bij het Nederlands elftal. Bij de start van het seizoen 2014-2015 breekt hij definitief door in het eerste elftal van Ajax. Deze doorbraak had ook plaats kunnen vinden bij de Rotterdamse aardsrivaal Feyenoord waar El Ghazi in zijn jeugd speelde. Nadat hij door zijn gedrag (“Had geen zin om te luisteren” biecht hij enkele jaren later op) werd weggestuurd kwam hij met een omweg via Sparta bij Ajax terecht.²²⁶ De doorbraak van El Ghazi in het najaar van 2014 valt samen met een periode van reorganisatie bij het Nederlands elftal. Na het succesvolle WK 2014 kent Nederland in september van dat jaar een beroerde start van de kwalificatie voor het EK 2016. Met twee verliespartijen tegen Tsjechië en IJsland komt Oranje al snel op achterstand in de groep. Sterkhouders Van Persie, Sneijder en Robben, spelend in de herfst van hun carrière, weten de meubelen niet te redden waardoor er een roep is om nieuw talent. El Ghazi, zoon van een Marokkaanse ouders, komt door zijn talent al snel in beeld. Begin 2015 wordt in één van de eerste zoekresultaten kort geschreven over zijn mogelijke keuze tussen Nederland en Marokko. El Ghazi zegt dat hij het nog te vroeg vindt om een keuze te maken: “Ik vind mezelf nog niet goed genoeg voor de nationale ploeg. Niet voor Marokko en niet voor Nederland.”²²⁷ Dit is de periode dat de Marokko begint met het werven van spelers in Europa. Hoewel een voetballer altijd z’n woorden goed moet wegen lijkt El Ghazi met deze uitspraak aan te geven dat hij het niveau tussen de elftallen van Marokko en Nederland weinig vindt verschillen. Door het in dit hoofdstuk al eerder benoemde hoge percentage spelers van Marokkaanse komaf in Nederland publiceert het *Algemeen Dagblad* een aantal maanden later een lijstje met “veelbelovende” Marokkaans-Nederlandse talenten. De schrijver stelt dat menig speler in het verleden voor Marokko gekozen heeft omdat met de gedachte geen kans te maken voor Oranje.²²⁸ Op het lijstje prijkt naast El Ghazi ook de naam van Hakim Ziyech: “Midden in een periode met zorgen over de toekomstige aanwas voor het Nederlands elftal, geeft een groep jonge voetballers met Marokkaanse roots kleur aan de eredivisie. Hakim Ziyech, Anwar El Ghazi, Oussama Tannane; ze kunnen voor Oranje kiezen, maar óók voor een interlandcarrière bij Marokko.”²²⁹ Een aantal dagen na het publiceren van het artikel met bovenstaande citaat maken zowel El Ghazi als Ziyech hun keuze kenbaar. Waar de eerstgenoemde voor Oranje kiest, spreekt de

---

²²⁶ Ajaxlife. “De feyenoordjaren van El Ghazi: leergierig blijven,” *Ajaxlife*, geraadpleegd op 20 juni, 2020. <https://www.ajaxlife.nl/articles/2016/2-februari-2016/de-feyenoordjaren-van-el-ghazi-leergierig-blijven>.

²²⁷ ANP, “El Ghazi kiest later pas voor Oranje of Marokko,” *de Volkskrant*, 2015.

²²⁸ Algemeen Dagblad, “Vaker Marokko dan Nederlands elftal,” *Algemeen Dagblad*, 2015.

²²⁹ Maarten Wijffels, “Keuze van het hoofd en het hart,” *Algemeen Dagblad*, 2015.

ander zijn voorkeur uit voor Marokko. El Ghazi geeft twee belangrijke redenen voor zijn keuze: “Ik was er eigenlijk al een tijdje uit en sta voor honderd procent achter mijn keuze voor Nederland. Ik ben hier geboren en getogen, voel me Nederlander en wil wat voor het land doen.”²³⁰ Deze uitspraak valt onder de categorie ‘band met het land’. Hij vindt het een eer om voor Nederland te spelen, het maakt onderdeel van zijn identiteit en hij wil Nederland een dienst bewijzen. In datzelfde interview wijst de journalist op de hoge kwaliteit van het Marokkaanse elftal. Hierop reageert El Ghazi: “Het is waar wat je zegt, maar ik heb vooral naar mijn eigen kansen gekeken.” Journalist: “Want in de komende jaren moet er opvolging voor bijvoorbeeld Arjen Robben komen?” El Ghazi: “Ja, ik speel op de flank. Dus zo zit je wel te kijken, ja.”²³¹ Deze uitspraken duiden erop dat hij ook een voetbalinhoudelijke afweging gemaakt heeft. Wellicht heeft het Marokkaanse elftal veel kwaliteit, met het oog op de toekomst is de kans op speeltijd bij Nederland misschien groter.

El Ghazi in actie voor Oranje.²³²

Na zijn debuut in Oranje raakte El Ghazi geblesseerd en gaan zijn sportieve prestaties achteruit. Door een conflict bij Ajax vertrekt hij naar het buitenland en raakt hij uit beeld bij het Nederlands elftal. Tot op heden staat de ooit veelbelovende El Ghazi op ‘slechts’ twee interlands. Toch zijn er 31 artikelen geschreven over zijn voorkeur voor Nederland en de keuze die andere Marokkaans-Nederlandse voetballers (moeten) maken. Zo schrijft *De Telegraaf*: “Bij de speurtocht naar nieuwe talenten voor een volgende generatie

---

²³⁰ Maarten Wijffels, “El Ghazi volgt advies Ronaldo en kiest Oranje,” *Algemeen Dagblad*, 2015.

²³¹ Idem.

²³² Mee met Oranje, “Anwar El Ghazi,” *Mee met Oranje*, 22 juni, 2021, <https://www.meemetoranje.nl/tag/anwar-el-ghazi/>.

Oranjespelers, zal de technische staf van de KNVB alles uit de kast moeten trekken om allochtonen te overtuigen.”²³³ Of *de Volkskrant*: “(...) Oranje [kan] misschien toch nog naar het WK van 2018 – want daar zullen we al het allochtone voetbaltalent hard bij nodig hebben.”²³⁴ Hoewel ‘allochtoon’ een feitelijk correcte benaming was van spelers met ouders uit het buitenland, en ook de overheid de term destijds (2015) hanteerde, is het gebruik dubieus. Allochtoon komt van de Griekse woorden ‘allos’ en ‘chtoon’ wat vertaald kan worden naar ‘ander’ en ‘land’. Door de jaren heen is de betekenis ambivalent geworden waardoor soms iedereen zonder Nederlandse (groot)ouders of Nederland als geboorteland onder deze term wordt gerekend.²³⁵ Spelers als El Ghazi en Ziyech, beide in Nederland geboren, maar ook andere Marokkaans-Nederlandse voetballers worden op deze wijze geportretteerd als ‘de ander’. Enerzijds klopt dit taalkundig, anderzijds zou je het woord ook kunnen interpreteren als een kwalificatie dat deze voetballers ‘minder Nederlands’ zouden zijn. In het boek van Ghouddani en Rijsman komt naar voren dat een gedeelte van Marokkaanse Nederlanders binnen de voetbalwereld dit gevoel van minderwaardigheid ervaart.²³⁶ Een gevoel van afwijzing wat een voetballer in de richting van het Marokkaans elftal zou kunnen doen bewegen. Dit zou verklaard kunnen worden aan de hand van het maatschappelijke sentiment met betrekking tot Marokkanen in Nederland. Een negatief sentiment dat gevoed wordt sinds de aanslagen op de Twin Towers, de moord op Theo van Gogh of de hoge criminaliteitscijfers onder Marokkaanse Nederlanders.²³⁷ De daarmee opkomende politieke partijen met ideeën gericht op het inperken van de Islam of de minder Marokkanen uitspraak van politicus Geert Wilders kunnen de ervaring van minderwaardigheid versterken.²³⁸

---

²³³ De Telegraaf, “Wie kiest nog voor Oranje? Karim El Ahmadi ziet Hakim Ziyech schitteren voor Marokko en hoopt op meer talenten uit eredivisie,” *De Telegraaf*, 2015.

²³⁴ Bert Wagendorp, “Klote,” *de Volkskrant*, 2016.

²³⁵ Onze Taal, “Het woord allochtoon,” *Genootschap Onze Taal*, geraadpleegd op 20 juni, 2021. <https://onzetaal.nl/nieuws-en-dossiers/dossiers/het-woord-allochtoon/>.

²³⁶ Thomas Rijsman en Nordin Ghouddani, *Marokkaanse Trots: Smaakmakers in de Eredivisie* (Amsterdam: Atlas Contact, 2020).

²³⁷ Centraal Bureau voor de Statistiek, “Criminaliteit,” *CBS*, geraadpleegd op 20 juni, 2021, <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2016/47/criminaliteit>.

²³⁸ Thomas Rijsman en Nordin Ghouddani, *Marokkaanse Trots: Smaakmakers in de Eredivisie* (Amsterdam: Atlas Contact, 2020), Woord vooraf, Calibre. ; Tijani Gouillet, “Kiezen voor Marokko, het gat valt toch niet te dichten,” *Algemeen Dagblad*, 2017.

5.4 Conclusie hoofdstuk 5

In de krantenartikelen over Afellay en Boulahrouz werd geschreven over de rol van Marokkanen in de maatschappij en tien jaar later zijn een aantal veranderingen op te merken. De keuze van El Ghazi wordt niet meer omschreven als ‘geslaagde integratie’. De keuze waar Marokkaanse Nederlanders spelers voor staan wordt ontleed als kiezen voor het land waar je geboren bent of kiezen voor het land waar je ouders geboren zijn. De trend om voor Marokko te kiezen (Na Ziyech volgden onder anderen Noussair Mazraoui en Oussama Idrissi) wordt aan de ene kant toegeschreven aan het sportieve succes van Marokko en aan de andere kant gezien als onderdeel van het hierboven beschreven politieke en maatschappelijke klimaat.²³⁹ Waar Afellay en Boulahrouz als bindmiddel worden gezien in een gepolariseerd land lijkt een keuze van Ziyech het land juist verder te polariseren. Wellicht kan El Ghazi, mocht hij tot meer interlands komen, fungeren als nieuw bindmiddel.²⁴⁰ Toch wordt door de hoofdrolspelers, de voetballers die voor een keuze staan, benadrukt dat het onmogelijk is om iedereen tevreden te stellen. Dries Boussatta werd in 1999 uitgefloten door Marokkaanse Nederlanders tijdens een vriendschappelijke wedstrijd tussen Nederland en Marokko.²⁴¹ Boulahrouz, Ziyech en El Ghazi kregen ook negatieve reacties op hun keuze. Zo verwoordt deze laatste: “Wat ik ook had beslist: het was toch nooit goed geweest. Nu ik voor Nederland koos, kreeg ik de Marokkanen op mijn dak. En was ik voor Marokko gaan spelen, dan had ik het verwijt gekregen dat ik ondankbaar was, omdat ik hier in Nederland ben geboren en als voetballer opgeleid.”²⁴² Zo ook in het recente voorbeeld van PSV-talent Mohamed Ihattaren. Hij verloor op zeventienjarige leeftijd zijn vader en in die periode werd hij ook benaderd door de Marokkaanse - en Nederlandse voetbalbond. El Ghazi zegt hierover: “Als je ziet wat Mo daarvoor privé allemaal voor zijn kiezen heeft gekregen. Hij heeft het lef om als zeventienjarige een keuze te maken. Accepteer die gewoon.”²⁴³

Uit deze casussen komt naar voren dat spelers moeten kiezen, maar misschien eigenlijk niet willen kiezen. Ze voelen zich verbonden met het land waar ze geboren en opgegroeid zijn, de taal spreken. Maar ook met het land van hun ouders waar ze jaarlijks op vakantie gaan en de cultuur herkennen die ze in hun opvoeding hebben meegekregen.

---

²³⁹ De Telegraaf, “Tegen de trend in; Mohamed Ihattaren kan eerste Marokkaanse Nederlander in Oranje worden in 4,5 jaar,” *De Telegraaf*, 2020.

²⁴⁰ Tijani Goulet, “Kiezen voor Marokko, het gat valt toch niet te dichten,” *Algemeen Dagblad*, 2017.

²⁴¹ Andere Tijden Sport, “Dries Boussatta: Trots op Oranje,” *NTR*, geraadpleegd op 20 juni, 2021, https://www.ntr.nl/Andere-Tijden-Sport/230/detail/Dries-Boussatta-trots-op-Oranje/VPWON_1304020.

²⁴² De Telegraaf, “Fanatieke fan van Marokko,” *De Telegraaf*, 2018.

²⁴³ Mike Verweij, “Routinier van 24,” *De Telegraaf*, 2020.

Hierdoor krijgen de spelers een dilemma voorgeschoteld: Voelen ze zich meer Marokkaan of meer Nederlander? Een dilemma waar ze zich voorheen wellicht niet mee bezighielden, maar wat nu kan ontaarden in een identiteitscrisis. Met twee naties die over de schouder meekijken, en waar de uitkomst van de keuze voor de speler voor opluchting moet zorgen, zorgt het ook altijd voor teleurstelling in één van beide kampen. Uit de verhalen van Boulahrouz, Afellay en El Ghazi blijkt dat ze hun keuze hebben genomen uit sportieve overwegingen en de band die ze hebben met Nederland. Waar Nederlandse journalisten de keuze en het maatschappelijk debat voeden en analyseren komt er uit interviews met (Marokkaanse) voetballers over de kwesties: Wat een speler ook kiest, het is een keuze met het hart.²⁴⁴

---

²⁴⁴ De Telegraaf, “Tegen de trend in; Mohamed Ihattaren kan eerste Marokkaanse Nederlander in Oranje worden in 4,5 jaar,” *De Telegraaf*, 2020. ; Bart Vlietstra, “Een keuze tussen het hoofd en het hart,” *de Volkskrant*, 2017. ; De Telegraaf, “Fanatieke fan van Marokko,” *De Telegraaf*, 2018. ; De Telegraaf, “Ronaldo als gids; Voorgeselecteerde Anwar El Ghazi: ‘Ik heb mijn conclusie getrokken. Het wordt Nederland’,” *De Telegraaf*, 2015.

Hoofdstuk 6: Andere Nederlandse wereldvoetballers

In de afgelopen hoofdstukken heb ik een analyse uitgevoerd over spelers van Caribische en Marokkaanse komaf. In dit laatste analytische hoofdstuk zal ik ingaan op spelers van andere achtergronden en hun keuze voor het Nederlands elftal. Zoals uit de vorige hoofdstukken is gebleken is de keuze van een voetballer niet louter persoonlijk maar kunnen ook andere maatschappelijke en sportieve omstandigheden een rol spelen, zo ook bij spelers van Indonesische en Surinaamse komaf.

6.1 Indonesië

Evenals in de hoofdstukken over de spelers uit Caribisch Nederland is het in deze paragraaf belangrijk om een beeld schetsen over de relatie tussen Nederland en Indonesië / Nederlands-Indië. Ik ben mij bewust van de veelzijdige en complexe historie tussen de landen. Daarom zal de geschiedenis die ik beschrijf een zeer beknopte samenvatting van gebeurtenissen zijn met als doel de lezer te informeren over de sociaalhistorische context.

6.1.1 *Geschiedenis en achtergrond relatie Nederland en Indonesië*

Het huidige Indonesië was tot 1949 onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden onder de naam Nederlands-Indië. De archipel was (met enige onderbrekingen) sinds de 17^e eeuw in handen van Nederland nadat de VOC het veroverde op de Portugezen die zich daar gevestigd hadden. Indonesië was (en is nog steeds) rijk aan specerijen waardoor het in handen hebben van de eilandengroep zeer lucratief was voor de Nederlandse handel.²⁴⁵ Na Japanse bezetting gedurende de Tweede Wereldoorlog werd in 1945 door nationalistische bewegingen in toenmalig Nederlands-Indië de Republiek Indonesië uitgeroepen. Nederland ging hier niet mee akkoord en wilde de kolonie behouden waardoor een vierjarig conflict volgde, wat veel weg had van een onafhankelijkheidsoorlog, ook wel de bersiap-periode genoemd. Eind 1949 werd de soevereiniteit officieel overgedragen aan Indonesië wat een einde markeerde van de eeuwenlange Nederlandse aanwezigheid in het gebied. Met deze onafhankelijkheid werd het hoofdstuk nog niet afgesloten.²⁴⁶ De bevolking van Nederlands-Indië was zeer divers: Er woonden volbloed Nederlanders (ook wel ‘totoks’ genoemd), Indo-Europeanen of Indo’s

---

²⁴⁵ Herman Burgers, “Indonesië en de Verenigde Oost-Indische Compagnie,” in *De Garoeda en de Ooievaar* (Leiden: KITLV Uitgeverij, 2010), 19-20.

²⁴⁶ Gert Oostindie, “Strijd om erkenning: oorlog en stille intocht,” in *Postkoloniaal Nederland* (Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker, 2010), 80-82.

(geboren uit relaties tussen Nederlanders en de oorspronkelijke Indonesische bevolking), en de oorspronkelijke bevolking; volbloed Indonesiërs. Nederlanders die woonachtig zijn geweest in Nederlands-Indië en Indo-Europeanen worden ook wel aangeduid als Indische Nederlanders.²⁴⁷ Indonesië bestaat uit verschillende eilanden en dus kan deze groep ook niet als homogeen geheel gezien worden. Zo waren inwoners van de Molukken, een eilandengroep binnen Indonesië, zeer Oranjegezind en bovendien christelijk. Molukkers identificeerden zich daarom veel meer met de Nederlanders dan met andere Indonesiërs. Tijdens de strijd om onafhankelijkheid vochten Molukkers aan Nederlandse zijde in het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger (KNIL).²⁴⁸ Vele Nederlanders werden tijdens de Tweede Wereldoorlog opgesloten in Japanse interneringskampen en keerden na de soevereiniteitsoverdracht terug naar Nederland. Door hun sympathie voor Nederland was er ook voor Indo-Europeanen en Molukse KNIL-soldaten geen plaats meer in de nieuwe Indonesische republiek. Zij werden in de decennia na de Tweede Wereldoorlog in eerste instantie tijdelijk overgebracht naar Nederland. Ze kregen daarnaast niet meteen het Nederlands staatsburgerschap.²⁴⁹ De eilandengroepen Nieuw-Guinea en de Molukken maakten op hun beurt aanspraak, na toezegging van Nederland, op eigen soevereiniteit. Indonesië accepteerde dit niet waardoor de Molukken en Indonesië tot op heden in conflict liggen. De Molukkers in Nederland zijn om deze reden niet meer teruggekeerd naar hun geboorteland en werden genoodzaakt zich definitief te vestigen in Nederland.²⁵⁰

6.1.2 Nederlands-Indië, Indonesië en het internationale voetbal

Sinds de oprichting spelen voetballers van Indonesische afkomst in het Nederlands elftal. Het gaat hierbij voornamelijk om Nederlanders en Indo-Europeanen die geboren zijn in Nederlands-Indië. Zo heeft Eddy de Neve (geboren in toenmalig Batavia) zijn plaats in de geschiedenisboeken veroverd door in 1905 tijdens de eerste interland ooit van het Nederlands elftal alle vier de goals voor zijn rekening te nemen. In 1938 schreef hij ter ere van de deelname van Nederlands-Indië aan het WK het boek *Koning Voetbal* met daarin zijn

---

²⁴⁷ Gijs Beets, Evert van Imhoff, Corina Huisman, Santo Koesoebjono en Evelien Walhout, “Definities en gevolgde aanpak,” in *De Demografische Geschiedenis van de Indische Nederlanders* (Den Haag: NIDI, 2002), 5-14.

²⁴⁸ Gert Oostindie, “Dekolonisatie, migratie en de postkoloniale bonus,” in *Postkoloniaal Nederland* (Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker, 2010), 24-28.

²⁴⁹ Oostindie, “Dekolonisatie, migratie en de postkoloniale bonus,” 25-26. ; Oostindie, “Stijd om erkenning,” 82-85, 91-94.

²⁵⁰ Herman Burgers, “Het conflict tussen Nederland en de Republiek Indonesië – Laatste fase. Het geschil over Nieuw-Guinea,” in *De Garoeda en de Ooievaar* (Leiden: KITLV Uitgeverij, 2010), 656-660.

memoires.²⁵¹ Zoals in hoofdstuk 2 van dit onderzoek beschreven nam Nederlands-Indië als eerste land uit Azië deel aan het WK. In Nederlands-Indië bestonden destijds twee verschillende ‘nationale’ voetbalbonden. Enerzijds was er de NIVU, Nederlandsch-Indische Voetbal Unie, onder leiding van Nederlanders. Anderzijds hadden Indonesiërs hun eigen bond, de PSSI (Persatuan Sepak Bola Seluruh Indonesia). De NIVU was lid van de FIFA waardoor zij een team mochten sturen naar het WK van 1938.²⁵² Door de kwaliteit van de spelers die aangesloten waren bij de PSSI werden enkele van hen toegevoegd aan het team van de NIVU. Hierdoor werd er een zeer gemengd team naar het WK gestuurd bestaande uit Indonesiërs, Indo-Europeanen en Nederlanders uit Nederlands-Indië.²⁵³ Na een bootreis van enkele weken streek de ploeg neer in Den Haag om zich daar voor te bereiden op tegenstander Hongarije. In dezelfde kleuren als het Nederlands elftal en op de klanken van het Wilhelmus speelden de Nederlands-Indiërs hun enige wedstrijd, die resulteerde in een 6-0 nederlaag.²⁵⁴ Na de soevereiniteit van Indonesië werd de NIVU ontbonden en sloot de PSSI zich aan bij de FIFA. Tot op heden heeft Indonesië zich niet meer weten te kwalificeren voor een WK en 1938 was de enige keer dat twee landen uit het Koninkrijk der Nederlanden (het Nederlands elftal kwalificeerde zich ook) tegelijk deelnamen aan een WK voetbal.²⁵⁵

Nederlands-Indië op het WK 1938.²⁵⁶

²⁵¹ *Koning Voetbal* van Eddy Neve is volledig in te zien op Delpher.nl.

²⁵² Joop Syatauw, “De Dekolonisatie van het Nederlands-Indische Voetbal,” *De Sportwereld* 42 (2006), 15-18.

²⁵³ “Fascinating story of Asia’s first World Cup team,” FIFA TV, geraadpleegd op 2 mei, 2021, https://www.youtube.com/watch?v=DO_kfSKD4Nw.

²⁵⁴ Henk Mulder, “De vreemdste eend in de bijt ooit: Nederlandsch Indië,” *Dagblad van het Noorden*, 2018. ; Jurryt van de Vooren, “Nederlands-Indië en het WK van 1938,” *Nu.nl*, 21 juni, 2006, <https://www.nu.nl/jurryt/759833/nederlands-indie-en-het-wk-van-1938.html>.

²⁵⁵ “Fascinating story of Asia’s first World Cup team,” FIFATV, geraadpleegd op 2 mei, 2021, https://www.youtube.com/watch?v=DO_kfSKD4Nw.

²⁵⁶ CNN Indonesia, “Jejak Bersejarah Hindia Belanda dia Piala Dunia 1938,” *CNN Indonesia*, geraadpleegd op 25 juni, 2021, <https://www.cnnindonesia.com/olahraga/20180423105701-142-292771/jejak-bersejarah-hindia-belanda-di-piala-dunia-1938>.

6.1.3 Indonesië in het Nederlands elftal

Na de vestiging van Indische Nederlanders en Molukkers in Nederland hebben verschillende voetballers uit deze gemeenschap het Nederlands elftal bereikt. Hoewel zij zichzelf wellicht zouden omschrijven als Indisch of Moluks omschrijf ik in deze scriptie deze voetballers ook als spelers met Indonesische afkomst. Enerzijds om verwarring voorkomen en anderzijds duid ik hiermee aan dat zij wortels hebben in gebieden die behoren tot het huidige Indonesië.

De eerste voetballer in Oranje van Molukse komaf was Simon Tahamata. Zijn ouders waren geboren op de Molukken waar zijn vader KNIL-militair is geweest. In de jaren 1970, Tahamata is op dat moment profvoetballer bij Ajax, spreekt hij zijn sympathie uit voor verschillende (gewelddadige) acties van Molukkers in Nederland. Door middel van gijzelingen en treinkapingen probeerden zij de Nederlandse overheid ertoe te bewegen om zich alsnog in te zetten voor een onafhankelijke Molukse republiek. Tahamata wordt hiermee een boegbeeld voor de Molukse gemeenschap in Nederland. Hij deelt de idealen van de actievoerders en hoopt op een dag dat deze Republiek der Zuid-Molukken (RMS) ontstaat: “Een onvervulde droom: een eigen vaderland.”²⁵⁷ Ook andere spelers na Tahamata hebben wortels op de Molukken liggen zoals Giovanni van Bronckhorst en Denny Landzaat. Van sommige voetballers is het niet precies bekend waar hun Indonesische (groot)ouders precies vandaan komen. In methodeparagraaf 1.4.2 heb ik de zoekopdrachten van de spelers uit de categorie Indonesië uiteengezet. Naast zoektermen die betrekking hebben op Indonesië zijn daar termen omtrent de Molukken toegevoegd. In tabel 6.1 staat een overzicht van de Oranjespelers van Indonesische komaf uit de dataset. Van de negen spelers met Indonesische wortels zijn er drie die ook nog een andere nationaliteit bezitten: Gaston Taument (Suriname), Nigel de Jong (Suriname) en Kenny Tete (Mozambique). Waar bij de Surinaamse, Antilliaanse en Marokkaanse spelers vaak beide ouders niet Nederlands zijn, is dit bij de spelers van Indonesische afkomst niet het geval. Zo is van Bronckhorst zoon van een Molukse moeder en Indo-Europeaanse vader. Van Makaay en De Zeeuw is bekend dat hun moeder Moluks is, terwijl Van Persie Indonesisch bloed zou hebben via zijn oma.

Al deze voetballers van Indonesische afkomst zijn geboren in Nederland wat op basis van de in dit hoofdstuk geschetste geschiedenis niet vreemd is. Voor hun ouders of grootouders was het namelijk niet meer mogelijk om in Indonesië te blijven. Uit de zoekresultaten blijkt dat het bij geen enkele speler gaat om een bewuste keuze voor Oranje. De spelers hadden simpelweg geen keuze. En ook wanneer de Indonesische voetbalbond ze

---

²⁵⁷ Leon van Wijngaarden en Harm Graat, “Simon Tahamata: “Zoveel onwetendheid over de Molukse zaak,” *Algemeen Dagblad*, 2017.

benaderd zou hebben verwacht ik dat de kans zeer klein zou zijn dat één van deze spelers daar op in was gegaan. De belangrijkste reden hiervoor is de sociaalhistorische context. De spelers zijn geboren in Nederland en voelen zich verbonden met Nederland. Maar ook hun ouders en grootouders, die niet in Nederland geboren zijn, voelen meer binding met Nederland dan met Indonesië. Ze voelden zich er namelijk niet meer thuis of mochten zich niet meer thuis voelen in hun geboorteland. Wanneer één van deze voetballers voor Indonesië zou spelen zou dat misschien eerder een belediging tegenover de (groot)ouders zijn dan een gevoel van eer. Daarnaast is het ook bij deze casus belangrijk om rekening te houden met de kwaliteit van het Indonesisch nationaal elftal. Met een 173e plaats op de FIFA wereldranglijst vormt het op voetbalgebied geen concurrent voor Oranje.²⁵⁸

<i>Speler</i>	Geboorteland	Periode Nederlands elftal (aantal interlands)	Aantal zoekresultaten (1990-2020)
<i>Gaston Taument</i>	Nederland	1992-1996 (15)	8
<i>Giovanni van Bronckhorst</i>	Nederland	1996-2010 (106)	55
<i>Roy Makaay</i>	Nederland	1996-2005 (43)	22
<i>Denny Landzaat</i>	Nederland	2001-2008 (38)	23
<i>John Heitinga</i>	Nederland	2004-2013 (87)	35
<i>Robin van Persie</i>	Nederland	2005-2017 (102)	117
<i>Nigel de Jong</i>	Nederland	2004-2015 (81)	31
<i>Demy de Zeeuw</i>	Nederland	2007-2010 (27)	9
<i>Kenny Tete</i>	Nederland	2015-heden (14)	5

Tabel 6.1: Spelers van Indonesische afkomst in het Nederlands elftal (1990-2020).²⁵⁹

Wat opvalt in de krantenartikelen is in hoeverre spelers zich identificeren met hun Indonesische, Indische of Molukse achtergrond. In de zoekresultaten van Gaston Taument, Roy Makaay, Demy de Zeeuw en Robin van Persie wordt hun familielink met Indonesië niet benoemd. Hier kunnen verschillende verklaringen voor zijn. De moeder van de Zeeuw is

²⁵⁸ “Men’s ranking,” FIFA, geraadpleegd op 25 juni, 2021, <https://www.fifa.com/fifa-world-ranking/ranking-table/men/#all>.

²⁵⁹ Eigen bevindingen en berekeningen, zie bijlage 1 en 2.

Moluks, maar volgens een recent interview heeft hij al 20 jaar geen contact meer met haar.²⁶⁰ Taument vertelt dat mensen niet verwachten dat zijn moeder Indisch is door zijn Surinaamse uiterlijk.²⁶¹ Bij John Heitinga en Kenny Tete komt hun Indische achtergrond enkele keren naar voren. Zij stammen af van Indische Nederlanders en hebben, voor zover bekend, geen specifieke familiebanden met de Molukse eilanden. De vader en opa van Heitinga zijn geboren op Java en Tete omschrijft zichzelf als halve Indo, zijn moeder is Indisch.²⁶²

Nigel de Jong, Giovanni van Bronckhorst en Denny Landzaat hebben allemaal Moluks bloed door hun aderen stromen. Vooral deze laatste twee laten merken trots te zijn op hun Molukse identiteit en dit komt ook veelvuldig terug in de zoekresultaten. In 2001 vindt er een golf van terreur plaats op de Molukken waardoor er in Nederland een benefietwedstrijd wordt georganiseerd.²⁶³ Onder andere Van Bronckhorst en Landzaat maken onderdeel uit van dit benefiet-initiatief. Landzaat vertelt hierover: “Ik voel me nauw verbonden met wat het Molukse volk overkomt in Indonesië. Ze zijn daar in oorlog en dat wordt nauwelijks beseft in Nederland en de rest van de wereld.”²⁶⁴ Daarnaast vergelijkt hij zijn strijd op het veld met de Molukse KNIL-militairen vlak na de Tweede Wereldoorlog: “Uniek toch, drie geselecteerde Molukkers voor Oranje. Vroeger vocht ons volk voor de Nederlandse driekleur in Indonesië; nu verdedigen wij dezelfde driekleur als voetballers op het veld. Zoiets doet me veel. Natuurlijk sta ik daarbij stil, zoals de hele Molukse gemeenschap in Nederland.”²⁶⁵ Waar Landzaat, net als Tahamata, zich duidelijk uitsprekt laat Van Bronckhorst zich niet uit over de politieke situatie op de Molukken. Hij wil zich niet laten gebruiken als speelbal voor politieke belangen, ook niet door de Indonesische overheid die mee wil liften op zijn succes als voetballer.²⁶⁶ Tijdens zijn carrière ontplooid Van Bronckhorst zich namelijk tot misschien wel de beste voetballer van Molukse en daarmee ook Indonesische afkomst. Wanneer hij een jaar na de WK-finale van 2010 Indonesië bezoekt voor een goed doel is er sprake van ware ‘Gio-gekke’: “Indonesiërs zien de 106-voudig international als een verloren zoon die eindelijk

---

²⁶⁰ RTL Nieuws, “Demy de Zeeuw heeft moeder 20 jaar niet gezien: ‘het is goed zo.’,” *RTL*, geraadpleegd op 20 juni, 2021. <https://www.rtlnieuws.nl/sport/voetbal/artikel/5178268/demy-de-zeeuw-heeft-moeder-20-jaar-niet-gezien-het-goed-zo>. 19 augustus, 2020. RTL Nieuws.

²⁶¹ Herman Poos, “Jaar van Taument; Gaston lonkt naar EK; Gilbert slaagt bij Excelsior,” *Algemeen Dagblad*, 1992.

²⁶² Willem Vissers, “Eindelijk naar het land van zijn voorouders, dankzij het voetbal,” *de Volkskrant*, 2013. ; Robert Vuijsje, “Afrindo,” *de Volkskrant*, 2015.

²⁶³ Wilma van Maten, “Heilige oorlog op de Molukken,” *Trouw*, 2001.

²⁶⁴ De Telegraaf, “Ambassadeur van de Molukken,” *De Telegraaf*, 2001.

²⁶⁵ Idem.

²⁶⁶ Steven Verseput, “Een bedachtzame gentleman, maar keihard als het moet,” *NRC Handelsblad*, 2016. ; Elske Schouten, “Gio-gekke in Indonesische archipel; Oud-international Van Bronckhorst, van Molukse afkomst, zoekt steun voor stichting,” *NRC Handelsblad*, 2011.

terugkeert. Zelf ziet hij dat een tikje anders. ‘Ik zeg steeds: ik ben Nederlander en heb een Molukse achtergrond. Je moet toch zorgen dat je dat goed naar voren brengt.’²⁶⁷ De liefde van de spelers voor het land van hun (groot)ouders is wederzijds. Op de Molukken wordt het Nederlands elftal massaal toegejuicht: “Dat er met Giovanni van Bronckhorst en Nigel de Jong Moluks bloed door het Nederlands elftal stroomt, wordt op Ambon graag onderstreept. En als de Indonesische president Susilo Bambang Yudhoyono zegt dat het Indonesische voetbal versterking behoeft om ooit ook op het wereldtoneel te kunnen meedingen, reageert met hier laconiek, ‘Wij spelen al op het WK.’”²⁶⁸

Simon Tahamata (links) en Giovanni van Bronckhorst.²⁶⁹

Door dit sterke gevoel van een Molukse identiteit rijst de vraag wat spelers hadden gedaan als ze wel een keuze hadden kunnen maken. Een keuze tussen Nederland en de Molukken. Er bestaat een Zuid-Moluks elftal, maar dit wordt niet officieel erkend en is daarom niet aangesloten bij de FIFA. Daarnaast bestaat er een gelegenheidsformatie met Molukse voetballers die zo nu en dan oefen – en benefietwedstrijden spelen.²⁷⁰ De uitspraken

²⁶⁷ Elske Schouten, “Gio-gekte in Indonesische archipel; Oud-international Van Bronckhorst, van Molukse afkomst, zoekt steun voor stichting,” *NRC Handelsblad*, 2011.

²⁶⁸ De Telegraaf, “Oranjekoorts op de Molukken,” *De Telegraaf*, 2010. ; Peter Faber, “ ‘Ambon speelt al op het WK’; Molukkers koesteren ‘zonen’ Van Bronckhorst en De Jong,” *Trouw*, 2010.

²⁶⁹ NOS, “Andere Tijden Sport: Tahamata als voorbeeld voor Gio en vele Molukse jongeren,” *NOS*, 12 juli, 2020, <https://nos.nl/video/2340422-andere-tijden-sport-tahamata-als-voorbeeld-voor-gio-en-vele-molukse-jongeren>.

²⁷⁰ ELFVoetbal, “Benefietduel Cambuur tegen Moluks elftal,” *Elfvoetbal*, 19 oktober, 2005. <https://www.elfvoetbal.nl/Overige/204835/benefietduel-cambuur-tegen-moluks-elftal>.

van spelers over identiteit, de band met de Molukken en van sommigen de droom van een soevereine Molukse staat, doen vermoeden dat enkele spelers een voorkeur zouden kunnen hebben voor de Molukken. Voor het eigen vaderland, zou Tahamata misschien zeggen.

6.2 Suriname

De laatste groep die ik zal behandelen zijn de spelers van Surinaamse komaf. Dit is veruit de grootste groep in de dataset en kan daarom niet ontbreken in dit onderzoek. Toch ligt de eventuele keuze van Surinaamse voetballers anders dan bij spelers uit de eerder behandelde landen. Zoals beschreven moet een speler volgens de FIFA in het bezit zijn van een officieel document van een staat, een paspoort, om uit te mogen komen voor die staat. Surinaams-Nederlandse spelers hebben een Nederlands paspoort en volgens de Surinaamse wetgeving is het niet mogelijk om daarnaast ook een Surinaams paspoort te bezitten. In de praktijk betekent dit dat een speler zijn Nederlanderschap op zou moeten geven wanneer hij zou willen spelen in het Surinaams nationaal elftal. Een keuze houdt in dit geval dus veel meer in dan het voetballen voor een land. Deze wetgeving heeft de ontwikkeling van het Surinaamse elftal altijd in de weg gestaan. Met de invoering van een sportpaspoort in 2019 hoopt men hier verandering in te brengen.²⁷¹

6.2.1 Suriname in het Nederlands elftal

De eerste Surinaamse speler in het Nederlands elftal was Humphrey Mijnals. Als speler van de Utrechtse club Elinkwijk maakt hij op 3 april 1960 zijn opwachting in de defensie van Oranje. Nederland won de wedstrijd met 4-2 van Bulgarije maar voor menig voetbalkenner was de spectaculaire omhaal van Mijnals, waarmee hij een mogelijk Bulgaars tegendoelpunt voorkwam, het hoogtepunt van de wedstrijd. Vele Surinaamse Nederlanders waren uitgelopen voor de wedstrijd en moedigden Mijnals vol trots aan.²⁷² Het duurde hierna 20 jaar voordat de volgende Surinaamse Nederlander debuteerde in Oranje, die eer was aan Romeo Zondervan. Vanaf halverwege jaren 1980 kwam een periode van ongeveer twintig jaar met gouden generaties Surinaams-Nederlandse spelers. Ruud Gullit, Frank Rijkaard en Gerald Vanenburg wonnen met Oranje het EK 1988 en in 1995 won Ajax de Champions League met verschillende Surinaamse spelers.²⁷³

---

²⁷¹ Paul de Lange, “Oranje sta-in-de-weg Surinaams elftal,” *NRC Handelsblad*, 1993. ; Matty Verkamman, “Nieuw Surinaams elftal wil echt iets bereiken,” *Trouw*, 1993. ; Koen Greven, “Suriname wil ook naar het WK voetbal ; Nederlandse bond steunt streven en stelt voor jeugdelftal te adopteren,” *NRC Handelsblad*, 2004.

²⁷² Humberto Tan, *Het Surinaamse legioen* (Bergen: Uitgeverij Conserve, 2000), 63-69.

²⁷³ Tan, *Het Surinaamse legioen*, 7-10.

Na de EK winst werd er door deze generatie, aangevuld met talentvolle Nederlandse spelers als Edwin van der Sar en Dennis Bergkamp, niet meer geogst op een EK of WK. Een aantal keer was Oranje dichtbij, maar het kwam ook voor dat de selectie gebukt ging onder interne conflicten. Tijdens het EK van 1996 werd Edgar Davids door bondscoach Guus Hiddink naar huis gestuurd nadat de eerste beledigende opmerkingen had over Hiddink tegenover een Zwitserse journalist. Hierna werd in de media een foto foutief geïnterpreteerd; spelers leken groepjes te vormen op basis van huidskleur terwijl dit in werkelijkheid op voorkeur voor verschillende soorten maaltijden ging. De zaak ontplofte toen in de media een uitspraak van Patrick Kluijver uit de context werd gehaald. Zijn klik met Davids en Clarence Seedorf omschreef hij als ‘kabel’, Surinaams voor goed bevriend zijn. Volgens de spelers blies de media de foto, de term ‘kabel’ en het wegsturen van Davids op tot een zogenaamde rassenscheiding binnen Oranje.²⁷⁴ Davids vertelt hier later zelf over: “Het werd door de pers allemaal zo zwart-wit afgeschilderd.”²⁷⁵ Ook de Surinaams-Nederlandse speler Michael Reiziger wijst de media aan als schuldige: “Er werd discriminatie bijgehaald. Dat hele zwart-wit-verhaal bij Ajax en het Nederlands elftal ging niet over discriminatie, maar het was makkelijk en klonk spectaculair voor de pers.”²⁷⁶ Toch ligt het verhaal over Ajax, waar Reiziger op doelde, ten grondslag aan enige irritatie tussen spelers. Tot op de dag van vandaag liggen betrokken spelers en bestuurders van toen niet op dezelfde lijn. Ajax voerde na de Champions League winst van 1995 een nieuw salarissysteem in; oudere ervaren spelers zouden (veel) meer verdienen dan hun jongere ploeggenoten. De oudere spelers hadden vooral een Nederlandse afkomst terwijl de jongeren onder meer van Surinaamse komaf waren. Hier waren enkele spelers het niet mee eens wat resulteerde in verhalen over rassenscheiding en discriminatie.²⁷⁷

Hoewel het overgrote deel van Surinaams-Nederlandse voetballers in Nederland geboren is heerst er onder een gedeelte van hen het gevoel van onvolledige acceptatie en discriminatie. Doelman Stanley Menzo was tijdens zijn carrière, in de jaren 1990, meermaals het slachtoffer van racistische uitlatingen vanuit het publiek. Supporters, een vreemd woord om te gebruiken in deze context, maakten de vergelijking met een aap door bananen richting het

---

²⁷⁴ Tan, *Het Surinaamse legioen*, 195-197. ; Sjoerd Mossou, “De kabel vind je overal, zolang je bereid bent om te zoeken,” *Algemeen Dagblad*, 2013. ; NOS, “Andere Tijden Sport: Hoe ‘de kabel’ in 1996 het beeld van Oranje bepaalde,” NOS.nl, 12 juli, 2020, <https://nos.nl/video/2340424-andere-tijden-sport-hoe-de-kabel-in-1996-het-beeld-van-oranje-bepaalde>.

²⁷⁵ Tan, *Het Surinaamse legioen*, 197.

²⁷⁶ Idem, 198.

²⁷⁷ NOS Voetbal, “ ‘Het deed pijn, want er was bij Ajax nooit onenigheid tussen zwart en wit’,” *NOS*, 3 januari, 2021, <https://nos.nl/artikel/2362861-het-deed-pijn-want-er-was-bij-ajax-nooit-onenigheid-tussen-zwart-en-wit>.

doel te gooien. Niet alleen Menzo heeft hiermee te maken gehad. Ook in de afgelopen jaren hebben incidenten plaatsgevonden waarbij spelers (van het Nederlands elftal) onheus, racistisch werden bejegend.²⁷⁸ Dit betekent niet dat Surinaams-Nederlandse voetballers zich meer thuis zouden voelen in Suriname. In een tv-programma uit 1984 over racisme in de sport vertelt Gullit: “Ik ben altijd met Nederlandse jongens opgevoed. Ik voelde mij geen Surinamer, maar Nederlander. Ik werd er pas mee geconfronteerd omdat ik op een gegeven moment werd gezien als vertegenwoordiger van de Surinaamse gemeenschap. Pas op latere leeftijd, rond mijn negentiende, ging ik over mijn achtergrond nadenken.”²⁷⁹ Deze uitspraak werd hem door Surinamers niet in dank afgenomen. Zij vonden het onbegrijpelijk dat hij zich niet onvoorwaardelijk identificeerde als Surinamer.²⁸⁰ Evenals Gullit kende Rijkaard het land ook alleen via zijn vader. Geboren Surinamers, Davids en Seedorf, hebben volgens Rijkaard meer binding met Suriname. Door zijn Nederlandse moeder en Surinaamse vader voelt hij zich tussen beide culturen in staan.²⁸¹ In de generaties die volgen zijn er ook spelers die zich zeer verbonden voelen met Suriname. Zo toont Georginio Wijnaldum vol trots de Surinaamse vlag wanneer hij met zijn club Liverpool de Champions League wint. Enkele spelers spreken uit dat als het mogelijk geweest zou zijn ze een carrière bij zouden Suriname overwegen. Zo zegt latere Oranje-internationals Kew Jaliens: “Als ik niet in aanmerking kom voor het Nederlands elftal zou ik graag voor Suriname spelen. Ik heb hele sterke banden met dat land.”²⁸² En Jeremain Lens vertelt: “Als ik nu zou moeten kiezen, kies ik voor het Nederlands elftal. Maar als het nationale elftal van Suriname er over een aantal jaar beter voor zou staan, dan sluit ik niet uit dat ik een andere keuze maak.”²⁸³

---

²⁷⁸ Jaap Bloembergen, “‘Aangeluiden gaan aan je vreten’ ; Surinaamse voetballer Raoul Henan slachtoffer van racistische spreekoren,” *NRC Handelsblad*, 2004. ; Jaap Visser, “Waarom, waarom? Ik heb het me duizend keer afgevraagd,” *de Volkskrant*, 1995. ; Jan-Cees Butter, “Eerst denk je nog: sta erboven,” *Trouw*, 2019.

²⁷⁹ Tan, *Het Surinaamse legioen*, 118.

²⁸⁰ Idem, 118-119.

²⁸¹ Idem, 121-122.

²⁸² Koen Greven, “Suriname wil ook naar het WK voetbal ; Nederlandse bond steunt streven en stelt voor jeugdelftal te adopteren,” *NRC Handelsblad*, 2004.

²⁸³ Algemeen Dagblad, “Warme band met Suriname,” *Algemeen Dagblad*, 2010.

Georginio Wijnaldum poseert met de Nederlandse en Surinaamse vlag na het winnen van de Champions League met zijn club Liverpool.²⁸⁴

6.2.2 Het sportpaspoort

Zoals ik aan het begin van dit deelhoofdstuk heb geschreven was het lang niet mogelijk om als Surinamer een tweede paspoort te bezitten. Sinds 2019 is het volgens de Surinaamse wet toegestaan om uit te komen voor het Surinaams elftal zonder daarbij het Nederlanderschap te verliezen. Een speler kan in aanmerking komen voor een zakenpaspoort, dit geeft ze het recht om te voetballen voor de ‘Natio’ (bijnaam Surinaams elftal). De Surinaamse voetbalbond (SVB) heeft op deze wijze een veel grotere vijver waaruit ze kunnen vissen naar Nederlandse spelers van Surinaamse komaf. De plannen voor dit zakenpaspoort, oftewel sportpaspoort, bestonden al veel langer. In verschillende krantenartikelen uit 1993 wordt geschreven over plannen om het verkrijgen van een sportpaspoort mogelijk te maken. De reden om dit zakenpaspoort in te voeren was toen dezelfde als in 2019: de droom om op een WK te spelen.²⁸⁵ Toentertijd gingen de plannen niet door en bleef de keuze voor de spelers ‘bepikt’ tot het Nederlands elftal. Toch betekent de nieuwe regelgeving niet direct dat Nederland er een grote concurrent bij krijgt. In 1993 stelt Surinaamse oud-bondscoach Rob Groener: “Spelers die denken ook maar de kleinste kans te maken voor Oranje geselecteerd te worden, zullen waarschijnlijk geen behoefte hebben aan een dubbel paspoort. Het Nederlands elftal spreekt tenslotte meer tot de verbeelding. Maar er lopen in Nederland nog voldoende goede

---

²⁸⁴ Valentijn Driessen, “Ronald Koeman zet bij Barcelona zinnen op Georginio Wijnaldum,” *De Telegraaf*, 2020.

²⁸⁵ Paul de Lange, “Oranje sta-in-de-weg Surinaams elftal,” *NRC Handelsblad*, 1993. ; Matty Verkamman, “Nieuw Surinaams elftal wil echt iets bereiken,” *Trouw*, 1993.

Surinaamse voetballers rond die niet voor Oranje in aanmerking komen en wel een enorme versterking zouden betekenen voor het Surinaamse elftal.”²⁸⁶ Tot nu toe is deze voorspelling van Groener van toepassing op de situatie anno 2021. Evenals Curaçao maakt de Surinaamse bond werk van de werving van spelers. De selectie waarmee Suriname in 2021 naar de Gold Cup gaat (de Noord – en midden Amerikaanse variant van het EK) bestaat uit veel spelers met een verleden in het Nederlandse voetbal en spelers die de hoop op Oranje hebben opgegeven. Spelers Warner Hahn, Sean Klaiber, Ridgeciano Haps en Ryan Donk zijn een greep uit de groep talentvolle Surinaamse Nederlanders die door de komst van het sportpaspoort toch een interlandcarrière hebben.²⁸⁷

Evenals het Molukse elftal van Tahamata zijn er ook verschillende teams bestaande uit Surinaams-Nederlandse profvoetballers die benefietwedstrijden spelen. Het Kleurrijk elftal, in 1986 opgericht door Sonny Hasnoe, speelde in de zomer jaarlijks wedstrijden om geld in te zamelen voor Surinaamse goede doelen, voor veel spelers een eervolle taak. Op 7 juni 1989 slaat het noodlot toe wanneer een vliegtuig met een groot gedeelte van de selectie van het Kleurrijk elftal neerstort in Suriname, bekend als de SLM-ramp. Bijna alle passagiers komen om het leven waaronder een groot gedeelte van de voetballers. Deze gebeurtenis markeert een zwarte dag binnen de Surinaamse gemeenschap en het Surinaamse en Nederlandse voetbal.²⁸⁸ Enkele jaren later richt Menzo de Suriprofs op. Dit is ook een gelegheidselftal bestaande uit Surinaams-Nederlandse (oud-)voetballers, spelend voor goede doelen. Vele bekende voetballers hebben acte de présence gegeven in het elftal waaronder Gullit, Rijkaard, Davids, Reiziger en Seedorf. Na een wedstrijd in 1997 vertelt deze laatste: “Ik ben Nederlander, maar ik ben ook Surinamer. (...) Ik wilder er per se bij zijn. Op deze manier wilde ik het Surinaamse voetbal een beetje hoop geven.”²⁸⁹ Een citaat dat de situatie waar veel spelers van Surinaamse afkomst mee te maken hebben treffend weergeeft: Ze voelen zich zowel Nederlander als Surinamer. Ze zijn trots op hun identiteit en houden van het land van hun familie. Daarnaast spreekt men de wens uit om iets te kunnen betekenen voor Suriname, door middel van het voetbal. Ze voelen zich vaak niet volledig Nederlands, maar ook niet volledig Surinaams. Zoals Marokkaanse Nederlander Boulahrouz zowel als Nederlander en als

---

²⁸⁶ Paul de Lange, “Oranje sta-in-de-weg Surinaams elftal,” *NRC Handelsblad*, 1993.

²⁸⁷ Sportredactie, “Haps en Klaiber met Suriname naar Gold Cup: Feyenoord mist verdediger bij Europese start,” *Algemeen Dagblad*, 2021.

²⁸⁸ Sam van Raalte, “Het leven en de dood van Ajax-keeper Lloyd Doesburg,” *VICE*, 7 juni, 2018, <https://www.vice.com/nl/article/pawk97/het-leven-en-de-dood-van-ajax-keeper-lloyd-doesburg>. ; Tan, *Het Surinaamse legioen*, 139-157. NOS Voetbal, “SLM-vliegramp van precies 30 jaar geleden trof ook Nederlands voetbal,” *NOS*, 7 juni, 2019. <https://nos.nl/artikel/2287986-slm-vliegramp-van-precies-30-jaar-geleden-trof-ook-nederlands-voetbal>.

²⁸⁹ Tan, *Het Surinaamse legioen*, 156.

Marokkaan wordt gezien kent Menzo eenzelfde soort ervaring. Hij vertelt dat wanneer hij met de Suriprofs tegen het Surinaamse elftal hij zich Nederlands voelt, maar wanneer met de Suriprofs tegen een ander team speelt voelt hij zich echt Surinamer.²⁹⁰ Een gevoel wat niet verdwijnt en wat spelers, die zich soms tussen twee werelden in begeven, zullen herkennen.

Clarence Seedorf (links) en Edgar Davids in het shirt van de Suriprofs.²⁹¹

6.3 Conclusie hoofdstuk 6

Uit de dataset blijkt dat de Surinaamse invloed op het Nederlandse voetbal en het Nederlands elftal groter is dan van ieder ander land. Tijdens de wedstrijd Nederland-Duitsland in 2000 stonden op een gegeven moment zes spelers van Surinaamse afkomst voor Oranje in het veld.²⁹² Ook de invloed van Indonesische en Molukse spelers in het bijzonder is aanzienlijk geweest. De generaties voetballers in dit hoofdstuk hebben nooit voor de keuze gestaan om voor een ander land dan Nederland te spelen. Hoewel ze zich wellicht meer Surinaams, Indisch of Moluks voelen dan Nederlands zal het Nederlands elftal voor hen op nummer één staan. Enerzijds om sportieve aspecten anderzijds door het ontbreken van de keuzemogelijkheid. Evenals de Arubaanse, Curaçaose en Marokkaanse spelers worden Surinaamse en Indonesische spelers gezien als rolmodellen voor de gemeenschap in Nederland of elders op de wereld. Binnen deze rol proberen ze zich in te zetten voor het land waar ze zich naast Nederland ook thuis voelen. De hoofdvraag kan aan de hand van de

---

²⁹⁰ *Het Surinaamse Legioen*, geregisseerd door Hans Heijnen (2004; Three Lines Pictures), <https://vimeo.com/189937895>.

²⁹¹ Imago, "Seedorf ajax Photos," *Imago-images*, geraadpleegd op 23 juni, 2021, <https://www.imago-images.com/photos/seedorf-ajax>.

²⁹² *Het Surinaamse Legioen*, geregisseerd door Hans Heijnen (2004; Three Lines Pictures), <https://vimeo.com/189937895>.

Indonesische en Surinaamse casus niet beantwoord worden. De vraag ‘wat als...’ is interessant. Wat als spelers wel voor de keuze hadden gestaan? Met het Surinaamse talent in Nederland had het Surinaams nationaal elftal een wereldteam kunnen vormen. Om deze vraag te kunnen beantwoorden zal naar de toekomst gekeken moeten worden. Met de invoering van het sportpaspoort en de gestage ontwikkeling van de Surinaamse ploeg zouden binnen enkele jaren grotere spelers voor de keuze kunnen komen te staan. Dan zal echter ook moeten blijken hoe sterk de band van een derde en wellicht vierde generatie Surinaamse Nederlanders met het land van hun voorouders is gebleven.

Hoofdstuk 7: Conclusie van het onderzoek

In deze thesis heb ik een analyse uitgevoerd naar de keuze die voetballers maken inzake hun voetbalsnationaliteit. Deze permanente keuze was tot 2020 onomkeerbaar. Wanneer een speler namelijk één minuut zou spelen voor zijn land ligt dit vast voor de rest van zijn carrière. Bij hoge uitzondering is het sinds 2020 mogelijk om van voetbalsnationaliteit te veranderen, ook na het spelen van een officiële interlandwedstrijd. Een regeling die een opening biedt, maar waar slechts een beperkt aantal spelers voor in aanmerking komt. Door deze regulering van de FIFA kan de keuze een buitengewoon belangrijk moment vormen in het leven en carrière van een voetballer. In deze scriptie heb ik de verhalen, achtergronden en keuzes geanalyseerd van spelers die voor het Nederlands elftal uitgekomen zijn. Aan de hand van krantenartikelen heb ik inzicht gekregen in de keuzes en factoren die hierin een rol spelen.

Deze factoren hebben te maken met het begrip identiteit. Iedere persoon vormt zijn eigen identiteit aan de hand van bijvoorbeeld interesses, persoonlijkheid, dagelijkse bezigheden en normen & waarden. Daarnaast spelen zaken als het land waar je woont, bent geboren of je ouders geboren zijn een belangrijke rol. De concepten nationaliteit en staatsburgerschap maken onderdeel uit van een persoonlijke identiteit. Het hebben van het staatsburgerschap van een land (in het bezit zijn van het paspoort) houdt niet zonder meer in dat je je het meest thuis voelt in dat land of volledig onderdeel voelt van de nationale gemeenschap. Bovenal is een identiteit altijd in beweging. Dit geldt zowel voor culturele, groepsidentiteiten als voor persoonlijke identiteiten. Een mens leeft, verandert en wordt gevormd door ervaringen, gebeurtenissen en relaties tot anderen. Door de meervoudige nationaliteit die voetballers veelal met hun geboorte meekrijgen bevinden zij zich soms tussen hun vader en moeder, het eigen geboorteland of het land van hun ouders, tussen twee (of soms meerdere) verschillende naties. Deze naties kunnen een rol spelen in de keuze die een speler maakt. Als gevolg van de groei en het aanzien van de voetbalsport spreken steeds meer landen de wens uit om deel te nemen aan het WK. Door de FIFA-regelgeving kan een speler aanspraak maken op de plek in een nationale selectie wanneer niet alleen hijzelf of zijn ouders, maar ook wanneer één van de grootouders geboren is in het betreffende land. Daarnaast kan een speler ook door het wonen en werken in een land na een aantal jaar goedkeuring krijgen van de FIFA. Door deze vele mogelijkheden komt het steeds vaker voor dat nationale voetbalbonden zich actief bezighouden met het werven van ‘verloren zonen’.

Spelers als Ansu Fati of Mohamed Ihattaren worden als tieners voor het blok gezet om te kiezen tussen twee vaderlanden wat vanzelfsprekend grote druk met zich meebrengt.

Met behulp van de geconstrueerde dataset heb ik inzicht gekregen in spelers met een migratieachtergrond die sinds 1990 hebben gevoetbald voor het Nederlands elftal. Hieruit komt voort dat 68 spelers, 45,3% van het totaal, in het bezit is van een andere nationaliteit naast de Nederlandse. Van deze groep ‘migrantenvoetballers’ heeft het grootste gedeelte een Surinaamse afkomst. Verder komen ook Aruba, Curaçao, Indonesië en Marokko meerdere keren voor. Aan de hand van verschillende casussen heb ik mij verdiept in de achtergrond en keuzes van spelers voor Oranje en de sociaalhistorische context die hier eventueel een rol in speelt. In de analytische hoofdstukken ben ik ingegaan op spelers uit de bovenstaande landen. Bij alle onderzochte spelers komt duidelijk naar voren dat het Nederlands elftal voor hen het hoogst haalbare is op sportief gebied. Dit betekent niet altijd dat de spelers zich meer Nederlands voelen dan bijvoorbeeld Marokkaans of Surinaams. Dat zij uiteindelijk toch voor Nederland hebben gekozen hangt samen met verschillende factoren: Allereerst de voetbalinhoudelijke kwaliteit. Van de behandelde landen staat Nederland het hoogst op de wereldranglijst en zou het in theorie de grootste kans moeten hebben op het behalen van prijzen. Daarnaast speelt de omgeving een rol. Spelers laten zich informeren door familie en vrienden en verdedigen naast de eer van hun land ook de eer van de familie. Ten slotte moet in acht genomen worden of de speler daadwerkelijk een keuze heeft gehad tussen zijn nationaliteiten. Bij spelers van Marokkaanse komaf bestaat deze keuze zeker, mede door het sportieve succes van Marokko. Spelers van Arubaanse, Curaçaose en Surinaamse afkomst hebben pas sinds de laatste jaren de optie gekregen om voor deze landen uit te komen. Spelen voor de landen waar ze hun wortels hebben liggen was voorheen geen reële of mogelijke optie. Bij de spelers van Indonesische komaf speelt de sociaalhistorische context nadrukkelijk een rol. Zij voelen zich niet Indonesisch maar Indisch, Moluks en Nederlands.

Bij Marokkaans-Nederlandse voetballers wordt hun keuze verbonden aan het maatschappelijk debat over integratie en de multiculturele samenleving, zowel begin jaren 2000 als vijftien jaar later. Dit ontbreekt bij spelers uit de andere landen. Toch worden zij allemaal gezien als vertegenwoordiger van ‘hun gemeenschap’. Ze hebben mooie successen bereikt als profvoetballer en hun plek in Oranje met hard werken veroverd. Een mentaliteit die gewaardeerd wordt in Nederland en bij de Nederlandse pers. Het citaat van Creedon uit de inleiding van dit onderzoek waarin zij een beeld schetst over atleten als nationale symbolen die de eer van de natie verdedigen komt duidelijk terug in de krantenartikelen. Wanneer een speler zich uitlaat over zijn identiteit laat de media dit niet onbesproken. Er kan met onbegrip

gereageerd worden op de spelers uit de verschillende nationale gemeenschappen waar ze toe behoren. Voetballers worden namelijk gezien als nationaal symbool, nationale trots en nationaal bezit.

Door de gemaakte keuzes en beperkte grootte van deze master thesis zijn er onderdelen die ik onbesproken heb gelaten en waar eventueel vervolgonderzoek verandering in kan brengen. Ik heb mij in deze thesis met het oog op bredere verbanden en de sociaalhistorische context voornamelijk gefocust op spelers met afkomst uit de oud-koloniën van Nederland of wiens (groot)ouders door arbeidsmigratie naar Nederland zijn geëmigreerd. Binnen de categorie ‘Overige migratie’ bevinden zich spelers waarvan de tweede of soms derde nationaliteiten éénmaal voorkomen in de dataset. Ook deze voetballers hebben allemaal hun eigen verhaal waar interessante bevindingen uit kunnen komen. Tevens heb ik gemerkt dat er nog dieper ingegaan zou kunnen worden op de landen, en voetballers uit deze landen. De verschillende casussen, het maatschappelijk debat, krantenberichtgeving en de hieraan verbonden historische context zouden kunnen dienen als aparte onderwerpen voor academisch onderzoek. Daarnaast zijn er over de hele wereld talloze andere casussen met relaties tussen nationaliteit, migratie, identiteit, sport en media welke het analyseren waard zijn. Ten slotte zou in een vervolgstudie de door mij gehanteerde zoekmethode verbeterd en geperfectioneerd kunnen worden om een beter en gericht overzicht te krijgen van de zoekresultaten.

In deze scriptie is het voor mij duidelijk geworden voor welke, soms onmogelijke, keuzes voetballers komen te staan. Zelf willen ze voetballen en wedstrijden winnen, terwijl de keuze door de media en supporters uitgelegd kan worden als goedkeuring of afwijzing van een land. Met de door de FIFA in 2020 ingevoerde nieuwe regelgeving is er mijns inziens een welkome versoepeling doorgevoerd. Desalniettemin ben ik ook voorstander van de bestaande striktere richtlijnen rondom de voetbalnationaliteit. Ook ik merk dat ik, als fan, voetballers zie als nationale helden en nationale symbolen die de eer van mijn of een ander land verdedigen. En hoewel je als fan het beste voor je land wil, wil je ook het beste voor de carrière van de speler. Dat een speler voor de keuze komt te staan is niet erg, zolang hij deze keuze in alle rust en met onvoorwaardelijke acceptatie van de buitenwereld kan nemen.

Bibliografie

Wetenschappelijke literatuur

- Anderson, Benedict. "The origins of National Consciousness." In *Imagined Communities. Reflection on the Origin and Spread of Nationalism*. Ed. Benedict Anderson, 37-46. London/New York: Verso, 1991.
- Beets, Gijs, Van Imhoff, Evert, Huisman, Corina, Koesoebjono, Santo en Evelien Walhout. "Definities en gevolgde aanpak." In *De Demografische Geschiedenis van de Indische Nederlanders*, 5-18. Den Haag: NIDI, 2002.
- Bernstein, Alina en Neil Blain. "Sport and the Media: The Emergence of a Major Research Field." *Culture, Sport, Society* 5, nr. 3 (2002): 1-30. Doi: 10.1080/911094213.
- Burgers, Herman. "Het conflict tussen Nederland en de Republiek Indonesië – Laatste fase. Het geschil over Nieuw-Guinea." In *De Garoeda en de Ooievaar*, 685-760. Leiden: KITLV Uitgeverij, 2010.
- Burgers, Herman. "Indonesië en de Verenigde Oost-Indische Compagnie." In *De Garoeda en de Ooievaar*, 19-66. Leiden: KITLV Uitgeverij, 2010.
- Coakley, John. "'Primordialism' in nationalism studies: theory or ideology." *Nations and Nationalism* 24, nr. 2 (2018): 327-347.
- Cooper, Frederick. *Citizenship, Inequality and Difference*. Princeton: Princeton University Press, 2018.
- Creedon, Pamela. "Woman, Media and Sport: Creating and Reflecting Gender Values." In *Woman, Media and Sport*. Ed. Pamela Creedon, 3-27. Thousand Oakes: SAGE Publications, 1994.
- Dalhuisen, Leo, Maurits Hassankhan, en Frans Steegh. *Geschiedenis van Suriname*. Zutphen: Walburg Pers, 2007.
- Dalhuisen, Leo, Ronald Donk, Rosemarijn Hoefte, en Frans Steegh. *Geschiedenis van de Antillen*. Zutphen: Walburg Pers, 2009.
- Dietschy, Paul. "Making football global? FIFA, Europe, and the non-European football world, 1912-74." *Journal of Global History* 8, (2013): 279-298.
- Enthoven, Victor, Henk den Heijer en Han Jordaan Hoefte. "Inleiding." In *Geweld in de West: Een militaire geschiedenis van de Nederlandse Atlantische wereld 1600-1800*. Ed. Rosemarijn Hoefte en Gert Oostindie 1-7. Leiden: Koninklijke Brill NV, 2013.

Gellner, Ernest. "Definitions." In *Nations and Nationalism (New Perspectives on the Past)*, 1-7. Ithaca: Cornell University Press, 1983.

Gellner, Ernest. "The Transition to an Age of Nationalism." In *Nations and Nationalism (New Perspectives on the Past)*, 40-52. Ithaca: Cornell University Press, 1983.

Hall, Courtney D. "Fishing for All-Stars in a Time of Global Free Agency: Understanding FIFA Eligibility Rules and the Impact on the U.S. Men's National Team." *Marquette Sports Law Review* 23, nr. 1 (2012): 191-209.

Hall, Stuart. "Cultural Identity and Diaspora." In *Identity: Community, Culture, Difference*. Ed. Jonathan Rutherford, 222-237. Londen: Lawrence and Wishart, 1990.

Hastings, Derek. "Introduction." In *Nationalism in Modern Europe. Politics, Identity and Belonging since the French Revolution*, 8-30. Londen: Bloomsbury Academic, 2018.

Hobsbawm, Eric. "Introduction: Inventing Traditions." In *The Invention of Tradition*. Ed. Eric Hobsbawm en Terence Ranger, 1-14. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.

Hobsbawm, Eric. "Mass-Producing Traditions: Europe, 1870-1914." In *The Invention of Tradition*. Ed. Eric Hobsbawm en Terence Ranger, 263-307. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.

Hobsbawm, Eric. "The apogee of nationalism, 1918-1950." In *Nations and Nationalism since 1780*. Ed. Eric Hobsbawm, 131-162. Cambridge: Cambridge University Press, 1990.

Huizinga, Johan. "Patriotisme en nationalisme in de Europeesche geschiedenis tot einde der negentiende eeuw." In *Verzamelde werken. Deel 4. Cultuurgeschiedenis 2*. Ed. L. Brummel, 497-554. Haarlem: H.D. Tjeenk Willink & Zoon, 1949.

Ismer, Sven. "Embodying the nation: football, emotions and the construction of collective identity." *The Journal of Nationalism and Ethnicity* 39, nr. 4 (juli 2011): 547-565.

Jennissen, Roel. "De instroom van buitenlandse arbeiders en de migratiegeschiedenis van Nederland na 1945." *Justitiële verkenningen* 39, nr. 6 (2013): 9-31.

Jeppesen, Sandra. "Understanding Alternative Media Power: Mapping Content & Practice to Theory, Ideology, and Political Action." *Democratic Communiqué* 27 (2015/2016): 54-77.

Kidd, Jenny. "Language as Power." In *Representation*. Ed. Jenny Kidd, 40-60. Londen: Routledge, 2015.

Knoppers, Annelies en Jacco van Sterkenburg. "Sport as a contested racial/ethnic discourse: Processes of racialization in Dutch sport media and sport policy." *Journal of Multicultural Discourses* 7, nr. 2 (juli 2012): 119-136. Doi: 10.1080/17447143.2012.687001.

Leerssen, Joep. "Identity/alterity/hybridity." In *Imagology. The cultural representation and literary of national characters. A critical survey*. Ed. Manfred Beller en Joep Leerssen, 335-342. Rodopi Publishers, 2007.

Leerssen, Joep. "Inleiding: Het toeval Nederland en de cultivering van cultuur." In *De Bronnen van het Vaderland. Taal literatuur en de afbakening van Nederland, 1806-1890*, 9-18. Nijmegen: Vantilt, 2006.

Leerssen, Joep. "The Rethoric of National Character: A Programmatic Survey." *Poetics Today* 21, nr. 2 (2000): 267-292.

Long, Paul en Tim Wall. "Media representations." In *Media Studies: Texts, Production, Context*. Ed. Paul Long en Tim Wall, 100-129. New York: Routledge, 2012.

Mittag, Jürgen Benjamin Legrand. "Towards Europeanization of football? Historical phases in the evolution of the UEFA European Football Championship." *Soccer & Society* 11, nr. 6 (2010): 709-722.

Oonk, Gijsbert. "Sport and nationality: towards thick and thin forms of citizenship." *Taylor & Francis Online* (8 oktober, 2020): 1-19. <https://doi.org/10.1080/14608944.2020.1815421>.

Oonk, Gijsbert. "Who May Represent the Country? Football, Citizenship, Migration, and National Identity at the FIFA World Cup." *The International Journal of the History of Sport* 37, nr. 11 (2020): 1046-1065.

Oostindie, Gert. "Dekolonisatie, migratie en de postkoloniale bonus." In *Postkoloniaal Nederland*, 21-49. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker, 2010.

Oostindie, Gert. "Strijd om erkenning: oorlog en stille intocht." In *Postkoloniaal Nederland*, 78-108. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker, 2010.

Shachar, Ayelet. "Curtailling Inheritance: Toward a *Jus Nexi* Membership Allocation Principle." In *The Birthright Lottery: Citizenship and Global Inequality*. Ed. Ayelet Shachar, 164-192. Cambridge: Harvard University Press, 2009.

Shachar, Ayelet. "Earned Citizenship: Property Lessons for Immigration Reform." *Yale Journal of Law & the Humanities* 23, nr. 1 (januari 2011).

Syatauw, Joop. "De Dekolonisatie van het Nederlands-Indische Voetbal." *De Sportwereld* 42 (2006): 15-19.

Storey, John. *Cultural Studies and the Study of Popular Culture*. Edinburgh: Edinburgh University Press Ltd., 2010.

Sturken, Marita en Lisa Cartwright. "Images, Power, Politics." In *Practices of Looking: An Introduction to Visual Culture*. Ed. Marita Sturken en Lisa Cartwright, 9-48. New York: Oxford University Press Inc., 2001.

Van Campenhout, Gijs, Gijsbert Oonk, en Jacco van Sterkenbrug. “Has the World Cup become more migratory? A comparative history of foreign-born players in national football teams, c. 1930-2018.” *Comparative Migration Studies* 7, nr. 22 (2019): 1-19.

Van Vree, Frank. “Media, Geschiedenis en Representatie.” *TMG Journal for Media History* 1 (1998): 1-4. <http://doi.org/10.18146/tmg.64>.

Boeken

De Groot, Jaap. *Johan Crujff - Mijn Verhaal*. Amsterdam: Nieuw Amsterdam Uitgevers, 2016.

Rijsman Thomas, en Nordin Ghouddani. *Marokkaanse Trots: Smaakmakers in de Eredivisie*. Amsterdam: Atlas Contact, 2020. Calibre.

Tan, Humberto. *Het Surinaamse legioen*. Bergen: Uitgeverij Conserve, 2000.

Geluid en Beeld

Algemeen Dagblad. “Boulahrouz loopt mee bij AZ: ‘Kijken hoe trainersvak bevalt’.” *AD*, 7 juni, 2021. <https://www.ad.nl/nederlands-voetbal/boulahrouz-loopt-mee-bij-az-kijken-hoe-trainersvak-bevalt~aad703f7/26823989/>. 29402021.

Algemeen Dagblad. “Dumfries voorspelde in zijn schriftje al zijn debuut.” *AD*, geraadpleegd op 23 mei, 2021. <https://www.ad.nl/nederlands-voetbal/dumfries-voorspelde-in-zijn-schriftje-al-zijn-debuut~aa0adc5a/>.

Andere Tijden Sport. “Dries Boussatta: Trots op Oranje.” *NTR*, geraadpleegd op 20 juni, 2021. https://www.ntr.nl/Andere-Tijden-Sport/230/detail/Dries-Boussatta-trots-op-Oranje/VPWON_1304020.

CNN Indonesia. “Jejak Bersejarah Hindia Belanda dia Piala Dunia 1938.” *CNN Indonesia*. Geraadpleegd op 25 juni, 2021, <https://www.cnnindonesia.com/olahraga/20180423105701-142-292771/jejak-bersejarah-hindia-belanda-di-piala-dunia-1938>.

Driessen, Valentijn. “Ronald Koeman zet bij Barcelona zinnen op Georginio Wijnaldum.” *De Telegraaf*, 2020.

Het Laatste Gevecht. Geregisseerd door Emile Schelvis. Universal Music: 2009. DVD.

Het Surinaamse Legioen. Geregisseerd door Hans Heijnen. Three Lines Pictures: 2004. <https://vimeo.com/189937895>.

Imago. “Seedorf ajax Photos.” *Imago-images*. Geraadpleegd op 23 juni, 2021. <https://www.imago-images.com/photos/seedorf-ajax>.

NOS. “Andere Tijden Sport: Hoe ‘de kabel’ in 1996 het beeld van Oranje bepaalde,” *NOS*, 12 juli, 2020. <https://nos.nl/video/2340424-andere-tijden-sport-hoe-de-kabel-in-1996-het-beeld-van-oranje-bepaalde>.

NOS. “Andere Tijden Sport: Tahamata als voorbeeld voor Gio en vele Molukse jongeren.” *NOS*, 12 juli, 2020. <https://nos.nl/video/2340422-andere-tijden-sport-tahamata-als-voorbeeld-voor-gio-en-vele-molukse-jongeren>.

Pinterest. “Dejan Stankovic – Yugoslavia.” Geraadpleegd op 10 april, 2021. <https://nl.pinterest.com/pin/669347563348231388/>.

Pinterest. “Dejan Stankovic, Serbia & Montenegro.” Geraadpleegd op 10 april, 2021. <https://www.pinterest.co.uk/pin/669347563348188965/>.

The Sporting Blog. “Dejan Stankovic – 3 World Cups for 3 different countries.” Geraadpleegd op 10 april, 2021. <https://thesporting.blog/blog/dejan-stankovic-3-world-cups-3-different-countries>.

YouTube. “Fascinating story of Asia’s first World Cup team.” FIFATV. Geraadpleegd op 2 mei, 2021. https://www.youtube.com/watch?v=DO_kfSKD4Nw.

Youtube. “Kiezen voor Marokko? ‘Ze hebben alles aan Nederland te danken’.” Veronica Inside. Geraadpleegd op 23 mei, 2021. https://www.youtube.com/watch?v=Tkt_mmJE26Q&t=40s.

Youtube, “Morocco has an abundance of talent.” FIFA TV. Geraadpleegd op 7 juni, 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=EGWT9hb-uMs>.

Youtube, “Morocco | National Team History.” The Soccer Tavern. Geraadpleegd op 7 juni, 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=UFeUxJoHJG4>.

Online artikelen en websites

Ajaxlife. “De feyenoordjaren van El Ghazi: leergierig blijven.” *Ajaxlife*, geraadpleegd op 20 juni, 2020. <https://www.ajaxlife.nl/articles/2016/2-februari-2016/de-feyenoordjaren-van-el-ghazi-leergierig-blijven>.

BBC Sport, “Ansu Fati: Barcelona forward granted Spanish citizenship.” *BBC*, 20 september, 2019. <https://www.bbc.com/sport/football/49773149>.

Benjamin, Brian. “The story of the 1930 world cup.” *These football times*, 4 september, 2014. [https://thesefootballtimes.co/2014/09/04/the-story-of-the-1930-world-cup/#:~:text=At%20that%20time%20FIFA%20consisted,from%20Asia%20\(Japan%20and%20Siam%20%E2%80%93](https://thesefootballtimes.co/2014/09/04/the-story-of-the-1930-world-cup/#:~:text=At%20that%20time%20FIFA%20consisted,from%20Asia%20(Japan%20and%20Siam%20%E2%80%93)

“Bronnen.” geraadpleegd op 11 april, 2021. <https://www.lexisnexis.nl/over-lexisnexis/bronnen>.

CAF. “CAF History.” Geraadpleegd op 3 mei, 2021. <https://www.cafonline.com/about-us/caf-history/>.

Canon van Nederland. “Oranjegevoel.” Geraadpleegd op 7 januari, 2021. <https://www.canonvannederland.nl/nl/oranjegevoel>.

Centraal Bureau voor de Statistiek. “Criminaliteit.” CBS, geraadpleegd op 20 juni, 2021. <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2016/47/criminaliteit>.

CONCACAF. “History.” Geraadpleegd op 3, mei, 2021. <https://www.concacaf.com/inside-concacaf/history/>.

CONCACAF. “Sint Maarten.” Geraadpleegd op 9 mei, 2021. <https://www.concacaf.com/inside-concacaf/member-associations/sint-maarten/>.

Datagraver.com “Oplage betaalde papieren dagbladen 1946-2017.” Geraadpleegd op 22 januari, 2021, <https://www.datagraver.com/case/oplage-betaalde-papieren-dagbladen-1946-2017>.

De Zeeuw, Eline. “Anita voetbalt na Oranje nu voor Curaçao: ‘Hiddink feliciteerde me als eerste’.” *NOS*, 25 maart, 2021. <https://nos.nl/artikel/2374051-anita-voetbalt-na-oranje-nu-voor-curacao-hiddink-feliciteerde-me-als-eerste>.

ELFVoetbal. “Benefietduel Cambuur tegen Moluks elftal.” *Elfvoetbal*, 19 oktober, 2005. <https://www.elfvoetbal.nl/Overige/204835/benefietduel-cambuur-tegen-moluks-elftal>.

FA. “The History of the FA.” Geraadpleegd op 2 mei, 2021. <https://www.thefa.com/about-football-association/what-we-do/history>.

FFK. “About FFK.” Geraadpleegd op 8 mei, 2021. <https://www.ffk.cw/about-ffk>.

FFK. “History.” Geraadpleegd op 8 mei, 2021. <https://www.ffk.cw/about-ffk/history>.

FIFA. “A problematic prelude tot he 1938 World Cup.” Geraadpleegd op 2 mei, 2021. <https://www.fifa.com/news/problematic-prelude-the-1938-world-cup-71450>.

FIFA. “FIFA Member Associations.” Geraadpleegd op 8 april, 2021. <https://www.fifa.com/associations/#all>.

FIFA. “History of FIFA – A New Era.” Geraadpleegd op 8 april, 2021. <https://www.fifa.com/news/history-fifa-new-era-454>.

FIFA. “History of FIFA – FIFA takes shape.” Geraadpleegd op 7 april, 2021. <https://www.fifa.com/mensyoutholympic/news/history-fifa-fifa-takes-shape-449>.

FIFA. “Meazza stars in unique Greek tragedy.” Geraadpleegd op 10 april, 2021. <https://www.fifa.com/worldcup/news/meazza-stars-unique-greek-tragedy-2303193>.

FIFA. “Men’s ranking.” Geraadpleegd op 8 mei, 2021. <https://www.fifa.com/fifa-world-ranking/ranking-table/men/#all>.

FIFA. “Olympic Football Tournament London 1908.” Geraadpleegd op 7 april, 2021. <https://www.fifa.com/mensolympic/archive/london1908/>.

FIFA. “The History of the FIFA World Cup.” Geraadpleegd op 11 maart, 2021. <https://www.fifa.com/news/the-history-the-fifa-world-cuptm-439>.

FIFA. “The unique tale of Luis Monti.” Geraadpleegd op 10 april, 2021. <https://www.fifa.com/worldcup/news/the-unique-tale-of-luis-monti-2772055>.

FIFA. “UEFA – 50 years of success.” Geraadpleegd op 8 april, 2021. <https://www.fifa.com/who-we-are/news/uefa-years-success-92895>.

FIFA world ranking – table & charts. “Apr. 2003 FIFA-ranking table.” Geraadpleegd op 8 mei, 2021. http://fifa-ranking.free-data.net/fifa-ranking/2003-04-fifa_ranking_chart.

KNVB Media. “Alles gebeurt met een reden.” *Ons Oranje*, 25 april, 2011. <https://www.onsoranje.nl/nieuws/jeuugd-mannen-onder-19/22974/alles-gebeurt-met-een-reden>.

Kuper, Simon. “World Cup 2018: Morocco – a team of Europeans.” *Financial Times*, 1 juni, 2018. <https://www-ft-com.eur.idm.oclc.org/content/ec684d80-6399-11e8-90c2-9563a0613e56>.

Menary, Steve. “The curious history of football in the Dutch Caribbean (Part 1).” *Outside Write*, geraadpleegd op 8 mei, 2021. <https://outsidewrite.co.uk/the-curious-history-of-football-in-the-dutch-caribbean/>.

Menary, Steve. “The History of Football in the Dutch Caribbean: The Modern Era,” *Outside Write*, geraadpleegd op 8 mei, 2021, <https://outsidewrite.co.uk/the-history-of-football-in-the-dutch-caribbean-the-modern-era/>.

Mee met Oranje. “Anwar El Ghazi,” *Mee met Oranje*, 22 juni, 2021. <https://www.meemetoranje.nl/tag/anwar-el-ghazi/>.

NOS Voetbal. “FIFA breidt WK 2026 uit naar 48 landen.” *NOS*, 10 januari, 2017. <https://nos.nl/artikel/2152297-fifa-breidt-wk-2026-uit-naar-48-landen.html>.

NOS Voetbal. “ ‘Het deed pijn, want er was bij Ajax nooit onenigheid tussen zwart en wit’ ,” *NOS*, 3 januari, 2021. <https://nos.nl/artikel/2362861-het-deed-pijn-want-er-was-bij-ajax-nooit-onenigheid-tussen-zwart-en-wit>.

NOS Voetbal. “SLM-vliegramp van precies 30 jaar geleden trof ook Nederlands voetbal.” *NOS*, 7 juni, 2019. <https://nos.nl/artikel/2287986-slm-vliegramp-van-precies-30-jaar-geleden-trof-ook-nederlands-voetbal>.

NOS Voetbal, “Spanje geeft Barcelona’s sensatie Fati (16) snel paspoort via spoedprocedure.” *NOS*, 20 september, 2019. <https://nos.nl/artikel/2302572-spanje-geeft-barcelona-s-sensatie-fati-16-snel-paspoort-via-spoedprocedure.html>.

NU.nl. “Curaçao wint voor het eerst in geschiedenis Caribbean Cup.” *NU.nl*, 26 juni, 2017. <https://www.nu.nl/voetbal/4794408/curacao-wint-eerst-in-geschiedenis-caribbean-cup.html>.

OFC. “About OFC.” Geraadpleegd op 3 mei, 2021. <https://www.oceaniafootball.com/about-ofc/>.

Outside of the boot. “Fascism and Football: How Italy Won The 1934 and 1938 World Cup.” *Outside of the boot*, 20 mei, 2014. <http://outsideoftheboot.com/2014/05/20/fascism-and-football-how-italy-won-the-1934-and-1938-world-cup/>.

Ons Oranje. “Over ons.” Geraadpleegd op 26 mei, 2021. <https://www.onsoranje.nl/over-ons>.

Onze Taal. “Het woord allochtoon.” *Genootschap Onze Taal*, geraadpleegd op 20 juni, 2021. <https://onzetaal.nl/nieuws-en-dossiers/dossiers/het-woord-allochtoon/>.

Playmakerstats. Geraadpleegd op 25 november, 2020. [Playmakerstats.com](https://www.playmakerstats.com)

Peters, Guus. “We spraken met bondscoach Remko Bientini over het succes van het Curaçaose elftal.” *VICE*, 27 januari, 2017. <https://www.vice.com/nl/article/qvmp43/we-spraken-bondscoach-remko-bientini-over-het-succes-van-het-curacaose-elftal>.

Price, Steve. “FIFA Eligibility Rule Change Offers World Cup Hopes For ‘One-Cap Wonders’.” *Forbes*, 19 september, 2020. <https://www.forbes.com/sites/steveprice/2020/09/19/fifa-eligibility-rule-change-offers-world-cup-hopes-for-one-cap-wonders/?sh=3e148f8c511e>.

RTL Nieuws. “Demy de Zeeuw heeft moeder 20 jaar niet gezien: ‘het is goed zo.’” *RTL*, geraadpleegd op 20 juni, 2021. <https://www.rtlnieuws.nl/sport/voetbal/artikel/5178268/demy-de-zeeuw-heeft-moeder-20-jaar-niet-gezien-het-goed-zo>. 19 augustus, 2020. *RTL Nieuws*.

Siu, Vince. “The World Cup: Evolution from Celebration of Football to Money-Making Exercise.” *Bleacher Report*, 10 januari, 2014. <https://bleacherreport.com/articles/1918337-the-world-cup-evolution-from-celebration-of-football-to-money-making-exercise>.

Spencer, Stuart. “Scotland v England: The World’s First Football International Fixture.” *Scottish Football Museum*, 30 november, 2017. <https://scottishfootballmuseum.org.uk/scotland-v-england-the-worlds-first-football-international-fixture/>.

Sportredactie. “Curaçao neemt met opgeheven hoofd afscheid van Gold Cup.” *Algemeen Dagblad*, 1 juli, 2019. <https://www.ad.nl/buitenlands-voetbal/curacao-neemt-met-opgeheven-hoofd-afscheid-van-gold-cup~a6b7ef60/>.

Sportredactie. “Unicum in Cuba: spelers uit buitenland welkom in nationale ploeg.” *Algemeen Dagblad*, 9 maart, 2021. <https://www.ad.nl/buitenlands-voetbal/unicum-in-cuba-spelers-uit-buitenland-welkom-in-nationale-ploeg~ad3b2a8e/>.

Sportnieuws. “Vurnon Antita in 29-koppige voorselectie Oranje, Bazoer niet.” *sportnieuws.nl*, 26 mei, 2016, <https://sportnieuws.nl/voetbal/buitenland/vurnon-anita-29-koppige-voorselectie-oranje-bazoer/>.

“Source selection.” geraadpleegd op 25, mei, 2021. <https://advance-lexis-com.eur.idm.oclc.org/sourceselection/?pdmfid=1516831&crd=bd1c3bf3-61bc-42b9-8f43-f5f21ac4365c>.

Transfermarkt. “Bruno Martins Indi.” Geraadpleegd op 25 mei, 2021. <https://www.transfermarkt.nl/bruno-martins-indi/profil/spieler/112052>.

Transfermarkt. “Denzel Dumfries.” Geraadpleegd op 25 mei, 2021. <https://www.transfermarkt.nl/denzel-dumfries/profil/spieler/321528>.

Transfermarkt, “Jordy Cruyff.” Geraadpleegd op 25 mei, 2021. <https://www.transfermarkt.nl/jordi-cruyff/profil/spieler/7436>.

Transfermarkt. “Patrick Kluivert.” Geraadpleegd op 11 mei, 2021. <https://www.transfermarkt.nl/patrick-kluivert/profil/spieler/4385>.

Transfermarkt. “Vurnon Anita.” Geraadpleegd op 25 mei, 2021. <https://www.transfermarkt.nl/vurnon-anita/profil/spieler/30670>.

UEFA. “1954-1962: Birth of UEFA.” Geraadpleegd op 3 mei, 2021. <https://www.uefa.com/insideuefa/news/01ab-0f84767887e4-8b1a9f4c41b2-1000--1954-1962-birth-of-uefa/>.

UEFA. “Member associations.” Geraadpleegd op 9 april, 2021. <https://www.uefa.com/insideuefa/member-associations/>.

Umma, Rohmatul. “Dejan Stankovic: The Only Footballer Who Defended Three Countries at the World Cup.” *Footchampion*, 17 december, 2019. <https://www.footchampion.com/dejan-stankovic-the-only-footballer-who-defended-three-countries-at-the-world-cup/>.

US Soccer. “FIFA – Soccer’s world governing body.” Geraadpleegd op 7 april, 2021. <https://www.ussoccer.com/history/organizational-structure/fifa#:~:text=FIFA%20was%20established%20on%20May,National%20Associations%2C%20Confederations%2C%20and%20their>.

Utrecht, Robin. “Bevolking,” *CBS*, geraadpleegd op 23 mei, 2021, <https://longreads.cbs.nl/integratie-2020/bevolking/>.

Van de Vooren, Jurryt. “De wereldberoemde uitspraak voetbal is oorlog is niet van Rinus Michels,” *Sportgeschiedenis*, 10 maart, 2021. <https://sportgeschiedenis.nl/sporten/voetbal/de-wereldberoemde-uitspraak-voetbal-is-oorlog-is-niet-van-rinus-michels/>.

Van de Vooren, Jurryt. “Duitse wijsheid uit 1960. Sport is de belangrijkste bijzaak van het leven,” *Sportgeschiedenis*, 10 december, 2017. <https://sportgeschiedenis.nl/sporten/voetbal/duitse-wijsheid-uit-1960-sport-is-de-belangrijkste-bijzaak-van-het-leven/>.

Van de Vooren, Jurryt. “Nederlands-Indië en het WK van 1938.” *Nu.nl*, 21 juni, 2006. <https://www.nu.nl/jurryt/759833/nederlands-indie-en-het-wk-van-1938.html>.

Van der Beek, Hans. “Kees Jansma: Voetbal is de belangrijkste bijzaak in het leven.” *Parool*, 30 april, 2016. <https://www.parool.nl/nieuws/kees-jansma-voetbal-is-de-belangrijkste-bijzaak-in-het-leven~bffd87ee/#:~:text=%22Voetbal%20is%20de%20belangrijkste%20bijzaak,met%20Van%20Basten%20in%20Zwitserland.%22>.

Van Raalte, Sam. “Het leven en de dood van Ajax-keeper Lloyd Doesburg.” *VICE*, 7 juni, 2018. <https://www.vice.com/nl/article/pawk97/het-leven-en-de-dood-van-ajax-keeper-lloyd-doesburg>.

Voetbal International. “Hosé, Sprocke, Nelisse in selectie Antillen.” *Voetbal International*, 26 mei, 2003. <https://www.vi.nl/nieuws/hos-sprockel-nelisse-in-selectie-antillen>.

Voetbal International. “Van Malacia tot Geertruida: voorselectie Curacao vol verassingen.” *Voetbal International*, 19 juni, 2021. <https://www.vi.nl/nieuws/van-malacia-tot-geertruida-voorselectie-curacao-bomvol-verrassingen>.

Voetbal International. “Zestien Nederlandse profs in Antilliaanse selectie.” *Voetbal International*, 5 januari, 2008. <https://www.vi.nl/nieuws/zestien-nederlandse-profs-in-antilliaanse-selectie>.

Voetbalprimeur. “Dumfries gedroeg zich niet zoals ik hoopte.” *Voetbalprimeur*, geraadpleegd op 23 mei, 2021, <https://www.voetbalprimeur.nl/nieuws/852152/-dumfries-gedroeg-zich-niet-zoals-ik-hoopte-ik-vroeg-wat-hij-aan-het-doen-was-.html>.

Voetbalprimeur. “Kökcü over keuze voor Turkije: ‘Kans groter eindtoernooi te spelen dan bij Oranje’.” *Voetbalprimeur*, 23 november, 2019. <https://www.voetbalprimeur.nl/nieuws/904822/k-kc-over-keuze-voor-turkije-kans-groter-eindtoernooi-te-spielen-dan-bij-oranje-.html>.

Rapporten en officiële documenten

FIFA. “III Eligibility to play for representative teams.” In *FIFA Statutes: Regulations Governing the Application of the Statutes* (2020): 74-80.

FIFA. *Men’s Olympic Football Tournament: Statistics, Facts & Figures 1908-2016* (2017).

FIFA. *Regulations on the Status and Transfer of Players* (2021).

IFAB. *Laws of the Game 20/21* (2020).

Krantenartikelen

Algemeen Dagblad. “Anita (16) schittert op EK.” *Algemeen Dagblad*, 2005.

Algemeen Dagblad. “Bos: Dubbele pas moet vrije keuze zijn.” *Algemeen Dagblad*, 2007.

Algemeen Dagblad. “Vaker Marokko dan Nederlands elftal.” *Algemeen Dagblad*, 2015.

Algemeen Dagblad. “Warme band met Suriname.” *Algemeen Dagblad*, 2010.

ANP. “El Ghazi kiest later pas voor Oranje of Marokko.” *de Volkskrant*, 2015.

Bloembergen, Jaap. “ ‘Aangeluiden gaan aan je vreten’ ; Surinaamse voetballer Raoul Henan slachtoffer van racistische spreekoren.” *NRC Handelsblad*, 2004.

Butter, Jan-Cees. “Eerst denk je nog: sta erboven.” *Trouw*, 2019.

Camps, Hugo. “Karaktermoord.” *NRC Handelsblad*, 2005.

Crielaard, Antal. “Geloof is het allerbelangrijkste, Ibrahim Afellay heeft zijn plekje gevonden in selectie van Nederlands elftal.” *Trouw* 2010.

De Lange, Paul. “Oranje sta-in-de-weg Surinaams elftal.” *NRC Handelsblad*, 1993.

De Telegraaf. “Afellay kiest met verstand.” *De Telegraaf*, 2005.

De Telegraaf. “Ambassadeur van de Molukken.” *De Telegraaf*, 2001.

De Telegraaf. “Arubaans international bij Jong Oranje.” *De Telegraaf*, 2016.

De Telegraaf. “Fanatieke fan van Marokko.” *De Telegraaf*, 2018.

De Telegraaf. “Gemengde gevoelens; Janmaat maakt zich geen illusies, terwijl Anita hoopvol uitkijkt naar de bekendmaking definitieve selectie.” *De Telegraaf*, 2015.

De Telegraaf. “In Nederlands elftal telt je afkomst niet; Marokko trots op landgenoten.” *De Telegraaf*, 2008.

De Telegraaf. “Marokko geen optie.” *De Telegraaf*, 2005.

De Telegraaf. “Oranjekoorts op de Molukken.” *De Telegraaf*, 2010.

De Telegraaf. “Ronaldo als gids; Voorgeselecteerde Anwar El Ghazi: ‘Ik heb mijn conclusie getrokken. Het wordt Nederland’.” *De Telegraaf*, 2015.

De Telegraaf. “Tegen de trend in; Mohamed Ihattaren kan eerste Marokkaanse Nederlander in Oranje worden in 4,5 jaar.” *De Telegraaf*, 2020.

De Telegraaf. “Wie kiest nog voor Oranje? Karim El Ahmadi ziet Hakim Ziyech schitteren voor Marokko en hoopt op meer talenten uit eredivisie.” *De Telegraaf*, 2015.

Faber, Peter. “‘Ambon speelt al op het WK’; Molukkers koesteren ‘zonen’ Van Bronckhorst en De Jong.” *Trouw*, 2010.

Goulet, Tijani. “Kiezen voor Marokko, het gat valt toch niet te dichten.” *Algemeen Dagblad*, 2017.

Gouka, Mikos. “Dumfries: Debuut uit het schriftje.” *Algemeen Dagblad*, 2018.

Greven, Koen, “Suriname wil ook naar het WK voetbal ; Nederlandse bond steunt streven en stelt voor jeugdelftal te adopteren.” *NRC Handelsblad*, 2004.

Jansen, Dennis. “Droom van Vurnon Anita komt steeds dichterbij.” *Algemeen Dagblad*, 2010.

Kok, Auke. “Rood tegen Oranje.” *NRC Handelsblad*, 2005.

Misset, Robèrt. “Voor gek verklaard, maar Dumfries gelooft in zichzelf.” *de Volkskrant*, 2018.

Mossou, Sjoerd. “‘Niets aan het handje, man’.” *Algemeen Dagblad*, 2015.

Mossou, Sjoerd. “De kabel vind je overal, zolang je bereid bent om te zoeken,” *Algemeen Dagblad*, 2013.

Mulder, Henk. “De vreemdste eend in de bijt ooit: Nederlandsch Indië.” *Dagblad van het Noorden*, 2018.

Oudshoorn, Erik. “Hele dagen pingelen en dromen van Oranje; Khalid Boulahrouz heeft zijn grote doel bereikt – en wil zich blijven ontwikkelen.” *NRC Handelsblad*, 2005.

Oudshoorn, Erik. “Jong Ajax te week voor FC Groningen.” *NRC Handelsblad*, 2006.

Oudshoorn, Erik. “Nog geen nieuwe Rijkaard of Gullit; onder Van Basten is invloed Surinaamse spelers in Oranje afgenomen.” *NRC Handelsblad*, 2006.

Peters, Guus. “ ‘Een soort van tank, hij kan blijven gaan’ .” *de Volkskrant*, 2017.

Poos, Herman. “Jaar van Taument; Gaston lonkt naar EK; Gilbert slaagt bij Excelsior.” *Algemeen Dagblad*, 1992.

Rubio, Abdel Ilah en Jeroen Wapenaar. “Marokkanen trots op Khalid – Oranje-verdediger Boulahrouz als boegbeeld voor integratie.” *Algemeen Dagblad*, 2006.

Schouten, Elske. “Gio-gekte in Indonesische archipel; Oud-international Van Bronckhorst, van Molukse afkomst, zoekt steun voor stichting.” *NRC Handelsblad*, 2011.

Sportredactie. “Haps en Klaiber met Suriname naar Gold Cup: Feyenoord mist verdediger bij Europese start.” *Algemeen Dagblad*, 2021.

Van der Meer, Anne Roel. “Alles verloopt volgens plan voor Denzel Dumfries.” *Leeuwarder Courant*, 2017.

Van Maten, Wilma. “Heilige oorlog op de Molukken.” *Trouw*, 2001.

Van Wijngaarden, Leon, en Harm Graat. “Simon Tahamata: “Zoveel onwetendheid over de Molukse zaak.” *Algemeen Dagblad*, 2017.

Verkamman, Matty. “Nieuw Surinaams elftal wil echt iets bereiken.” *Trouw*, 1993.

Verseput, Steven. “Een bedachtzame gentleman, maar keihard als het moet.” *NRC Handelsblad*, 2016.

Verseput, Steven. “Er kan weer iets verwacht worden van Oranje.” *NRC Handelsblad*, 2018.

Verweij, Mike. “Routinier van 24,” *De Telegraaf*, 2020.

Visser, Jaap. “Waarom, waarom? Ik heb het me duizend keer afgevraagd.” *de Volkskrant*, 1995.

Vissers, Willem. “Eindelijk naar het land van zijn voorouders, dankzij het voetbal.” *de Volkskrant*, 2013.

Vissers, Willem. “Kleine strateeg heeft alles onder controle; Interview Vurnon Anita, middenvelder van Ajax.” *Volkskrant*, 2012.

Vissers, Willem. “Voetbal als bindmiddel.” *de Volkskrant*, 2005.

Vlietstra, Bart. “Een keuze tussen het hoofd en het hart.” *de Volkskrant*, 2017.

Vuijsje, Robert. “Afrindo.” *de Volkskrant*, 2015.

Wagendorp, Bert. “Even de Tsjechen oprollen.” *de Volkskrant*, 2004.

Wagendorp, Bert. “Klote.” *de Volkskrant*, 2016.

Wijffels, Maarten. “El Ghazi volgt advies Ronaldo en kiest Oranje,” *Algemeen Dagblad*, 2015.

Wijffels, Maarten. “Keuze van het hoofd en het hart.” *Algemeen Dagblad*, 2015.

Bijlage 1 & 2

De beide bijlagen vormen Excelbestanden. Deze kunnen omgezet worden naar Word maar dat komt de leesbaarheid niet ten goede. Vandaar dat ik ervoor gekozen heb om deze bestanden beschikbaar te stellen via Google Drive. Met de volgende link wordt u doorgestuurd naar het Excelbestand:

https://drive.google.com/file/d/1NSmh_imsMSFEP64QUwc-r8dJ_DuKBGnZ/view?usp=sharing

Mocht u vragen hebben dan hoor ik dat graag!